

Styrelsen för Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfonds berättelse över fondens verksamhet och förvaltning under år 2005

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning.....	1
VD-kommentar	3
Den forskningsstödande verksamheten	6
Arbetsätt	6
Uppföljning och utvärdering	7
Projekttuppföljning	8
Anslag till forskningsprojekt och infrastrukturellt stöd	11
Anslag till forskningsinitiering	13
Forskarskolor	21
Postdoktorala satsningar	25
Jubileumsaktiviteter	29
Områdesgrupper	31
Samarbete med riksdagen	41
Internationella engagemang	43
Förvaltningsberättelse	53
Stiftelsens ändamål och stadgar	53
Årets verksamhet	54
Jubileumsåret	55
Resultat och ställning	56
Finansiellt resultat	58
Den finansiella verksamheten – tio år i sammandrag	60
Tabell 1. Finansiellt resultat (KSEK)	63
Resultaträkning (KSEK)	65
Balansräkning (KSEK)	66
Kassaflödesanalys (KSEK)	68
Redovisnings- och värderingsprinciper	70
Värdering materiella anläggningstillgångar	70

Värdering finansiella anläggningstillgångar	70
Värdering omsättningstillgångar	71
Värdering skulder	71
Beviljade forskningsmedel	71
Eget kapital.....	72
Noter (belopp i KSEK)	73
Donationernas marknadsvärde (belopp i KSEK)	90

VD-kommentar

Enligt *Svenska Akademiens Ordbok* är ett jubileum en fest som firas med anledning av att 50 eller 100 år förflutit, med tillägget att man på senare tid även börjat markera att 10 eller 25 år förflutit sedan någon minnesvärd händelse inträffat. Enligt den mosaiska lagen (*Leviticus* 25) skulle man vart femtionde år fira jubileumsår. Alla slavar skulle då frigges och alla lån skulle avskrivas. Under medeltiden gavs särskilda tillfällen att befrias från sina synder vart tjugofemte år i det kristna Europa. Under den moderna historien har man firat 50-årsjubileer av nationers tillblivelser, konungars och drottningars regentperioder och av diverse andra stabila tillstånd. Att jublera har även fått betydelsen att uttrycka glädje, att fira helt enkelt: *in dulci júbilo*. Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond har firat jubileer under året som både markerar stabilitet och uttrycker glädje.

Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond (RJ) inrättades för 40 år sedan för att markera Riksbankens 300-årsjubileum. Eftersom stiftelsens 40-årsjubileum sammanföll med 10-årsjubileet av Kulturvetenskapliga donationen passade vi på att uttrycka dubbel glädje över att fira dessa för oss så viktiga händelser. Under det gångna året har därför jubileumsfonden verkligen gjort skäl för namnet. Firandet av vårt 40-årsjubileum tog sin början den 2 december 2004 genom den tillbakablickande konferens som hölls i riksdagen – platsen för stiftelsens födelse. Jubileumsåret avslutades med ett framtidsinriktat seminarium – Nästa steg – som genomfördes den 7 oktober 2005 på dagen 40 år efter det att de första forskningsanslagen beviljades. Vid detta tillfälle utdelades forskningstjänster till sju yngre disputerade forskare som garanteras fyra års stöd med möjlighet till tre års förlängning och efterföljande anställning, tenure track, vid något av våra universitet. Dessa tjänster anknöts till de framtående ordförande som RJ haft förmånen att ha alltifrån sin tillblivelse. Sålunda lever man upp till stiftelsens tradition att kunna kombinera historisk medvetenhet med att vara väl förankrad i samtiden och framtiden.

Under året har forskningsprojektet om de stiftelser som tillkom i samband med utskiftningen av löntagarfondsmedlen för 10 år sedan avrapporterats. Under professor Sverker Sörlins redaktörskap beskrivs i boken *I den absoluta frontlinjen* bland annat vad RJ åstadkommit med de medel som statsmakterna genom en särskild kulturvetenskaplig fond tillfördes som donation till stiftelsens kapitalbas. Kulturvetenskapliga donationen lovordas av granskarna för att ”den bidragit till att höja fondens profil inom forskningssystemet samt på ett naturligt sätt knutit an till fondens stadgar där det står att ’fondens medel speciellt skall användas för att stödja stora och långsiktiga projekt’”.

Förutom det mer självbespeglade jubileumsfirandet har Riksbankens Jubileumsfond även anslagit medel till och aktivt medverkat vid genomförandet av andra jubileumsaktiviteter. Den största är givetvis bidragen till markeringen av 100-årsminnet av unionsupplösningen mellan Sverige och Norge. RJ

medverkade till att uppmärksamma 100-årsminnet av Dag Hammarskjölds födelse genom Kaj Falkmans bok *Föra världens talan* som givits ut på både svenska och engelska. Andra jubileumsinsatser som givits stöd under året är förberedelserna för Linnéjubileet 2007 och för att 2009 uppmärksamma riksprängningen Sverige-Finland och den nya regeringsformen.

Slutligen har stiftelsen beviljat ett större initialt stöd till utgivningen av Selma Lagerlöfs samlade verk. I år, 2006, var det 100 år sedan *Nils Holgerssons underbara resa genom Sverige* gavs ut – numera utgiven på 60 språk. Om två år, 2008, är det 150 år sedan Selma Lagerlöf föddes och året därpå, 2009, är det 100 år sedan hon erhöll Nobels litteraturpris. Av inkomna ansökningar och andra kontakter att döma, kommer stiftelsen även under de närmaste åren att bli engagerad i ytterligare ett antal jubileumssatsningar. Det kommer alltså ges många tillfällen att uttrycka glädje och stolthet, att jubilera.

Även om vi inte kan frige några slavar eller avskriva skulder, kunde vi inför vårt jubileumsår se över vår verksamhet och våra resursfördelningsprinciper för att börja på ny kula, utan synd och skuld. Såsom redovisades i föregående årsberättelse har RJ från och med år 2005 beslutat tilldela medel till större forskningssatsningar (6–8 år) vid ett beslutstillfälle och med krav på medfinansiering från lärosätena. Övergången från en periodiserad utbetalning till engångsanslag innebar att endast ett sådant program kunde beviljas medel under årets ansökningsomgång. Efter en mycket noggrann beredningsprocess kunde – efter förhandlingar med universitetsledningen vid Stockholms universitet – styrelsen enhälligt besluta att årets program skulle tilldelas ett forskarteam bestående av lingvister och språkvetare under ledning av professor Kenneth Hyltenstam vid Stockholms universitet.

Glädjande nog har förra årets positiva kapitalutveckling fortsatt i ett accelererande tempo, vilket innebär att föregående års resultat är det tredje bästa i RJs historia. Finansavdelningen och finanskommittén har under året arbetat intensivt för att långsiktigt och hållbart åstadkomma en stabil avkastning som också tryggar en fortsatt god utdelning till högkvalitativa forskningsinsatser. Det innebär att redan 2006 kommer ytterligare två större program att kunna erhålla stöd och dessutom fler yngre forskare få möjlighet att utveckla egna projekt i samverkan med nationella eller internationella kolleger.

För att medverka till ökad stabilitet i framtiden har Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond aktivt bidragit till att långsiktigt stärka den humanistiska och samhällsvetenskapliga forskningens roll och betydelse i samhället. Förutom skapandet av större forskningsmiljöer krävs ökad internationalisering och samverkan med för dessa sektorer relevanta yrkesområden. Tillsammans med Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien har RJ inlett ett samarbete med ansvarsmuseer och kulturinstitutioner av rikskaraktär i syfte att åstadkomma en större och mer varaktig samverkan mellan forskning och praktik. Den femåriga trainee-utbildning på postdoktorsnivå som nu inleds har mottagits synnerligen väl av alla medverkande parter. Unga forskare kommer här att få möjligheter att självständigt genomföra kvalificerad forsk-

ning på material vid de arkiv, bibliotek och museer där de samtidigt skall skolas in i institutionens verksamhet.

Färre tillfällen till glädjeyttringar fanns under den mycket intensiva debatt som följde i spåren av regeringens forskningspolitiska proposition – Forskning för ett bättre liv – som presenterades i mars 2005. Diskussionerna kretsade i huvudsak kring varför inte humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning erhöll ökade anslag. Skuldbördan för detta har ömsom lagts på oförstående politiker, ömsom på forskarkollektivet självt. Det är uppenbart att man knappast kan räkna med mycket kraftiga tillskott via den statliga budgeten. Ökade forskningsmedel kommer däremot att i viss mån kunna erbjudas genom den ökning som nu görs av EU:s budget. Svensk forskning inom dessa områden har därför all anledning att medverka aktivt i konkurrensen om medel inom det nya europeiska forskningsrådet och det 7:e ramprogrammet, som nu fått en mer forskarvänlig inriktning. Men forskarna måste också på ett helt annat sätt än hittills delta i samhällsarbete och debatt med sina faktakunskaper och sin kompetens och härigenom skapa tilltro till och respekt för vad forskningen kan bidra med. Alla har ett ansvar, inklusive forskarna själva, att medverka till att kunskap blir vårt främsta internationella konkurrensmedel i vår alltmer globaliserade värld.

Jubilerande ger förutom firande och återblickande ett ypperligt tillfälle till framåtblickande. I denna anda kommer Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond även framgent att aktivt verka för att vårt land får ett forskningssystem, som ger bästa möjliga förutsättningar för högklassig och internationellt konkurrenskraftig forskning inom de humanistiska och samhällsvetenskapliga fälten.

Dan Brändström

Den forskningsstödande verksamheten

Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond (RJ) stöder kvalificerad forskning i form av projektanslag till enskilda forskare eller forskargrupper som ansökt om anslag. Stiftelsen verkar aktivt inom vida fält av vetenskaplig forskning. Kompetensspridningen bland forskarna i styrelse och beredningsgrupper återspeglar detta förhållande. Styrelsen består därutöver av personer med ekonomisk och politisk sakkunskap. Denna personsammansättning gör att stiftelsen representerar ett stort erfarenhetsfält, och den har därmed en unik ställning som allsidigt kontaktorgan mellan olika forskningsområden, liksom mellan forskningen och andra centrala samhällsintressen.

Alltsedan stiftelsens tillkomst har ett visst företräde getts åt samhällsvetenskapligt och humanistiskt orienterad forskning, inkluderande ämnesområdena juridik och teologi. En mycket kraftfull insats har under de senaste åren gjorts till förmån för den humanistiska forskningen. Stiftelsens ambition är att stödja ämnesområdena humaniora och samhällsvetenskap till lika stora delar. Den medicinska forskningen erhåller stöd via Erik Rönnerbergs donationer. Naturvetenskap och teknik stöds i mindre utsträckning via samarbetsprojekt inom humaniora och samhällsvetenskap.

Stiftelsen är intresserad av att stödja gränsöverskridande forskningsprojekt i vilka forskare från olika discipliner, fakulteter, orter eller länder samarbetar. Vid en genomgång av de beviljade anslagen finner man exempel på många sådana forskningsprojekt.

Arbetssätt

Riksbankens Jubileumsfond förverkligar i dag stiftelsens ändamål genom att stödja forskning inom humaniora och samhällsvetenskap, inklusive teologi och juridik. Från och med år 2005 finansieras denna forskning genom engångsanslag till program, projekt, postdoktorala satsningar, infrastrukturellt stöd samt forskningsinitiering. Med program avses när en större grupp kvalificerade forskare under en längre tid utför en gemensam forskningsuppgift, medan ett projekt är en mer begränsad forskningsuppgift, vanligen utförd av en enskild forskare under en kortare tid. Inom ramen för projektstödet kommer RJ även att göra särskilda postdoktorala satsningar på specifika teman. Infrastrukturellt stöd ges till förberedande av framtida forskning, såsom uppordnande och bevarande av arkivsamlingar eller databaser. Med forskningsinitiering avser RJ stöd till konferenser och seminarier och skapande av forskarnätverk.

Det är stiftelsens styrelse som fattar beslut om forskningsanslag. Anslag utlyses endast en gång per år, förutom anslag till forskningsinitiering, vilka söks fortlöpande och som beslutas av styrelsens arbetsutskott. Beredningsprocessen sker i två steg. I en första omgång väljs ett antal ansökningar ut som

går vidare till en andra bedömningsomgång. De postdoktorala satsningarna utlyses och bereds i särskild ordning.

Inkomna ansökningar om projektanslag bedöms och prioriteras i en eller flera av RJs beredningsgrupper. Ansökningar om anslag till program bedöms alltid i minst två beredningsgrupper. I var och en av dessa ingår några av styrelsens ledamöter och suppleanter (forskare och riksdagsledamöter) samt ett antal såväl nationella som internationella forskare. Ansökningarna har dessutom i den andra bedömningsomgången granskats av externa sakkunniga inom eller utom landet. De forskargrupper som ansökt om anslag till program kallas under den andra bedömningsomgången dessutom till hearing. Varje ansökan bedöms i förhållande till vetenskapliga kvalitetskriterier och till internationell standard. I alla sammanhang ges ansökningar med internationell anknytning särskild prioritet. I de fall ansökningarna gäller forskning som aktualiserar etiska frågor prövas dessa efter samma normer och på samma sätt som inom Vetenskapsrådet.

För att kartlägga forskningsbehov och stimulera till vetenskaplig forskning och till informationsutbyte inrättar RJ så kallade områdesgrupper. Dessa grupper består av forskare från discipliner av betydelse för området samt företrädare för i sammanhanget viktiga samhällsintressen. Verksamheten kan beskrivas som kvalificerat forskningsförberedande arbete.

År 1997 beslöt styrelsen att inrätta en områdesgrupp för forskning om kunskapssamhället, vars arbete avslutades under det innevarande året. År 2000 inrättades en områdesgrupp för forskning om kultur, säkerhet och hållbar samhällsutveckling, år 2003 en områdesgrupp för forskning om civilsamhället och år 2004 en områdesgrupp för forskning om offentlig ekonomi, styrformer och ledarskap. Under det kommande året kommer en ny områdesgrupp för forskning om förmodernitet att lanseras. Dessa gruppers verksamhet beskrivs närmare längre fram i årsberättelsen.

Uppföljning och utvärdering

Den regelmässiga uppföljningen och utvärderingen av pågående och nyligen avslutade projekt har inneburit att 24 projekt varit föremål för särskild granskning under år 2005: 15 projekt inom Jubileumsdonationen, 7 inom Kulturvetenskapliga donationen och 2 infrastrukturprojekt. Syftet med uppföljningen har varit att granska de vetenskapliga resultaten och göra bedömningar av projektens struktur och resurstilldelning. Därutöver har ett syfte varit att genom samtal med rektorer, dekaner, forskare och doktorander utröna dagens och framtidens villkor för kunskapsutvecklingen inom berörda fakultetsområden.

Under året har projektledare vid universiteten i Göteborg, Lund och Uppsala samt vid Svenska institutet i Athen kontaktats, och dessa har besvarat frågor gällande publikationer inom projektet, eventuella nya forskningsansatser, projektmedlemmarnas medverkan vid nationella och internationella symposier, inbjudningar som projektdeltagare fått från andra lärosäten, inbjudna

gästforskare inom projektet, samt eventuella utbildningseffekter och forskningsinformativa inslag som genererats av projektet.

Projektuppföljning

Beredningsgrupp 1 besökte Göteborgs universitet den 18 november 2005. Nedanstående fyra projekt valdes ut för detta besök:

Professor Holger Rootzén och docent Catalin Starica – J2000-0201

Kvantitativa metoder för finansiell riskhantering

Matematisk statistik

Chalmers tekniska högskola

Anslag t.o.m. 2003

Totalt beviljat: 1 743 000 kr

Professor Peter Jagers – J2002-0199

Stokastiska populationsprocessers historia

Matematisk statistik

Chalmers tekniska högskola

Anslag t.o.m. 2004

Totalt beviljat: 1 232 000 kr

Docent Karin M. Ekström – J2000-0238

Konsumtionens mening och konsumenters relationer till artefakter

Företagsekonomiska institutionen

Handelshögskolan vid Göteborgs universitet

Anslag t.o.m. 2003

Totalt beviljat: 1 750 000 kr

Professor Sten Jönsson – J2000-0196

Företagsstyrningens etik: framväxt, legitimering och utmaning av principer för övergripande företagskontroll

Företagsekonomiska institutionen

Handelshögskolan vid Göteborgs universitet

Anslag t.o.m. 2005

Totalt beviljat: 3 387 000 kr

Beredningsgrupp 2 besökte Göteborgs universitet den 3 oktober 2005. Nedanstående fyra projekt valdes ut för besöket:

Professor Åsa Boholm – J2000-0091

Socialantropologiska perspektiv på spel som kulturfenomen i dagens Sverige

Centrum för forskning om offentlig sektor

Anslag t.o.m. 2003

Totalt beviljat: 1 895 000 kr

Professor Claudia Fahlke – J2002-0301

Det dolda alkoholberoendet: tvärvetenskapliga studier rörande sårbarhetsfaktorer, behandling och återfall

Psykologiska institutionen

Anslag t.o.m. 2005

Totalt beviljat: 2 995 000 kr

Docent Karin Rönnerman – J2001-0324

Lärande och omsorg i förskolans och skolans uppdrag

Institutionen för pedagogik och didaktik

Anslag t.o.m. 2004

Totalt beviljat: 2 555 000 kr

Docent Anders Bjerkman – J2000-0425

Bland huliganer och fotbollsälskare på ståplatsläktaren! En socialpsykologisk studie om identitet, maskulinitet och supporterkultur

Institutionen för socialt arbete

Anslag t.o.m. 2003

Totalt beviljat: 2 040 000 kr

Beredningsgrupp 3 besökte Göteborgs universitet den 21 november 2005. Nedanstående fyra projekt valdes ut för detta besök:

Professor Sören Holmberg – J2002-0765

Bilder av riksdagen

Statsvetenskapliga institutionen

Anslag t.o.m. 2005

Totalt beviljat: 1 300 000 kr

Professor Kent Asp – J2003-0524

Medierna och emu-omröstningen 2003

Institutionen för journalistik och masskommunikation

Anslag t.o.m. 2004

Totalt beviljat: 750 000 kr

Professor Bo Rothstein – J2003-0896

Politiska institutioners kvalitet – en jämförande ansats

Statsvetenskapliga institutionen

Anslag t.o.m. 2005

Totalt beviljat: 1 500 000 kr

Professor Robert Pålsson – J2004-0127

Likhet inför skattelag

Juridiska institutionen

Anslag t.o.m. 2007

Totalt beviljat: 1 100 000 kr

Beredningsgrupp 4 besökte Lunds universitet den 10 oktober 2005. Nedanstående fem projekt valdes ut för besöket:

Filosofie licentiat Eva Nylander – In2002-0491

Illuminerade handskrifter i svenska samlingar
Lunds universitetsbibliotek
Anslag t.o.m. 2004
Totalt beviljat: 4 000 000 kr

Professor Eva Haettner Aurelius – K2000-5023

Kvinnors brev
Litteraturvetenskapliga institutionen
Anslag t.o.m. 2004
Totalt beviljat: 8 500 000 kr

Filosofie doktor Kerstin Bergman – J2004-0205

Gestaltning av sinneserfarenheter i samtida litteratur och film
Litteraturvetenskapliga institutionen
Anslag t.o.m. 2007
Totalt beviljat: 1 400 000 kr

Professor Jerker Blomqvist – K1999-5079

Athen som det romerska imperiets kulturmetropol
Anslag t.o.m. 2001
Totalt beviljat: 8 200 000 kr

Filosofie doktor Gerd Carling – J2002-0611

Ett reviderat och digitaliserat lexikon över tokhariska a
Institutionen för lingvistik
Anslag t.o.m. 2004
Totalt beviljat: 1 925 000 kr

Beredningsgrupp 5 besökte Svenska institutet i Athen och utgrävningarna på Poros den 14–16 maj 2005. Nedanstående två projekt besöktes:

Direktor filosofie doktor Ann-Louise Schallin – J2001-0653

Keramikproduktionen i berbati under mykensk tid
Svenska institutet i Athen
Anslag t.o.m. 2003
Totalt beviljat: 1 740 000 kr

Docent Berit Wells – K2002-0994

Fysisk miljö och dagligt liv i Poseidons helgedom på Kalaureia (Poros)
Svenska institutet i Athen
Anslag t.o.m. 2005
Totalt beviljat: 6 900 000 kr

Beredningsgrupp 5 besökte även Uppsala universitet den 7 november 2005.
Nedanstående fem projekt valdes ut för besöket:

Docent Nils Ekedahl – K2003-0569

En dynasti blir till: medier, myter och makt kring Karl XIV Johan
Södertörns högskola
Anslag t.o.m. 2006
Totalt beviljat: 6 200 000 kr

Professor Lilli Alanen – K1999-5178

Teorier om kognition, intentionalitet och intentionellt handlande från medeltida till modern filosofi
Filosofiska institutionen
Anslag t.o.m. 2003
Totalt beviljat: 6 400 000 kr

Filosofie doktor Karin Martinsson – In2003-0025

Hortus rudbeckianus – Olof Rudbeck den äldres botaniska trädgård i bild och verklighet
Botaniska trädgården
Anslag t.o.m. 2005
Totalt beviljat: 1 400 000 kr

Professor Hugh Beach – K2000-5175

Post-soviet political and socio-economic transformation among the indigenous peoples of northern Russia: current administrative policies, legal rights, and applied strategies
Institutionen för kulturanthropologi och etnologi
Anslag t.o.m. 2004
Totalt beviljat: 11 500 000 kr

Professor Anders Bäckström – K2002-0541

Välfärd och religion i ett europeiskt perspektiv – en jämförande studie av kyrkans roll som välfärdsaktörer inom den sociala ekonomin
Diakonistiftelsen Samariterhemmet/Teologiska institutionen
Anslag t.o.m. 2006
Totalt beviljat: 12 798 000 kr

Anslag till forskningsprojekt och infrastrukturellt stöd

Riksbankens Jubileumsfond har under det gångna året beviljat drygt 298 miljoner kronor i anslag till forskningsändamål. Den budgeterade anslagsnivån var oförändrad i förhållande till förra året.

Söktrycket är mycket högt. Vid årets ansökningstillfälle inkom totalt 875 ansökningar om nya projekt och 16 ansökningar om stora program till Jubileumsdonationen, vilket är totalt 189 fler än föregående år. Av dessa beviljades

43 projekt och ett program. Anslaget till programmet beviljades efter en omfattande beredningsprocess. Förutom sedvanlig kvalitetsgranskning i berörda beredningsgrupper och av externa sakkunniga, genomfördes även en hearing med de fem högst rankade forskargrupperna. Eftersom RJ kräver att programmen skall medfinansieras av mottagande lärosäte genomfördes framgångsrika förhandlingar rörande detta innan styrelsen fattade sitt beslut. Denna ordning kommer även att tillämpas under kommande år.

Infrastrukturellt stöd avser insatser som syftar till att främja framtida forskning. Under 2005 budgeterades detta stöd ur Kulturvetenskapliga donationen. Bland de nya infrastruktursatsningarna under året märks bland annat stödet till några designprojekt. Vid Centrum för Näringslivshistoria i Stockholm skall ett designarkiv etableras som ett historiskt arkiv för enskilda formgivare och företag, vilka i dag inte har någon "naturlig" arkivinstitution att vända sig till. Man kommer även att skapa en infrastruktur för forskning och utveckling genom både urvalsmetoder och presentation samt tillgång till källmaterial via digitala medier. Dessutom stöds digitaliseringen av samlingarna vid Arkiv för Svensk Formgivning, ett samarbete mellan Kalmar konstmuseum och Högskolan i Kalmar vid den nya designutbildningen på Pukebergsområdet i Nybro. Anslag ges även till katalogisering av forsknings- och referensbiblioteket på Formens Hus i Hällefors.

Selma Lagerlöfs verk har aldrig givits ut i någon vetenskaplig och till fullständighet syftande utgåva. I ett samarbetsprojekt mellan Kungl. biblioteket, textkritiker och Lagerlöfforskare vid Göteborgs och Uppsala universitet ämnar man förbereda och planera en utgåva av *Selma Lagerlöfs samlade verk*.

En rad ansökningar om anslag till digitaliseringar av kataloger i arkiv och bibliotek har beviljats. Här märks bland annat bibliograferingsprojektet "Nya Lundstedt" som beskriver hela den svenska pressen från år 1900 och framåt. Arbetet avslutas nu och bibliograferingen kommer från år 2005 att ske i det löpande arbetet på Kungl. biblioteket. Digitaliseringen av Bielkebibliotekets katalog i Skoklosters slottsbibliotek och av Strängnäs domkyrkobiblioteks tryckta böcker ges medel för att avslutas och papyrussamlingarna i Lunds universitetsbibliotek skall i ett projekt inventeras, skannas och katalogiseras samt göras tillgängliga via nätburen katalog. Ett nytt samarbetsprojekt vid de kommunala biblioteken i Skara, Västerås och Växjö (de före detta stifts- och landsbiblioteken) kommer att inledas. Till stora delar rör det sig om topografiska och personhistoriska arbeten samt samlingar av musikalier från 1500- och 1600-talen, som efterfrågas nationellt och internationellt och därför är lämpliga för digitalisering.

Fortsatt stöd ges också till några stora internationella survey-undersökningar: World Values Survey som är en jämförande studie av människors grundläggande värderingssystem, European Social Survey som är en attityd- och beteendeundersökning, hittills genomförd två gånger i mer än 20 europeiska länder, samt The International Social Survey Program som är ett komparativt projekt med uppgift att konstruera och genomföra internationellt jämförbara attitydstudier.

5 % av de nya ansökningarna i Jubileumsdonationen beviljades i år. Den totala andelen beviljade forskningsprojekt från kvinnliga huvudsökande ligger i jämförelse med föregående år något lägre, 43 % mot 49 % år 2004. Stiftelsen har utöver dessa anslag beviljat 79 anslag till forskningsinitiering, konferenser med mera (se nedan).

Anslag till forskningsinitiering

Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond har sedan ett antal år tillbaka kunnat möta en ökad efterfrågan från forskarsamhället om anslag till större konferenser eller mindre seminarier och uppbyggnad av vetenskapliga nätverk. Styrelsen avsätter årligen särskilda medel till sådana ändamål, vilka kan sökas fortlöpande under året. Ansökningarna spänner över ett stort fält: bidrag till internationella konferenser förlagda både i Sverige och utomlands, arbetskonferenser rörande nya forskningsområden, seminarieverksamhet och förberedelser av nya forskningsprogram och projekt.

Som en del av dessa initierande insatser anordnar RJ regelmässigt egna symposier och seminarier, ibland tillsammans med andra forskningsstödjande organ inom eller utom landet. RJ medverkar även i olika forskningsinformativa aktiviteter. Dit hör exempelvis RJs mångåriga stöd till utgivningen av *Forskning & Framsteg* och stöd till föreningen Vetenskap & Allmänhet.

Stiftelsens styrelse avdelade i 2005 års budget 10 miljoner kronor för att stödja forskningsinitiering. Under året behandlades 138 sådana ansökningar varav 79 kunde beviljas anslag; med andra ord kunde mer än hälften av ansökningarna om forskningsinitiering stödjas detta år.

Bland de många beviljade anslagen kan nämnas det förberedande arbetet med det fjärde International Polar Year, IPY, som kommer att genomföras under 2007/08. De tidigare hölls 1882/83, 1932/33 samt 1957/58, då forskningen i Antarktis byggdes ut avsevärt. De tidigare polaråren har lämnat viktiga arv efter sig, först och främst i form av ny kunskap och internationella samarbeten, men också i form av internationell lagstiftning, politiska överenskommelser och övervakning av miljö och klimat. I det här projektet studeras ett sådant arv, nämligen de vetenskapliga stationer som byggts upp under polaråren och varav en hel del fortfarande är i verksamhet. Forskningsstationer kan uppfattas som centrum för kunskapsproduktion i fält, men de har samtidigt fungerat som politiska och diplomatiska utposter, som arbetsmiljöer och som platser för möten och utbyte mellan forskare och urbefolkningar och ekonomiska intressen. Projektet innebär samtidigt en problematisering av fältarbetets praktik och fysiska villkor. I projektet samarbetar vetenskapshistoriker från KTH med kolleger vid Scott Polar Research Institute i Cambridge, där projektet har sin bas. Projektet är knutet till ett större internationellt officiellt IPY-program med samma rubrik och med medverkande från flera europeiska länder, USA och Ryssland. Ledare för båda projekten är dr Michael T. Bravo, Cambridge, och professor Sverker Sörlin, KTH.

I flödande solsken på kvällen den 30 maj inleddes 2005 års polar-expedition till Arktis då Hans Majestät Konungen, kronprinsessan Victoria och kronprins Fredrik av Danmark tillsammans med ett antal av världens ledande klimatforskare gick ombord på isbrytaren Oden för att under ett par dygn delta i det 7:e kungliga kollokviet med temat "Artic under Stress: A Thawing Tundra". Samtliga av dessa kollokvier har genomförts av Kungl. Vetenskapsakademien varav de fyra senaste med stöd av Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond. Efter utmärkta presentationer vidtog intensiva diskussioner. Vilka konsekvenser följer av den nu pågående uppvärmningen av Arktis? Vilka konsekvenser får denna för flora, fauna och allt mänskligt liv och för hela ekosystemet inom det arktiska området? En snabb avsmältning av Nordpolens och Grönlands ismassor kommer att påverka havsnivån och havsströmmar vilka berör hela jordklotet. Miljöministern från Seychellerna, Ronny Jumeau, vittnade om konsekvenserna för Indiska Oceanens övärld, som knappast kan erbjuda sina invånare ett fortsatt liv med nuvarande accelererande förändringar av klimatet. Alla presentationer kommer under detta år att publiceras i tidskriften *AMBIO*.

I juni 2005 anordnades i Norrköping en samlande nationell konferens för kulturstudier i Sverige av Linköpings universitets nationella centrum ACSIS (Advanced Cultural Studies Institute of Sweden) med Johan Fornäs, professor vid Tema kultur och samhälle samt föreståndare vid ACSIS, som ansvarig och Bodil Axelsson som organisatör. Som programkommitté fungerade ACSIS nationella styrelse, med en ledamot utsedd av varje svenskt universitets rektor. Denna första öppna och breda nationella forskarkonferens på detta fält blev en innehållsrik manifestation av dess vitalitet och en inventering av dess utveckling, omfång och aktuella frågor. Där träffades 300 forskare från olika universitet, ämnen och tematiska områden och diskuterade gemensamma frågor.

Vid plenarpanelerna diskuterades bland annat kulturbegreppet, tid och rum, kritiska perspektiv, intersektionella identiteter, de akademiska ämnenas olika ingångar till kulturforskning samt behov och förhoppningar inför fältets framtida utveckling. Till plenartalarna hörde bland andra historikern Peter Aronsson, litteraturvetaren Lisbeth Larsson, etnologerna Britta Lundgren och Orvar Löfgren, genusforskaren Nina Lykke, socialantropologen Ulf Hannerz, kultursociologen Donald Broady samt sociologerna Diana Mulinari, Håkan Thörn och Mats Trondman.

Den 16 och 17 september 2005 anordnades ett symposium på Gideå bruk som ägnades "iktyologiens fader" Peter Artedi (1705–1735). Symposiet var ett samarrangemang mellan Kungl. Skytteanska samfundet och Johan Nordlander-sällskapet. Totalt 70 personer deltog, varav 15 var föredragshållare. Symposiet inleddes med lunch på Levar Hotell där K.G. Wilhelmsson höll föredrag om Artedis tid i Nordmaling. Efter ett hälsningsanförande av professor Lars-Erik Edlund började förhandlingarna. Gunnar Broberg, idéhistoriker från Lund, inledde med en föreläsning om "Naturalhistorikern Peter Artedi och hans tid". Etnologen och matforskaren Kurt Genrup från Umeå föreläste

om "Vardags- och festmat i 1700-talets Ångermanland." Naturgeografen Mauno Lassila redogjorde för "Kommunikationer till lands och till sjöss i äldre tid." Johan Spens, kommunekolog i Örnsköldsviks kommun, föreläste om fiskbestånden i Artedis barndomsvatten. Bo Fernholm, fiskstaxonom från Naturhistoriska riksmuseet, talade över temat "Artedi som iktyologisk pionjär. Spåren i dagens forskning". Sofia Åkerberg, idéhistoriker vid Umeå universitet, föreläste om den naturalhistoriska klassifikationens långa och intrikata historia och Ann-Catrine Edlund, verksam vid Institutionen för litteraturvetenskap och nordiska språk, talade om "Sälens taxonomi: Ur den botteniske säljägarens perspektiv". Lars-Erik Edlund föreläste om "Sikarnas dialektala namn", med benämningar som *aspsik*, *gertsbäckslöja*, *blajokk*, *storskallöja*, *albask*, *smälningen*, *lögdahuttjen*, *sellacken* och *rabbbox*. Några av dessa till synes märkliga namn var lätta att härleda från finska eller samiska. Sigurd Fries, tidigare verksam vid Institutionen för litteraturvetenskap och nordiska språk, talade om Peter Artedis Nordmalingsflora, och redogjorde för den systematik som Artedi tillämpat. Fredrik Sjöberg, biolog, journalist och författare, avslutade symposiet med att föreläsa kring det problematiska i att försöka skriva Peter Artedis biografi. Källorna till Artedis liv är få, till de mest användbara hör Linnés korta biografi 1738 som inleder Artedis *Ichthyologia* och Einar Lönnbergs biografi 1905. Till de skönlitterära alster som behandlat Artedi hör Magnus Florins *Trädgården* men även en roman av Carl von Seipen från 1842 med titeln *Två herrar och en narr*. Går det att skriva personhistoria med så få källor som i detta fall, frågade sig slutligen Fredrik Sjöberg.

Sedan några år tillbaka har Vetenskapsfestivalen i Göteborg etablerat sig som den kanske viktigaste populärvetenskapliga manifestationen i Sverige. Syftet med festivalen är att skapa en allmänt positiv attityd till forskning och lyfta fram dess stora betydelse för alla sektorer i samhället genom ett brett program i såväl traditionella som oväntade miljöer. Business Region Göteborg, Chalmers tekniska högskola, Göteborg & Co Näringslivsgruppen, Göteborgs universitet, KK-stiftelsen och Vetenskapsrådet har hitintills varit huvudmän för denna organisation. Riksbankens Jubileumsfond har under det innevarande året tillsammans med Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademien, Kungl. Vetenskapsakademien, Kungl. Vitterhetsakademien och Svenska Akademien beslutat att också inträda såsom huvudmän för Vetenskapsfestivalen under tre år.

Sedan 1966 har Riksbankens Jubileumsfond deltagit i finansieringen av Nobelstiftelsens symposier. Till att börja med skedde detta i form av årliga anslag. Symposieverksamheten kan numera helt finansieras med avkastningen från en särskild symposiefond inom Nobelstiftelsen. Denna fond började byggas upp 1979 genom en grunddonation i form av ett treårigt anslag från Riksbankens Jubileumsfond, genom bidrag och royaltyer från Nobelstiftelsens egen informationsverksamhet samt genom fyra årliga bidrag från Knut och Alice Wallenbergs Stiftelse. Symposieverksamheten leds av en kommitté med representanter för de fem Nobelkommittéerna, Ekonomipriskommittén, Riksbankens Jubileumsfond och Wallenbergsstiftelsen med Nobelstiftelsens

verkställande direktör som ordförande. Hittills har 132 Nobelsymposier genomförts. De har ägnats vetenskapliga genombrottsområden av central kulturell eller samhällelig betydelse och har fått en mycket stark internationell ställning.

I nu gällande stadgar för RJ anges att ”hinder föreligger inte mot att tillskott till stiftelsens medel kan ske i form av donation från enskild”. En sådan donation erhöles 1992 från den år 2000 avlidne hemmansägaren Erik Rönnberg, Fagerdal, Hammerdal. Donationen ingår nu i RJs förmögenhetsmassa och förvaltas tillsammans med övriga tillgångar. Värdet av donationen uppgick vid årsskiftet 2005/06 till cirka 20 miljoner kronor. Avkastningen skall av RJ delas ut ”i form av treåriga forskarstipendier (s.k. post doc. stipendier) till yngre forskare vid Karolinska Institutet (KI) i Stockholm för vetenskapliga studier av åldrande och åldersrelaterade sjukdomar”. Under 2005 utsågs Angel Cedaz-Minguez till stipendiat för tiden den 1 januari 2006–31 december 2008.

Ytterligare en donation erhöles vid slutet av 1994 och med ett tillägg i slutet av 1996 från Erik Rönnberg. De nya donationerna uppgick till 2,5 miljoner kronor och skall liksom den tidigare donationen ingå i RJs förmögenhetsmassa och förvaltas tillsammans med RJs övriga tillgångar. Det samlade marknadsvärdet uppgår vid årsskiftet till 6 miljoner kronor. Avkastningen av den nya donationen skall av RJ delas ut ”i form av treåriga forskarstipendier (s.k. post doc. stipendier) till yngre forskare vid Karolinska Institutet i Stockholm för vetenskapliga studier av sjukdomar under de tidiga barnaåren”. Kajsa Bohlin utsågs under 2005 till stipendiat för tiden den 1 januari 2006–31 december 2008.

Nils-Eric Svenssons fond instiftades 1993 och skall, enligt styrelsens beslut, sträcka sig till utgången av år 2015. Enligt detta skall RJ årligen göra en avsättning så att minst 150 000 kr i 1994 års penningvärde kan delas ut varje år.

Ändamålet för Nils-Eric Svenssons fond är att genom stipendiering främja ett ömsesidigt forskarutbyte inom Europa. Nils-Eric Svenssons fond skall ge möjlighet dels för yngre disputerade svenska forskare att resa och under kortare tid vistas i en framstående europeisk forskningsmiljö, dels för yngre europeiska forskare att vara verksamma vid en svensk forskningsinstitution.

Juryn för urval av de svenska stipendiaterna bestod av professorerna Eva Österberg (ordförande), Eva Haettner Aurelius, Christina Garsten, Mats Larsson och Rutger Lindahl med verkställande direktören Dan Brändström som föredragande. Den tredje stipendiaten utses efter förslag från fristående europeiska forskningsstiftelser med anknytning till den s.k. Haagklubben, vars styrelse årligen nominerar en kandidat varefter RJs presidium fattar det definitiva beslutet.

Vid en prisceremoni i Riksdagshuset den 10 mars 2005 uppmärksammades tre mottagare av stipendierna ur Nils-Eric Svenssons fond. Stipendierna utdelades till:

- Fil.dr Laila Kitzler Åhlfeldt, Stockholms universitet. Hon avsåg att forska vid Vienna Institute for Archaeological Science (VIAS) som är knutet till Universität Wien. Samtidigt som hon kunde bidra med sin metod för huggsprsanalys av runstenar med hjälp av laserskanner hoppades hon själv få lära sig mer om metallanalys och metallhantverk.
- Fil.dr Jayne Svenungsson, Teologiska högskolan i Stockholm. Universität Potsdam har inbjudit henne att där vidareutveckla sin forskning i gränslandet mellan teologi, filosofi och idéhistoria men med en etisk-politisk inriktning.

Det tredje stipendiet, vars mottagare i r utsågs av Haagklubbens medlem i Norge, gavs till den norska forskaren Ane Ohrvik, institutt for kulturstudier, Universitetet i Oslo. Hon var bjuden till Stockholms universitet, etnologiska institutionen, för att inom det norska projektet Dokumentasjon 2005 studera hur markeringen av unionsupplösningen mellan Sverige och Norge gjordes i Sverige.

Stipendierna (100 000 kr vardera) verlmnades av Ulla Kalén-Svensson, hustru till framlidne Nils-Eric Svensson.

Ytterligare ett stipendium delades ut vid denna prisceremoni. Stiftelsens ordförande Eva Österberg verlmnade RJs "Forschungspreis fr Deutsche Wissenschaftler" inom ramen för det ömsesidiga utbytesavtalet med Alexander von Humboldt-Stiftung. Priset utdelades till den framstående tyske forskaren Professor Nico Stehr, Zeppelin University, som inbjudits att forska vid institutionen för tematisk utbildning och forskning, Linköpings universitet. Ett avtal mellan stiftelserna innebär att RJ utdelar ett pris till en framstående tysk forskare för vistelse vid någon forskningsinstitution i Sverige och att Alexander von Humboldt-Stiftung ger ett motsvarande pris till en framstående svensk forskares vistelse i Tyskland.

Genom de donationer som under de senaste åren överlämnats till RJ för att där samförvaltas med grunddonationen närmar sig RJ liknande större fonder i bland annat Finland, Frankrike och Tyskland. Denna form fr samförvaltning, som dessa fonder ger prov på, bidrar till effektiv förmögenhetsförvaltning, samtidigt som professionell fördelning av anslag till vetenskaplig forskning kan garanteras.

Docent Henrik Karlsson har haft ett konsultuppdrag vid RJ för att följa utvecklingen inom området konstnärlig forskning och att vara RJs representant i Stiftelsen Skapande Människas stipendiekommitté. Hans slutsats är att diskussionerna inom området har mattats väsentligt under 2005. En förklaring kan vara Vetenskapsrådets (VR) dominerande position som bidragsgivare och uttolkare av begreppet. Mycket påkostade årsböcker 2003 och 2004 har ägnats detta tema, samtidigt som VR fördelat nya projektbidrag fr r 2006 (ca 20 miljoner kronor). VR:s först påbörjade kollegier (6) och projekt (6) avslutas i och med detta r och kommer att utvärderas. Den nya forskningspropositionen innehll till mångas förvåning och besvikelse inga kommentarer kring detta nya forskningsfält (med undantag av en framtida satsning på en nationell forskarskola i design).

Till denna osäkerhet bidrar också det faktum att inga svenska doktorsavhandlingar med konstnärliga inslag hittills lagts fram och ventilerats. De första 10-talet doktorander av de sammanlagt cirka 70 works in progress vid konstnärliga högskolor med examensrätt väntas disputera 2006. Diskussionen om metodik- och teorifrågor saknar både sammanfattningar och nytt bränsle. Det är troligt att aktörerna inväntar dels VR:s utvärdering och eventuellt förändrade bidragssystem, dels nästa forskningsproposition.

Karlssons intryck från de internationella och nationella konferenser han har deltagit i är ungefär likartat. Ledande i diskursen är företrädare för designutbildningarna, i mindre grad högskolor på musik- och bildområdena. De projektredovisningar som Karlsson tagit del av (jämte granskningar av tre ansökningar till VR) pekar på några problemområden som forskningsfinansierarna möjligen inte förutsett, och som har med de konstnärliga utbildningarnas praxis och arbetsmetoder att göra.

- De konstnärliga högskolorna disponerar sedan 1977 särskilda medel för konstnärlig utveckling (KU), som enligt praxis kan användas mycket fritt och utan större krav på resultatredovisning. Från bidragsmottagarnas sida (högskolorna) betraktas en traditionell humanistisk redovisningsform (vetenskapliga artiklar och rapporter) som olämplig för konstnärliga forsknings- och utvecklingsprojekt. Någon motsvarande tradition för (skriftlig) redovisning har inte utbildats. Det anses inte heller vara någon fördel att samarbeta med närliggande humanistiska ämnen för att skaffa sig eller låna denna kompetens.
- KU-medlen har riktats till konstnärlig utveckling och förkovran inom respektive skola, inte till fördjupning och erfarenheter som primärt skall förmedlas till andra. Det finns anledning att tro att den konkurrens som råder dels mellan högskolorna, dels mellan enskilda konstnärskap inte direkt främjar en öppen redovisning och offentlig granskning som är det vanliga slutmålet för humanister och naturvetare.

Kontentan är alltså att de konstnärliga högskolornas arbetssätt och praxis när det gäller forskning och konstnärligt FoU följt och följer andra redovisningsformer än andra vetenskapsgrenar. Det vore orimligt att ställa formella krav på slutredovisningar och dokumentation och att bedöma resultaten utifrån traditionella premisser.

En logisk konsekvens vore att området konstnärlig forskning finansierades i en särskild ordning hos samtliga aktuella forskningsfinansierare (särskilda riktlinjer, särskild beredningsgrupp, öronmärkta pengar osv.) och inte underkastades samma bedömningskriterier som och konkurrerade med andra forskningsfält. Under året har Karlssons omvärldsbevakning till stor del fokuserats på aktiviteter inom designåret 2005 (konferenser, seminarier och utställningar) och på utvecklingen inom forskningsfältet "Konstnärligt FoU". Han har vidare kontinuerligt följt litteratur och aktuella rapporter om kulturvanor och -attityder, framför allt i åldersgruppen 15–25 år, som komplement till de fyra kulturpolitiska seminarierna 2004 (Konsten, Kulturpolitiken, Forskningen –

Tema Q, 2005) och de diskussioner som lett fram till RJs beslut att ge ett startbidrag till ett ”kulturpolitiskt observatorium” – Nordicult.

Kulturen kan betraktas som samhällssektor eller som ett sammanfattande begrepp för hur vi tänker, interagerar och organiserar våra samhällen. I båda fallen har vi ett behov av en större och bättre systematiserad vetenskaplig kunskap. Oavsett om vi verkar inom den offentliga sektorn, näringslivet eller i det civila samhället behövs kunskapsbaserat underlag för att fatta beslut om inriktningar och handlingsalternativ. Hur skall vi veta att vi gör rätt saker? Det kan handla såväl om kulturpolitik i traditionell, snäv mening – inom konstområdena, kulturarvet och medierna – som om politik där kulturen i bredare mening är central för samhällsplaneringen. Det kan till exempel röra forskning om ungdomars faktiska kulturvanor, något som inte alls avspeglas i traditionell kulturstatistik och över huvud taget inte ”passar in” i den offentliga kulturpolitikens stödordningar. Men också mer grundläggande forskning, utan omedelbar ”samhällsnytta”: att söka förstå vår samtid, våra tänkesätt och värderingar, våra begrepp och argument.

Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond har sedan snart tio år stöttat såväl ”sektorsnära” kulturpolitisk forskning som grundforskning på ett bredare fält. Stiftelsen eftersträvar regelmässigt att bidra till en fördjupad dialog mellan svenska forskare och det internationella forskarsamhället. En iakttagelse från detta arbete är att många internationella aktörer – från stora institutioner till enskilda forskare – efterlyser bredare kontakter med svenska forskare och myndigheter, vilka kan bidra med resultat och översikter till gagn för jämförelser av utvecklingen inom kulturområdet, i flera av detta begrepps bemärkelser.

Den humanistiska utbildningen och forskningen vid universiteten är naturligtvis en bas för kunskapsförsörjningen inom kulturområdet, på samma sätt som de så kallade ABM-myndigheterna (arkiv, bibliotek, museer) svarar för dokumentation, bevarande, levandegörande och viss egen forsknings- och utredningsverksamhet. Men det finns en påtaglig brist på kommunikation mellan grundforskning och tillämpad verksamhet, och en viss misstro mot vad som kan ”levereras” från respektive håll. RJ har för sin del gjort flera satsningar kring detta genom konferenser och projektstöd till samverkan inom ABM-området. Dit hör även RJs satsningar tillsammans med Vitterhetsakademien på Nordiska museets forskarskola och det kommande postdoktorala trainee-programmet vid kultursektorns ansvarsmyndigheter.

I detta sammanhang har RJ också uppmärksammat behovet av att förstärka och samordna forskning och forskningskommunikation, exempelvis i form av så kallade kulturobservatorier, ett slags nätverksinstitut av skiftande karaktär som finns i många länder (se ovan). Ett av de förslag som lanserades vid avslutningen av den under 2004 genomförda seminarieserien ”Konsten, Kulturpolitiken, Forskningen” var att ett sådant kulturobservatorium borde inrättas i Sverige. Flera av de medverkande forskarna framhöll att det behövs ett nytt, samlande initiativ för kunskapsförsörjningen inom kulturfältet eftersom Sverige

från en internationellt ledande position under 1980- och 1990-talen har hamnat på efterkälken.

Eftersom inga förslag med den efterlysta inriktningen har kommit under året vare sig från statsmakterna eller berörda myndigheter, beslutade RJ under hösten 2005 att ta initiativ till en bred diskussion kring behovet och inriktningen av ett kulturobservatorium. Detta skulle ske mot bakgrund av internationella erfarenheter, men samtidigt relateras till andra initiativ eller erfarenheter rörande forskning och forskningssamarbete inom hela kulturområdet. RJ uppdrog åt statistikern Sten Månsson, Statens kulturråd och Tema Q, att utarbeta en utredande promemoria rörande ett kulturpolitiskt observatorium. Denna utgjorde sedan ett bakgrundsdokument till konferensen ”Kultur och kunskapsförsörjning”, som RJ arrangerade tillsammans med Sveriges Kommuner och Landsting på Lidingö den 24 november 2005. Konferensen inleddes med en internationell session. Där presenterade direktör Gottfried Wagner, ECF, Amsterdam, idéerna bakom LabforCulture och visade även några smakprov på Internetportalens webbsidor. Professor Jostein Gripsrud, Universitetet i Bergen, redovisade en utredning om sektorsforskningen inom kulturområdet i Norge. Dr Ritva Mitchell, direktör för det finska kulturforskningsinstitutet Cupore, berättade hur detta realiserats och om institutets arbete. Sessionen avslutades av professor Carl-Johan Kleberg, som i en kritisk analys efterlyste en större svensk närvaro i det internationella samarbetet rörande kulturpolitiskt relevant forskning.

Eftermiddagen ägnades en presentation av olika projekt. Forskningschefen vid RAÄ fil.dr Birgitta Johansen, berättade tillsammans med professor Kristian Kristiansen om det institut för kulturarvsforskning, som för närvarande utreds. Docent Henrik Karlsson, RJ, efterlyste i sitt inlägg en modern och relevant forskning om kulturvanor. Avdelningschef Annica Dahl, Kulturrådet, redogjorde för rådets policy beträffande forskning och kunskapsspridning. Riksarkivarie Tomas Lidman redogjorde för det samarbete som sedan några år pågår mellan främst RA och Kungl. biblioteket angående standarder, digitalisering, gemensamma söksystem etc. Professor Ulf Sporrong avslutade sessionen med att presentera Vitterhetsakademiens och RJs aktuella satsning på postdoktorala trainee-tjänster vid kultursektorns ansvarsmyndigheter.

Dagen avslutades med ett längre inlägg av professor Svante Beckman, Tema Q, Linköpings universitet, som tog upp och kommenterade idén om ett kulturpolitiskt observatorium. Han menade att tiden nu är mogen för ett sådant och att det finns uppenbart goda samarbetsmöjligheter mellan flera forskningsmiljöer i Sverige och de nordiska grannländerna. Han föreslog en satsning på ett ”Nordicult” – i analogi med namnet och verksamheten vid det nordiska centret för medieforskning, Nordicom. Efter Beckmans inlägg följde i stort sett instämmande kommentarer från Ulla Carlsson, Nordicom, Jaan Kalk, Teaterförbundet, Bernt Lindberg, Klys, Ann Larsson, Konstnärsnämnden och Birgitta Svensson, Nordiska museet och Stockholms universitet. Dagen avslutades av överintendent Keith Wijkander, Utbildnings- och kulturdepartementet.

RJ beslutade den 8 december, utifrån de synpunkter som framkom i anslutning till och under konferensen, att anslå 1 miljon kronor som startbidrag till planering och etablering av ett nordiskt institut för forskningssamarbete, forskningskommunikation och initiering av praktisknära forskning med mera – Nordicult. Institutet skall baseras på en nära samverkan mellan Tema Q, Linköpings universitet, centrum för kulturpolitisk forskning, Högskolan i Borås och Nordicom. Den positiva respons som förslaget mött från bland annat Cupore i Finland, Högskolan i Telemark och Centrum för kulturpolitiska studier, Köpenhamn, är en annan viktig byggsten. Den närmare utformningen av Nordicult kommer att utredas av Tema Q under 2006 och avrapporteras till RJ.

Forskarskolor

Trettio doktorander har deltagit i Riksbankens Jubileumsfonds forskarskola i moderna språk, som startade höstterminen 1999. De gemensamma aktiviteterna inom forskarskolan har numera avslutats. Vid utgången av 2005 hade 13 av doktoranderna fullbordat sina studier. Forskarskolans koordinator professor Lars-Gunnar Andersson, Göteborgs universitet, bedömer att ytterligare ett 10-tal av dem kommer att disputerat fram till och med läsåret 2006/07. Ett par av de nyblivna doktorerna har erhållit forskningsanslag eller lärartjänster vid universitet och högskolor inom eller utanför Sverige.

Forskarskolan i matematik med ämnesdidaktisk inriktning närmar sig sin avslutning. Forskarskolan startade i augusti 2001, och läsåret 2005/06 blir forskarskolans femte och sista verksamhetsår. Totalt deltar 20 doktorander i forskarskolan, var och en med hemvist vid en av de tio olika högskolor och universitet – från Luleå i norr till Kristianstad i söder – som medverkar i forskarskolan. De flesta doktoranderna antogs som forskarstuderande och började i forskarskolan vid dess start. I januari 2004 inleddes ytterligare 3 doktorander i forskarskolan.

Forskarskolan har under 2005 liksom tidigare finansierat doktorandernas anställningar och dessutom givit stöd till institutionerna för vissa andra kostnader såsom handledning och resor. Medlen från RJ har kompletterats med tillskott från Vetenskapsrådet, som tilldelade forskarskolan medel efter ansökan i två omgångar, för åren 2001–2003 och för åren 2004–2005. Detta gjorde det möjligt att öka antalet doktorander.

Under året har en doktorand avlagt licentiatexamen, och därmed har totalt 10 doktorander avlagt denna examen som ett etappmål på väg mot doktorsexamen. Drygt hälften av doktoranderna (tolv personer) planerar att avsluta sina studier med doktorsexamen eller i ett par fall licentiatexamen under 2006. Fem år är normal studietid för den som innehar anställning som doktorand och ägnar 80 % av tiden till forskarstudier. Övriga doktorander har antingen påbörjat forskarstudierna senare (tre personer), varit föräldralediga (fem personer) eller varit sjukskrivna (två personer) eller råkat ut för en kom-

bination av dessa faktorer. Deras planerade examina ligger därmed längre fram i tiden. Medel finns reserverade för att även fortsättningsvis kunna täcka institutionernas kostnader för doktoranderna fram till deras examen.

De flesta doktoranderna hade vid årets början redan avslutat sina kursprogram och har under året varit inne i ett intensivt skede med sitt avhandlingsarbete. Därför har forskarskolan inte inbjudit till någon gemensam kurs under 2005 i motsats till tidigare år. Ett samarrangemang med den nationella forskarskolan i matematik med beräkningsvetenskap anordnades i november 2004 i form av ett öppet hus, som under 2005 dokumenterats i en konferensrapport med medverkan av 12 av forskarskolans doktorander.

I juni samlades handledare och doktorander i Umeå för att delta i konferensen "Kvinnor och matematik" och ett efterföljande seminarium för forskarstuderande inom matematikdidaktik. Alla doktoranderna deltog och presenterade sina pågående arbeten. Under hösten har professor Ole Skovsmose på forskarskolans uppdrag genomfört en utvärdering av bedömningskriterier för licentiatavhandlingar med utgångspunkt i de avhandlingar som hittills lagts fram. Vid ett välbesökt seminarium för handledare i november i Sigtuna där utvärderingen var ett av ämnena presenterades de preliminära resultaten. Syftet är att utveckla en samsyn på innebörden av god kvalitet i doktorsavhandlingarna. Rapporten kommer att publiceras i början av år 2006.

Forscarskolan presenterades av koordinator vid ett seminarium anordnat av Vetenskapsrådets utbildningsvetenskapliga kommitté med brett deltagande i september. En utvärdering av projekt inom vissa områden pågår inom kommittén, och forskarskolan finns med i den utvärdering som kommer att rapporteras i början av 2006.

Ledningsgruppen har under 2005 sammanträtt fem gånger för att fatta beslut om verksamhet, budget och bokslut. Ledningsgruppen har i vissa fall under året kunnat medverka till förbättringar i handledarsituationen för doktorander och på andra sätt stöttat doktorander och miljöer i enskilda fall.

Forskning om Asien tillhör de mest internationaliserade delarna av humaniora och samhällsvetenskap. Forskningsresultaten har global spridning i Asien, Europa, Nordamerika och Australien. Under år 2000 beslutade styrelsen för RJ att i samverkan med Stiftelsen för internationalisering av högre utbildning och forskning (STINT) göra en satsning för att stärka den vetenskapliga kompetensen i Sverige på området. Satsningen innefattar forskarskola, gästforskarprogram, postdoktorala befattningar, internationella konferenser och aktiviteter för att bygga nätverk mellan svenska forskningsmiljöer och det internationella forskarsamhället. I ett första steg år 2000 anslog RJ 2,6 miljoner kronor till finansiering av förberedelser, koordinering och postdoktorala tjänster. RJ lämnade 2002–2004 ett stöd om 3 miljoner kronor per år och kommer fortsättningsvis att tillskjuta ytterligare medel. STINT tillskjuter 3 miljoner kronor per år under perioden 2001–2005.

Professor Jon Sigurdson, Japaninstitutet vid Handelshögskolan i Stockholm, var programmets koordinator fram till den 30 juni 2003 och Marie Tsujita Stephenson dess sekreterare. Den 1 juli 2003 tillträdde professor

Thommy Svensson som koordinator med Malin Flobrink och sedermera Katarina Wiberg (båda Stint) som administrativ resurs. Styrgruppen består sedan den 1 juli 2003 av professor Olof Ruin, Stockholms universitet, ordförande, professor Hans Blomqvist, Handelshögskolan i Vasa, professorn i freds- och konfliktforskning vid Uppsala universitet Peter Wallensteen, seniorforskaren vid Nordiska Institutet för Asienstudier i Köpenhamn Ida Nicolaisen och chefen för Internationella fredsforskningsinstitutet i Oslo Stein Tønnesson. Som representant för RJ har forskningssekreterare Kjell Blücker varit adjungerad i styrgruppen. STINT har representerats av direktör Roger Svensson. I styrgruppens strategiska handlingsplan utgör ledstjärnorna strävan efter högsta möjliga vetenskapliga kvalitet och understödande av största möjliga internationella exponering av svensk forskning.

I SSAAPS forskarskola ingår 9 doktorander, till vilken en av tio sökande har knutits i ansökningsomgångar 2002 och 2003. Doktorandtjänsterna vilar på 50/50-finansiering med universiteten. Forskarskolan tillhandahåller biträdande handledning, medel för forskningsresor i Asien, handledningsinternat och forskarkurser som också är öppna för andra doktorander. Under år 2005 hölls ett intensivt tredagarseminarium med internationella experter där samtliga pågående forskningsprojekt avstämades. Den första disputationen skedde i december 2004. Den nydisputerade Patrik Ström, Göteborg, erhöll 2005 ett av RJs Pro Futura II-stipendier för unga särskilt lovande forskare. Ytterligare två avhandlingar har färdigställts under 2005. Övriga avhandlingsarbeten fortskrider enligt tidsplanen och bedöms kunna avslutas inom stipulerad tid.

SSAAPS postdoktorala akademi stöder de mest lovande unga forskarna genom tre postdoktorala tjänster på två plus två år, i vilka ingår ett obligatoriskt utlandsår vid någon av världens ledande institutioner på området. Två har hittills genomfört sina utlandsår vid Southeast Asia Program, Cornell University, respektive China Center for Economic Research, Peking University. Båda har säkrat sin fortsatta forskning innan tiden vid SSAAPS löpt ut, bland annat genom anslag från Vetenskapsrådet och stöd från näringslivet.

Det svenska forskarsamhället har generalmönstrats med hjälp av nationella konferenser 2002 och 2003 bland annat i syfte att utveckla samarbetet mellan lärosätena. Under 2005 har hållits ett tvådagarsseminarium om Kinaforskningens framtid vid våra nationalekonomiska institutioner. Liknande disciplinförankrade seminarier inom andra ämnen planeras under 2006. Syftet är att bidra till att ge Asien större utrymme i den reguljära universitetsverksamheten och kursutbudet vid olika institutioner.

SSAAPS internationella workshopprogram omfattade under 2005 fyra workshoppar – i Stockholm i mars, Göteborg i maj, Uppsala i juni och Varberg i oktober – vilka behandlade problemställningar vid forskningsfronten, bidrog till nätverksbyggande och kommer att resultera i publikationer vid ledande internationella bokförlag.

Forskarsammankomster på hög nivå organiseras i Asien för ämnesföreträdare och yngre forskare. I februari 2004 hölls i Singapore en så kallad vinterkonferens om "Globalisation and Its Counterforces". I denna deltog ett

30-tal svenska forskare tillsammans 20-talet samhällsforskare från de sydöstasiatiska länderna och Australien. En ytterligare vinterkonferens arrangerades i Peking i oktober 2005 om "Economic Development and Social Policy". Den samlade drygt 30 svenska professorer, postdoktorer och doktorander tillsammans med centralt placerade kinesiska forskare vid Chinese Academy of Social Sciences samt universiteten i Pekingregionen. Konferensen ägnades främst åt hur en välfärdsolitik kan formas för att bidra till att lindra den fattigdom och den sociala utslagning som åtföljer Kinas snabba ekonomiska utveckling. Sådåfinansiering har stålts till förfogande för att stöåa formandet av svensk-kinesiska forskargrupper i konferensens efterfölå. Konferensen höåls inom ramen för det större övergripande Sino-Swedish S&T Conference. I anslutning häråll var professor Björn Wittrock och VD Dan Brändström särskilt inåbudna åill The Chinese Academy of Social Sciences (CASS) under ledning av professor Huang Ping och åill Tsinghua Institute for Advanced Study in the Humanities and Social Sciences under ledning av professor Wang Hui.

Inom Europa ingår SSAAPS i European Alliance for Asian Studies tillsammans med bland annat School of Oriental and African Studies i London, Science-Po i Paris, det nederåndska postdoktorala institutet International Institute of Asian Studies i Leiden och det tyska nationella centret för samtidsorienterad Stillahavsasienforskning Institut für Asienkunde i Hamburg. SSAAPS åidrar åill finansieringen av Alliansens kvalificerade Asia-Europe Workshop Series i samarbete med Asia-Europe Foundation (ASEF), vars största åidragsgivare är EG-kommissionen. Inom denna serie ordnades under 2005 sju specialiserade workshoppar i bland annat Kina, Malaysia, Italien, Nederånderna och Storbritannien med inriåtning på gemensamma samtidsfrågor i Europa och Asien. SSAAPS-programmet och internationella samarbetspartner presenteras nårmare på den speciella hemsidan, www.ssaaps.stint.se.

Nordiska museets forskarskola för museianstållda startade höstterminen 2002 och befinner sig nu i sitt fjårde verksamhetsår. De första disputationerna beråknas ååa rum under år 2007.

Förutom de elva doktorander som antogs från starten, har ytterligare två antagits från och med vårterminen 2005. Detta blev möjligt genom forskarskolans goda hushåållning med bevilåade medel och genom ett extra tillskott från RJ och medåfinansåren Vitterhetsakademien. Verksamheten har varit framgåångsrik och har vååckt positiva reaktioner och förvåntningar inom hela ABM-sektorn. Såvål forskarskolans ledning som åfinansåerna har vid upprepade tillfållen åill riksdagen och Utbildnings- och kulturdepartementet framåååållt det fortsatta behovet av insatser av denna kompetenshååjande karaktår. Detta mååste emellertid nu ses som statsmakternas ansvar. RJs styrelse har beslutat att inte bevilåa medel åill nya forskarskolor vare sig inom detta eller andra områden. Satsningen på Nordiska museets forskarskola har inneburit ett ååtagande på nåra 26 miljoner kronor. I den måån stiftelsen alls utlyser riktat stöd avser detta numera den postdoktorala nivåå (se nedan).

Under 2005 har forskarskolan gjort en studieresa till Berlin samt liksom under tidigare år varit samlad vid tematiska läskurser och redovisningsseminarier. Tisdagen den 27 september 2005 anordnades forskarskolans årliga informationsdag där arbetsgivare, handledare, doktorander och forskarskolans styrgrupp diskuterar det pågående projektet. Temat för dagen var: "Vad gör vi av doktoranderna när de har disputerat och kommer tillbaka till arbetsplatsen?" Länsmuseumchef Barbro Mellander, Kristianstad, och professor Maths Isacson, Uppsala universitet, medverkade som inledare.

Följande dag anordnade Nordiska museets forskarskola ett seminarium för disputerade museianställda på temat "Museer och forskning". Detta gjordes i samarbete med Nationalmuseum. Seminariet öppnades av överintendent Solfrid Söderlind, varpå forskningschefen docent Görel Cavalli Björkman presenterade Nationalmuseums forskningsavdelning och dess verksamhet. Nästa programpunkt gällde hur man kan stärka samverkan mellan museer och forskning. Inledare var Sten Rentzhog, ordförande i forskarskolans styrgrupp. Vidare medverkade forskningschef Chris Fischer, Statens museum for kunst i Köpenhamn, som gav en bild av museiforskningens inriktning och villkor i Danmark. Professor Ulf Sporrang, Vitterhetsakademien, berättade sedan om Vitterhetsakademiens och RJs satsning på postdoktorala tjänster vid ett antal ansvarsmyndigheter/motsvarande inom kultur- och högskolesektorn. Statssekreterare Kerstin Eliasson, Utbildnings- och kulturdepartementet, redogjorde sedan för hur arbetet med den statliga forsknings- och utbildningspolitiken förbereds och beslutas. Under sessionen gavs också tillfällen till diskussion och frågor. I flera inlägg underströks det fortsatt stora behovet av vetenskapligt utbildad personal vid såväl ansvarsmuseer som länsmuseum. Dagen avslutades med presentationer av några pågående forskningsaktiviteter vid museerna.

Forscarskolan leds av en av RJ och Nordiska museet utsedd styrgrupp. I denna ingår docent Sten Rentzhog, ordförande, professorerna Janken Myrdal, SLU, Birgitta Svensson, Nordiska museet och Stockholms universitet, Eva Österberg, Lunds universitet, styresman Christina Mattsson, Nordiska museet, docent Mats Rolén, forskningsdirektör, RJ, och fil. dr Ulrich Lange, Nordiska museet, sekreterare och koordinator.

Postdoktorala satsningar

Pro Futura är ett postdoktoralt program som ger unga särskilt lovande forskare en längre tid för fri forskning och vistelser vid framstående internationella miljöer. Stipendierna ger därmed innehavarna mycket goda möjligheter att avancera inom sina forskningsfält. Med denna satsning ville Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond markera sitt 40-årsjubileum och samtidigt hedra stiftelsens tidigare ordförande. Pro Futura II finansieras av RJ och är ett samarbete med STINT (Stiftelsen för internationalisering av högre utbildning och forskning) och SCASSS (The Swedish Collegium for Advanced Study in the Social Sciences). Efter programmets fyra första år har stipendiaterna möjlig-

het att söka till en andra omgång på tre år där lärosätet förväntas inrätta en tenure-track-anställning.

För att hedra minnet av Torgny Segerstedt, Sveriges förste professor i sociologi och stiftelsens ordförande 1965–74, utdelades två stipendier till Christer Nordlund, idéhistoriker från Umeå, och filosofen Gustaf Arrhenius, Stockholm.

För att hedra minnet av Hans Meijer, professor i statsvetenskap, ordförande 1974–80, utdelades ett stipendium till statsvetaren Staffan Kumlin, Göteborg.

För att hedra Staffan Helmfrid, professor i kulturgeografi, ordförande 1980–86, utdelades ett stipendium till Patrik Ström. Han är civilekonom med särskilt intresse för Japan men har också disputerat inom ekonomisk geografi vid Handelshögskolan i Göteborg.

För att hedra Kjell Härnqvist, professor i pedagogik och pedagogisk psykologi, stiftelsens ordförande 1986–92, utdelades ett stipendium till Annika Wallin som disputerat i kognitionsvetenskap vid Lunds universitet.

För att hedra Inge Jonsson, professor i litteraturvetenskap, stiftelsens ordförande 1992–98, utdelades ett stipendium till Maria Johansen, Göteborg. Hon har disputerat inom idé- och lärdoms historia.

För att hedra Stig Strömholm, professor i allmän rättslära, stiftelsens ordförande 1998–02, utdelades ett stipendium till Ingela Nilsson, Uppsala, där hon disputerat i bysantinologi, vilket är ett ämne som ligger Stig Strömholm varmt om hjärtat.

Tillsammans med italienska Compagnia di San Paolo och tyska VolkswagenStiftung har ett samarbete inletts som syftar till att åstadkomma ett gemensamt postdoktoralt program i Anna Lindhs anda genom att, under en fyraårsperiod, finansiera ett hundratal unga forskare inom utrikes- och säkerhetspolitikens område. Programmet, som går under benämningen ”European Foreign and Security Policy Studies”, har under året utlysts över hela Europa. Målsättningen är att unga forskare, med europeisk bakgrund eller verksamma i Europa, skall ges möjlighet att vistas i en miljö i ett annat europeiskt land i upp till två år. Varje år skall kohorter om cirka 20 stipendiater utses. Gemensamma nätverksupprätthållande aktiviteter i form av konferenser och sommarskolor skall med jämna mellanrum genomföras. Inom ramen för detta program kommer det att utlysas ett pris för bästa insats av en forskare eller skribent inom ämnesområdet. Priset är tänkt att hedra minnet av utrikesminister Anna Lindh, vars tragiska död har motiverat tillkomsten av detta program. Priset kommer att ges namnet ”The Anna Lindh Award”. Representeranter för Riksbankens Jubileumsfond har varit styrelsens forne ledamot professor Christer Jönsson, statsvetenskapliga institutionen vid Lunds universitet, och den nuvarande ledamoten professor Rutger Lindahl samt från kansliet Fredrik Lundmark.

Efter att programmet utlysts i stora delar av Europa mottog Volkswagen-Stiftung 80 ansökningar, och 40 av dessa klarade en första sällningsprocess. Vid en så kallad Young Faces Conference som ägde rum i Berlin den 20–22 januari genomfördes intervjuer med samtliga kandidater. 26 ”unga ansik-

ten” kunde beredas plats i programmet under det första året, och av dessa finansierar Riksbankens Jubileumsfond sju unga forskare. Dessa är följande:

Claes H. de Vreese, ASCor, University of Amsterdam. Framing a secure Europe in news and public opinion: The reporting and impact of news media on public opinion and support for a common European defense and security policy.

Ph.D. Jan Joel Andersson, Swedish Institute for Foreign Affairs, Stockholm. Forging a European Capability? European and Transatlantic Defense Industrial Relations in the 2000's.

Ph.D. Alister Miskimmon, Dept. of Politics and International Relations Royal Holloway, University of London. The Europeanisation of National Strategic Planning: National and European Union level policy adaptation and maladaptation within the framework of the European Security and Defence Policy.

Ph.D. Gergana Noutcheva, CEPS, Bruxelles. The Europeanization of the EU's Greater Neighbourhood: Principles and Mechanisms.

Ph.D. Kristi Raik, Finnish Institute of International Affairs, Helsinki. Promoting Democracy in the Eastern Neighbourhood: In search for a responsive and effective EU strategy.

Ph.D. Fabrizio Tassinari, Dept. of Political Science, University of Copenhagen. Wider Europe: Regionalism and EU Foreign and Security Policy towards its Neighbours.

Ph.D. Marta Martinelli Quille, Institute of European Studies, Bruxelles. Common Foreign and Security Policy in Practice: The EU in the Great Lakes. A comparative analysis of EU foreign and security policies in Rwanda, Burundi and DR Congo.

Under året har även programmet utlysts en andra gång, och Riksbankens Jubileumsfond mottog inte mindre än 109 ansökningar. Av de sökande inbjöds 44 att delta vid programmets andra Young Faces Conference som genomfördes i Stockholm den 15–17 december. Denna gång arrangerades konferensen av RJ. Utrikespolitiska Institutet var värd för evenemanget som hölls i institutets nya lokaler. Temat för konferensen var ”Europe in the World: A Globalised Perspective”. Under konferensen identifierades ytterligare 23 unga forskare till programmet. Av dessa finansierar stiftelsen sex personer. Dessa är följande:

Isabelle Ioannides, Department of Peace Studies, University of Bradford. Policy Learning in the European Union on Civilian Crisis Management: The Case of Externally Assisted Police Reform.

Ana E. Juncos, Department of Politics, Loughborough University. Coherence and effectiveness of CFSP/ESDP in the Western Balkans (1991–2005).

Mark Bromley, Stockholm International Peace Research Institute (Sipri), Stockholm. The Europeanisation of EU arms exports – How has the EU Code of Conduct on Arms Exports changed the arms export policies of EU?

Marie Gibert, School of Oriental and African Studies (SOAS), London. Regional Security: A New Opportunity for Multilateral Cooperation between the European Union and West Africa?

Ph.D. Alper Kaliber, Political Science and International Studies, University of Birmingham. De-Securitizing Foreign Policy Unpacking The Impact Of Europeanization: The Cyprus Case.

Ph.D. Martial Foucault, Robert Schuman Centre, European University Institute. Can European security become a transnational public good? Lessons for a future ESDP.

Riksbankens Jubileumsfond har under senare delen av 1990-talet uppmärksammat arkivens, bibliotekens, museernas och de lärda verkens roll i forskningen om vårt kulturarv och om de historiska perspektiv som sträcker sig bortom samtidshistorien. Stiftelsen har bland annat arrangerat konferenser för att diskutera frågor om forskning i anslutning till dessa myndigheter och avser att ytterligare följa utvecklingen inom dessa områden bland annat genom den nya områdesgrupp som skall fokusera forskning om för- och tidig-modern tid.

De olika satsningar som RJ gjort genom så kallat infrastrukturellt stöd – inte minst alla digitaliserings- och databassatsningar – har varit ett sätt att tydligt markera dessa institutioners betydelse för forskning inom humaniora och samhällsvetenskap. Stiftelsen har även mött behovet av att stärka den vetenskapliga kompetensen bland de museianställda och att härigenom stimulera till ökad forskning på material i museernas samlingar genom ett forskarutbildningsprogram för museianställda, Nordiska Museets forskarskola, i samarbete med Kungl. Vitterhetsakademien.

Den 2 juni 2004 hölls på initiativ av Vitterhetsakademien och RJ ett diskussionsseminarium om så kallad långsiktigmotiverad forskning inom kultursektorn med deltagande av dåvarande kulturministern Marita Ulvskog och hennes statssekreterare Gunilla Thorgren samt ett antal företrädare för de lärda verken, centrala ABM-institutioner och berörda departement. Bakgrunden till att detta möte hölls var ”problemet som innebär att långsiktigt motiverade projekt – ofta i form av tillrättaläggande av forskningsmaterial i museer och arkiv – har svårt att finna såväl uthålliga arbetsformer som ett uthålligt säkerställande av finansieringen”, såsom det formulerades i inbjudan till överläggningarna. Diskussionen vid detta tillfälle inleddes med två föredragningar av forskningssekreterare Kjell Blückert, RJ, respektive professor Ulf Sporrong, Vitterhetsakademien, och den diskussion som följde fokuserade de principiella problemen. En förhållandevis stor samstämmighet rådde beträffande dessa frågors vikt, och man ansåg allmänt att denna diskussion borde fortsätta och bli mer konkret – så även från ministerhåll.

Det nätverk som härmed kom att formas har fått arbetsnamnet *2 juni-rörelsen*. De ursprungliga inbjudna institutionerna var Historiska museet, Kungl. biblioteket, Nationalmuseum, Nordiska Museet, Riksantikvarieämbetet, Riksarkivet, Språk- och folkminnesinstitutet i Uppsala, Statens ljud- och bildarkiv samt Uppsala universitetsbibliotek. Historiska museet och Statens

ljud- och bildarkiv har senare visat sig inte vara intresserade av att fortsätta diskussionen. Lunds universitetsbibliotek har däremot tillkommit i nätverket.

Från dessa diskussioner och de inkomna redovisningarna kring angelägna projekt fanns några genomgående iakttagelser som RJ och Akademien tog fasta på för att utforma ett förslag för de i nätverket ingående institutionerna att reagera på. Det gällde frågorna om allmän vetenskaplig kompetenshöjning, kompetensöverföring mellan generationer samt möjligheten att utnyttja existerande samlingar för intern forskning inom myndigheterna. Under våren 2005 lade finansiärerna fram ett förslag om en postdoktoral satsning enligt traineemodell. Samtliga intressenter reagerade positivt på detta och inkom med en rad konstruktiva synpunkter.

För att bidra till nyrekryteringen av forskarutbildad personal hos ovanstående organisationer föreslog finansiärerna ett postdoktoralt program där respektive myndighet erhåller medel för att täcka två tjänster om 75 % under fem år. Dessa tjänster skall utnyttjas för forskningsverksamhet via nyanställd disputerad personal. Extern rekrytering skall vara prioriterad. Resterande tid om 25 % skall utnyttjas för tjänstgöring inom myndigheten och bekostas av densamma. De olika forskningsprojekten skall utgå från ett lokalt behov av att bearbeta de interna samlingar som respektive myndighet ansvarar för i bokbestånd, magasin och arkiv. Handledningen i myndighetens ordinarie arbete, inklusive introduktion i samlingarna, skall ske via en erfaren tjänsteman som helst har vetenskaplig meritering (traineesystem). Myndigheten skall stå för alla overheadkostnader.

En utvärdering skall ske i slutet av den första anställningsperioden inför fortsatt anställning i tre år. Denna utvärdering består dels av en skriftlig rapport från forskaren, dels av ett utlåtande från organisationen. Dessa tjänster skall i den andra perioden övergå till att bli tenure track-anställningar. Om den anställda forskaren under femårsperioden uppnår docentkompetens och visar skicklighet i den övriga tjänstgöringen skall anställningen, efter en andra utvärdering, kunna övergå i tillsvidareanställning vid organisationen med forsknings- och utvecklingsarbete i tjänsten. Detta program kommer att lanseras under år 2006.

Jubileumsaktiviteter

Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond instiftades den 2 december 1964 genom riksdagens beslut. På 40-årsdagen av denna sin formella tillkomst anordnade RJ en jubileumskonferens i riksdagens förstakammarsal. Temat för konferensen var utvärderingen av stiftelsens arbete under 40 år, *Hinc robur et securitas? En forskningsstiftelses handel och vandel* och RJs roll i det forskningspolitiska landskapet.

”Nästa steg?” var titeln på det framtidsseminarium som Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond ordnade för att avsluta jubileumsåret. Det arrangerades för att fira 40-årsdagen av stiftelsens första styrelsemöte 1965, men också

för att vända blickarna framåt inför kommande decennier. Ordförande Eva Österberg inledde dagen genom att kort berätta om jubileet och RJs historiska roll inom humanistisk forskning ”som en sambandscentral mellan dået, nuet och framtiden”. Hon påtalade vidare hur få (ca 3 %) som disputerar som senare får forskartjänster via universiteten. ”Däriigenom står det alldeles klart att livskraftig forskning är avhängig av bidrag.” I den miljön är Riksbankens Jubileumsfond en aktör som ”envist och ihärdigt” främjar den svenska humanistiska forskningen, sade Eva Österberg.

Den påföljande diskussionen hölls i form av paneldebatter i fyra sessioner, ledda av moderatorerna Sverker Sörlin och Emma Stenström. Publiken, bestående av cirka 200 akademiker och politiker, bidrog till debatten genom inlägg och frågor inom de fyra samtalsområdena ”Globalisering och framtid”, ”Lärande och minne”, ”Språk eller cultural studies” och ”Att skriva om självbilden för humaniora och samhällsvetenskap”. Dagen avslutades med att Eva Österberg och Anders Mellbourn (STINT) delade ut sju Pro Futura II-stipendier i Kulturhusets hörsal till unga och lovande forskare inom humaniora och samhällsvetenskap, och till ceremonin spelades en specialkomponerad fanfar av musikanterna Trio Trombumba con Tuba.

Som förspel och mellanspel till dagens paneler underhöll dansare från E.L.D.Event. Morgonkaffet avbröts av en oannonserad föreställning om minnet och kroppen framförd av Jan Abramson. Efter lunchen i hörsalens foajé introducerade koreografen Eva Lilja dansföreställningen ”Det allra vitaste”, en duett mellan en ensam kvinna och ljus, inspirerad av koreograf Eva Liljas resa till Arktis. Dansare var Helene Karabuda. Dansen blev ett mycket lyckat avbrott och komplement till den intellektuella diskussionen som fyllde dagens alla sessioner. Under dagen uppträdde även komikern Erik Rolfhamre med två specialskrivna monologer som båda blev mycket uppskattade. I den första framträdde han som kommunalrådet Gunnar Johansson från Gimo kommun som pratade om olika satsningar på humaniora; därefter var det Torkel Abrahamsson, den av Jubileumsfonden förbisedde arge mannen från Anonyma Humanister, som tog till orda.

I samband med framtidsseminariet lanserades även RJs uppdaterade logotyp. Logotypen renritades efter många år av kopierande och fick samtidigt en uppfräschning. Dessutom har stiftelsen förnyat sin grafiska profil överlag. I samband med flytten av kansliet, till nyrenoverade lokaler vid Kungsträdgårdsgatan 18, kommer denna process att vara fullbordad, till exempel med en uppdaterad hemsida både vad gäller utseende och struktur.

Vid jubileumsårets slut gav RJ ut en bilaga där forskningen som stiftelsen stöder presenterades. Artiklarna bestod av en bred samling intervjuer, med till exempel Elisabeth Bladh, före detta doktorand i forskarskolan i språk, numera lektor i franska på Barbados, Sara Danius, som varit Pro Futura-stipendiat i en tidigare satsning, och ordföranden Eva Österberg och VD Dan Brändström. Därutöver redovisades flera forskningsprojekt som RJ stött i populärvetenskapliga artiklar, till exempel arkeologen Ingela Bergmans forskning om tidiga bosättningar i övre Norrlands inland, CIND:s (Centrum för studier av

innovationer och näringslivsomvandling) forskning om det svenska musikundret och Swedia 2000-projektet som skall ta reda på hur det står till med de svenska dialekterna i dag. Bilagan inleddes med en kolumn av Margot Wallström och med en ledare av talman Björn von Sydow.

Under året har det rasat en debatt i medierna om den humanistiska forskningens kvalitet och roll i samhället. Det har hävdats att svensk humanistisk forskning inte i tillräcklig grad deltar i det internationella samtalet, och att den i detta avseende hävdar sig sämre än vad som är fallet i våra nordiska grannländer, vilka också verkar inom begränsade språk- och kulturområden. Diskussionen har delvis sin grund i att humanister och delar av samhällsvetenskaperna fått svaga resultat vid bibliometriska analyser, alltså citeringar i internationella tidskrifter och böcker, det gängse måttet för att mäta graden av internationalisering och kvalitet inom naturvetenskap, teknik och medicin. Ett stort antal företrädare för humaniora har tagit till orda i debatten. Vissa har främst fokuserat på självförsvaret och menat att de internationella citeringarna inte är relevanta för den forskning som tar upp frågor som rör vår svenska (eller nordiska) kulturkontext. Andra har hänvisat till brist på resurser. Massutbildningen vid universitet och högskolor har medfört gradvis minskat utrymme för forskning i tjänsten och ett stort beroende av externa anslag. Åter andra har mer självkritiskt vidgått att internationaliseringen är för svag, att svenska humanister inte bara får nöja sig med att – som ibland sker – referera till eller låna teorier och metoder från den internationella arenan, men sedan inte återföra sin resultat som inlägg i ett internationellt samtal.

Denna typ av frågor står på agendan i det samarbete som under året inletts i en arbetsgrupp bestående av företrädare för Vetenskapsrådet, Vitterhetsakademien, FAS och RJ. Professor Gunnel Gustafsson, vice GD vid VR, är gruppens ordförande. Diskussionerna syftar till att förstärka och tydliggöra humanioras och samhällsvetenskapernas roll i den forskningspolitiska diskussionen, men också till att finna vägar till att förbättra kvalitetsmått och internationalisering. RJs representanter i arbetsgruppen är VD Dan Brändström, forskningsdirektör Mats Rolén och forskningssekreterare Kjell Blücker.

Områdesgrupper

Områdesgruppen har under året sammanträtt vid ett tillfälle och arrangerat ett antal seminarier. Den 3 februari ordnade områdesgruppen ett seminarium med riksdagens utbildningsutskott – ”Universiteten i kunskapssamhället”. Utbildningsutskottets ordförande Jan Björkman ledde seminariet som inleddes med ett anförande av universitetskansler Sigbrit Franke under rubriken ”Kunskapssamhällets alltiallo: Universitetens många uppdrag”. Därefter talade universitetsdirektör Staffan Sarbäck, Luleå tekniska universitet, med utgångspunkt i en rapport från ett OECD-projekt: ”On the Edge: Securing a Sustainable Future for Higher Education”. Statsvetaren Katarina Barrling Hermansson från Uppsala universitet reflekterade med en rad exempel över temat ”Aka-

demisk frihet i dagens utbildning och forskning”. Det inledande föredragspasset avslutades med en provocerande appell av Dan Brändström, ”Universiteten i kunskapssamhället: utmaningar i kort och långt perspektiv”. Därefter vidtog en diskussion som inleddes med några korta kommentarer av rektor professor Bo Sundqvist, Uppsala universitet, professor Christoph Bargholtz, ordförande i Sveriges universitetslärarförbund, och Tobias Smedberg, ordförande i Sveriges förenade studentkårer.

Tillsammans med Rifo arrangerades ett seminarium i riksdagen kring humanioras ställning vid universiteten under rubriken ”Humaniora en oändlig resurs”. Astrid Söderbergh Widding, professor i filmvetenskap vid Stockholms universitet, talade om ”Humaniora – en oändlig resurs”, Margaretha Fahlgren, professor i litteraturvetenskap och forskningsledare för Centrum för genusvetenskap vid Uppsala universitet, om problemet ”Humaniora – ändliga resurser” och professor Sverker Sörlin, Sister, reflekterade under rubriken ”Humaniora – isolerade resurser”. Moderator för seminariet var kulturredaktören Ulrika Knutson (ledamot i konsistoriet för Uppsala universitet). Hon ledde ett samtal mellan de inbjudna talarna och ytterligare ett antal inbjudna forskare (professorerna Johan Fornäs, Janken Myrdal och Birgitta Svensson). Detta seminarium ville vara en del av den kritiska självprövning som Sverker Sörlin efterlyst i dessa frågor i en DN-krönika under vårvintern. Vid detta seminarium presenterades också Janken Myrdals bok *Om humanvetenskap och naturvetenskap*.

Med anledning av den forskningspolitiska propositionen genomförde RJ i samarbete med Kungl. Vetenskapsakademien och Saco en hearing som ställde frågan ”Ger propositionen förutsättningarna för att Sverige skall vara en ledande forskningsnation?”. Från RJ medverkade Dan Brändström och professor Eva Haettner Aurelius. Hearingen ägde rum på Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademien den 26 april och direktsändes i TV 24.

En större forskningspolitisk konferens arrangerades på Kungl. Vetenskapsakademien den 2 juni 2005 med Sister som organisatör: ”Forskning och konkurrenskraft – en mångsidig relation”. Vid denna konferens diskuterades den stora forskningsrapporten om de så kallade löntagarfondsstiftelserna (inklusive Kulturvetenskapliga donationen) *”I den absoluta frontlinjen”: En bok om forskningsstiftelserna, konkurrenskraften och politikens möjligheter*. Rapporten presenterades av några av dess författare: Mats Benner, Susan Marton, Ingrid Schild och Sverker Sörlin. En utförlig kommentar gavs sedan av Magnus Gulbrandsen, forskare vid Nifustep (Norsk institutt for studier av forskning og utdanning. Senter for innovasjonsforskning) i Oslo, som också gick i dialog med författarna. Som moderator fungerade Ulf Wickbom. Han ledde därefter ett estradsamtal, som sökte svara på frågan ”Vad kan stiftelserna göra?”, med företrädare för fyra olika konstellationer: forskningsstiftelserna (Dan Brändström, RJ, Måns Lönnroth, Mistra, och Staffan Normark, Stiftelsen för strategisk forskning), forskningsråden (Lisa Sennerby Forsse, Formas, Bengt Westerberg, VR), universiteten (Gunilla Jönson, Lunds tekniska högskola, Kåre Bremer, Stockholm universitet), institut & näringsliv (Thomas

Johannesson, STFI-Packforsk, Köysti Tuutti, Skanska). Avslutande "reflektioner och perspektiv" gavs av Bjarne Kirsebom, forskningsråd, Sveriges ständiga representation i EU, och David Samuelsson, planeringschef på Utbildnings- och kulturdepartementet.

Den 6 oktober sammanträdde gruppen för sista gången. Då diskuterades Lars Engwalls uppsats "Hur har vi det med beredskapen idag? Utbildning och forskning som modern försvarspolitik" ur festskriften till Thorsten Nybom *Ord i rättan tid*. Därefter inledde Bo Rothstein en diskussion om "hur forskarna analyserar och försöker lösa problemen i sin egen sektor". Sedan diskuterades ett förslag till slutrapport om områdesgruppens arbete utarbetat av Kjell Blücker och Thorsten Nybom. I omarbetad form framlades denna för RJs styrelse vid dess sammanträde den 8 december.

Vid detta sammanträde rapporterade även Dan Brändström om två pågående utredningsprojekt om framtidens universitets- och högskolesystem. Ett projekt är initierat av Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademien och ett av Vetenskapsrådet i samarbete med RJ. I det förra projektet är Brändström vice ordförande. I det senare projektet med namnet Universitet 2010 är han ordförande, och projektgruppen består av följande företrädare för sektorn: ordföranden i SULF professor Christoph Bargholtz, rektorerna Agneta Bladh, Kåre Bremer, Bo Sundquist och Christina Ullenius, universitetskansler Sigbrit Franke, generaldirektör Pär Omling, VD Lena Torell och med SUHF:s förre generalsekreterare Lars Ekholm som sekreterare. Detta projekt skall belysa övergripande frågor om "finansiering, profilering, karriärvägar, ledning, forskningsanknytning, kvalitet".

Föreningen Vetenskap & Allmänhet med uppgift att "skapa en öppen dialog mellan allmänhet och forskare" har under året stötts av RJ inom ramen för områdesgruppens budget, liksom förberedelsearbetet inför en större konferens, "Globalization and Learning: First International Conference", i samarbete med Ross Foundation, New York, och Lärarhögskolan i Stockholm. Konferensen ägde rum på Hässelby slott den 16–18 mars. Som talare medverkade bland andra professorerna Antonio Damasio, Peter Gärdenfors, Ulf P. Lundgren, Marcela Suárez-Orozco och Staffan Selander. Vidare deltog Dan Brändström som ordförande i ett panelsamtal om "Teacher Education and preparation for the future". I panelen deltog rektor Gunilla von Bahr, KMH, rektor Anders Flodström, KTH, rektor Eskil Franck, Lärarhögskolan i Stockholm, professorerna Karen Gallagher, Dean of the School of Education, University of Southern California, Joseph Mc Donald, Dean of the Steinhardt School of Education, New York University, och Stanton Wortham, Dean of the Graduate School of Education, University of Pennsylvania.

Peter Gärdenfors avrapporterade förra året arbetet med "ett studie- och forskningsprogram om lärandeprocesser" vilket stöddes av RJ och Stiftelsen för strategisk forskning. Detta projekt har lett fram till att ett forskningsprogram om lärande och minne kommer att utlysas under nästa år i samarbete med Knut och Alice Wallenbergs stiftelse och Utbildningsvetenskapliga kommittén vid Vetenskapsrådet.

Avslutningsvis kan konstateras att områdesgruppen, som haft en total omslutning om cirka 13 miljoner kronor, har fungerat som en nationell seminari-ekoordinator för forskningsprojekt och projektidéer inom detta fält efter nedläggningen av Rådet för forskning om universitet och högskolor. Dessutom har gruppen genom symposier och bokprojekt i någon mån – tillsammans med RJs övriga internationella engagemang – i hög grad bidragit till att Sveriges kontakter med omvärlden bibehållits och kanske till och med förstärkts under denna period.

Områdesgruppen har under året sammanträtt tre gånger. Arbetet med att stärka landets olika forskningsmiljöer inom gruppens ansvarsområde har fortskridit vid respektive lärosäte. Sedan tidigare har Uppsala, Lunds, Stockholms och Göteborgs universitet beviljats medel för att stärka sina profiler.

Längst i detta arbete har man kommit vid Göteborgs universitet där man i år fattat beslut om att skapa en ny enhet med beteckningen School of Global Studies at Göteborg University (SGSGU). De ingående institutionerna är institutionen för freds- och utvecklingsforskning, institutionen för omvärldsstudier av människans villkor samt socialantropologiska institutionen. De tre institutionerna är alla inriktade på globala studier och studier i det globala rummet, men med olika perspektiv och utgångspunkter. Globalisering och studier i det globala rummet blir angelägna kunskapsfält för Göteborgs universitet, och ambitionen är att skapa en framstående och i ett nordiskt sammanhang unik tvärvetenskaplig miljö för både forskning och utbildning, med ökad samverkan inom samhällsvetenskaplig fakultet men också för fakultetsöverskridande samarbeten. School of Global Studies at Göteborg University flyttade under sommaren in i sina nya lokaler vid Linnéplatsen, och Riksbankens Jubileumsfond närvarade då SGSGU formellt invigdes av rektor Gunnar Svedberg den 30 november.

I förstakammarsalen den 16 mars arrangerade RJ och områdesgruppen tillsammans med Sällskapet riksdagsmän och forskare (Rifo) ett evenemang inom ramen för riksdagens årliga framtidsvecka. Temat för dagen var ”Religion och politik i ett internationellt perspektiv” och öppningsanföranden hölls av professor Eva Österberg och Majléne Westerlund Panke, ordförande i Rifo. Den globala värderingsstudien, World Values Survey, representerades av Professor Thorleif Pettersson, Uppsala universitet, som introducerade projektet, och professor Ronald Inglehart, University of Michigan, talade under rubriken ”Sacred and Secular – Religion and Politics Worldwide”, medan Professor Yilmaz Esmer, Bosphorous University, Istanbul, föreläste på temat ”Islam and Europe”. Dagen avslutades med en paneldiskussion om hur dialogen med den muslimska världen utvecklas. Samtalet leddes av Anders Mellbourn, och i panelen satt rektor Göran Bexell, Lunds universitet, Anne Sofie Roald, Malmö högskola, Pernilla Ouis, Lunds universitet, Marianne Laanantza, Uppsala universitet och riksdagsledamöterna Berndt Ekholm och Göran Lennmarker.

Den 16 maj besökte områdesgruppen Umeå universitet för att ta del av den forskning som bedrivs inom områdesgruppens ansvarsområde. Professor

Katarina Eckerberg, statsvetenskapliga institutionen, ansvarade för dagen som hade två teman. Förmiddagen kretsade kring "Fred, konflikt och säkerhet", med presentationer av statsvetarna fil.dr Jan Engberg, fil.dr Cindy Kite och docent Ramses Amer, samt fil.dr Anders Norqvist, FOI, och docent Rolf Hedqvist, institutionen för litteraturvetenskap och nordiska språk. Under eftermiddagen var temat "Miljö och hållbar utveckling", och områdesgruppen fick en inblick i forskningen vid Miljö högskolan av fil.dr Hjalmar Laudon och docent Kristin Palmqvist, men även dragningar av professor Runar Brännlund, nationalekonomi/SLU, och docent Magnus Lindmark, ekonomisk historia vid Umeå universitet.

I början av året överlämnade millennieprojektet sin slutrapport till FN:s generalsekreterare Kofi Annan. Projektet, under ledning av professor Jeffrey D. Sachs, har haft som uppgift att ta fram riktlinjer och rekommendationer till vad som behöver göras för att målen skall nås till år 2015 och vad det kommer att kosta. Riksbankens Jubileumsfond har stött projektet under en treårsperiod och avdelade under året ett slutanslag.

Efter ett initiativ av EU:s utrikespolitiska talesman Javier Solana har RJ sedan ett par år inlett ett samarbete med den Brysselbaserade stiftelsen Madariaga European Foundation kring det så kallade Anna Lindh Programme on Conflict Prevention. Inom ramen för detta initiativ utges en årsbok i Anna Lindhs namn. Anders Mellbourn är redaktör för skriften, vars andra utgåva presenterades den 13 september i år i New York. Presentationen hölls i EU:s representation vid FN och samlade ett 40-tal åhörare. Anders Mellbourn presenterade såväl boken som det övergripande programmet, och från områdesgruppen närvarade riksdagsledamoten Berndt Ekholm och Fredrik Lundmark. Årets boktema var "Development, Security and Conflict Prevention", med bidrag från bland andra Mark Malloch Brown, tidigare chef för UNDP, Gareth Evans, ordförande för International Crisis Group och tidigare utrikesminister i Australien, Javier Solana samt vår egen biståndsminister Carin Jämtin.

Områdesgruppen har sedan sin tillkomst genomfört ett antal arbetsseminarier med inbjudna internationella och svenska forskare samt gjort studiebesök hos forskargrupper. Medlemmarna har fört intensiva diskussioner kring frågor om allt från hur globaliseringen återverkar i vårt samhälle, formerna för det offentliga samtalet och demokratins uttrycksformer, till enskilda individers engagemang i såväl globala som lokala samhällsfrågor. Som ett resultat av dessa diskussioner färdigställdes under året en idébok, där ledamöterna, var och en utifrån sin bakgrund och profession, tar upp grundläggande frågor kring "civilsamhället" och samtidigt ger förslag eller redovisar forskningsresultat med anknytning härtill. Bidragen omspanner såväl stort som smått, globalt som lokalt. Statsvetaren docent Erik Amnå svarade för redaktörskapet för antologin, som gavs titeln: *Civilsamhället. Några forskningsfrågor*. Boken presenterades den 6 oktober vid konferensen "Forskningens framkant" med ett trettiofem deltagare från i första hand ett antal ideella organisationer. Konferensen anordnades av Ideell Arena i samverkan med områdesgruppen. I

programmet medverkande bland andra Marianne af Malmborg, Erik Amnå, Filip Wijkström, Christina Garsten, Jan Ström och Mats Rolén. Boken lanserades officiellt vid RJs framtidskonferens den 7 oktober och har rönt en betydande efterfrågan, särskilt från frivilligorganisationer och andra aktörer inom den ideella sektorn.

En stor del av områdesgruppens arbete har kretsat kring arbetet med antologin. Ett par av årets sammanlagt fyra sammanträden ägnades diskussion av framlagda utkast till texter. Härutöver kan särskilt nämnas att gruppen den 9–10 juni gästades av den välkände sociologen professor Ulrich Beck, från Ludvig-Maximilians-Universität, München. Beck deltog i två möten med områdesgruppen och ett par representanter för områdesgruppen för forskning om kultur, säkerhet och långsiktigt hållbar samhällsutveckling. Den 10 juni höll Beck sedan en välbesökt plenarföreläsning på Handelshögskolan under rubriken: "Re-inventing Europe – a Cosmopolitan Vision". Föreläsningen var ett samarrangemang mellan Ekonomiska forskningsinstitutet vid Handelshögskolan och RJ.

Den 10 augusti gjorde områdesgruppen en studieresa i Jämtland, vilken inleddes med ett sammanträde hos Kristina Persson på Frösön. Därefter gjordes ett studiebesök i byn Hällesjö, Bräcke kommun, cirka 12 mil öster om Östersund. I byn drivs sedan drygt tiotalet år ett framgångsrikt utvecklingsprojekt, bland annat med stöd av ABF. Arbetet syftar till att genom olika initiativ stärka sammanhållningen i bygden, utveckla nya företag och allmänt skapa en god livsmiljö. Gruppen hade ett givande seminarium med de aktiva eldsjälarna som försöker motverka avfolkning och hålla bygden levande. Efter studiebesöket deltog flera av gruppens ledamöter i Frejas fonds tvådagarskonferens "Sverige i världen och världen i Sverige" på Birka folkhögskola i Ås, norr om Östersund.

Fil.dr Adrienne Sörbom, sociolog från Stockholms universitet, medverkade vid gruppens sammanträde den 6 oktober. Hon talade om "Politikens förändrade gränser" och delade med sig av tankar kring World Social Forum (WSF), som hon menar är ett exempel på att ett globalt politiskt landskap är på framväxt. Hon gav bilden av två delvis parallella politiska landskap på internationell och global nivå. I det ena finns olika former av organisationer med kopplingar till nationella strukturer. Dessa bygger oftast på representation i olika hänseenden. I det andra finns olika typer av överstatliga eller globala organisationer (EU, WTO) samt ett globalt civilt samhälle (såsom WSF) och ekonomiska organisationer (World Economic Forum, think-tanks osv.). Enligt Sörbom har detta betydande konsekvenser för förståelsen av representationsbegrepp i teori såväl som praktik.

Inom ramen för områdesgruppens ansvarsområde arrangerade RJ European Foundation Centres "Summer Academy 2005" – den fjärde i ordningen. Mats Rolén var ansvarig för planeringen tillsammans med Leticia Ruiz-Capillas och Åsa Swedin vid EFC:s sekreterariat i Bryssel. Från områdesgruppen medverkade docent Filip Wijkström, Handelshögskolan i Stockholm,

och Marianne af Malmberg, ordförande i Ideell Arena, samt Jan Ström, sekreterare i Ideell Arena.

Akademien genomfördes under tre intensiva dagar i månadsskiftet augusti/september. Drygt ett trettiotal personer från tioalet länder deltog. De flesta var yngre stiftelsemedarbetare. Föreläsare var ledande företrädare för stiftelser och forskare. Från Sverige medverkade Dan Brändström, Mats Rolén, Filip Wijkström, Marianne af Malmberg, Eva Thörnelöf och publicisten Arne Ruth med anföranden. Information om akademien, liksom merparten av föredragen, finns på www.efc.be.

Vidare har RJ under 2005 bland annat beviljat anslag till det europeiska doktorandnätverket för forskning om civilsamhället, projektet "Den svenska ideella sektorns utveckling", programarbete och delfinansiering av en professur vid Ersta Sköndal högskola.

Mats Rolén har under året medverkat som expert åt EU-kommissionens forskningsdirektorat i utredningen "Foundations and R+D", vilken avlämnade sin slutrapport i september.

Till områdesgruppens område hör även frågor och kunskapsläget kring det ideella arbetets och filantropins roll inom social omsorg och hälso- och sjukvård. De traditionella välfärdssystem som under decennier byggts upp av offentliga medel ställs inför växande utmaningar. Ökat behov av vård och omsorg, stagnerande ekonomiska resurser, påverkan av den globaliserade ekonomin har lett till en intensiv debatt om hur detta skall hanteras. Den 14 november anordnade RJ och Ersta diakoni konferensen "Vinsten att arbeta utan vinst – non-profitsektorns bidrag till välfärden". Programmet inleddes med välkomstord av Erstas direktor Thorbjörn Larsson och VD Dan Brändström. David Himmelstein, Harvard Medical School, höll sedan föredraget "The Non-Profit Difference – The Effects of the For-Profit Revolution on U.S. Healthcare". Hans föredrag kommenterades av docent Filip Wijkström, Handelshögskolan i Stockholm, och Ursula Berge, Agora/SSR. Lars Svedberg, professor i socialt arbete vid Ersta Sköndal högskola, gjorde sedan en kritisk och reflekterande analys av det civila samhällets betydelse för välfärden. "Ideologiska önske(mar)drömmar och ideologiska realiteter" var den träffande underrubriken på hans inlägg. Konferensens andra del ägnades de drivkrafter som får människor att engagera sig i non-profit-verksamhet. Detta exemplifierades av Vidarkliniken (Thomas Scheider), Stiftelsen Stora Sköndal (Lotta Säfström), Basta (Alec Carlberg) och GodEl (Stefan Krook) som gav en inblick i studier rörande delaktighet i frivilligt arbete i dagens Sverige. Programmet avslutades med ett panelsamtal mellan Ann-Marie Brodén (m), Göran Färm (s), Stefan Krook och Ann-Sofie Lodin vid Capio Sjukvård Norden, Lars Pettersson vid Famna och biskop emeritus Jonas Jonsson. Moderator under konferensen var Göran Rosenberg.

Under 2005 startades med stöd från bland annat RJ projektet "Global utmaning", som tar upp frågan om hur globalisering och europeisering återverkar på ekonomi, välfärd och hållbar utveckling i ett längre perspektiv. Projektet initierades av Stiftelsen Frejas fond och skall pågå i tre år. Bakom "Global

utmaning” står i dag en rad stiftelser, ideella organisationer men även företag (se nedan). Projektet vill genom att anordna seminarier och utge kvalificerade småskrifter och böcker bidra till kunskapsutveckling och samhällsdebatt till exempel om vad det europeiska och globala omvärldstrycket innebär för jobb och välfärd i Sverige, eller om hur jobben ser ut i tjänstesamhällets Sverige. Arbetet leds av en styrgrupp bestående av Peter Nygårds, ordförande Föreningssparbanken, Carl Bennet, Carl Bennet AB, Dan Brändström, RJ, Madeleine Caesar, KK-Stiftelsen, Leif Hansson, SKTF, Lars Göran Johansson, Electrolux, Per Juth, Svenskt Näringsliv, Gösta Karlsson, Sif, Bo Leander, AB Svensk Exportkredit, Knut Leman, Vattenfall, Marie Linder, LO, Anders Ljunggren, Folkbildningsrådet, Jan Nygren, Saab AB, Kristina Persson, Frejas Fond, Anders Sundström, Folksam och Sture Nordh, TCO. Projektledare är Pernilla Baralt.

RJ tillsatte under 2004 en områdesgrupp för att stimulera och initiera forskning om offentlig ekonomi, styrformer och ledarskap. Bakgrunden till gruppens tillkomst är behovet av långsiktigt bedriven forskningsverksamhet som kan bidra till kunskapsutveckling inom detta område. Två ledamöter har tillkommit under året i områdesgruppen. Den ena är riksdagsledamot Sonia Karlsson, stiftelsens tidigare vice ordförande. Den andra är Jan Edling, tidigare ekonom i LO, numera anställd som analytiker vid Vinnova. Områdesgruppens sekreterare är forskningssekreterare Kerstin Stigmark. Områdesgruppen har under året sammanträtt fyra gånger.

Det första konkreta uttrycket för gruppens verksamhet var att rikta ljuset på problem som sammanhänger med ”Lokalt självstyre, likvärdighet och effektivitet” som var titeln på gruppens första utåtriktade seminarium, vilket ägde rum i riksdagen den 11 februari 2005. För planering och genomförande av seminariet anlätades Per Molander, Mapsec. Tillsammans med några av gruppens medlemmar, Shirin Ahlbäck Öberg, Uppsala universitet, och Bengt Jacobsson, Södertörns högskola, svarade han för komponerandet av seminarieprogrammet.

Välkomstanförande hölls av biträdande finansminister Sven-Erik Österberg som tidigare var ledamot av områdesgruppen. Seminariet innehöll fyra teman. Det första hade titeln ”A comparative perspective on administrative structures/Förvaltningsstruktur i ett komparativt perspektiv”. Guy Peters, University of Pittsburgh, tal handlade om det internationella perspektivet, medan Urban Strandbergs, från Göteborgs universitet, inlägg handlade om ”Ett historiskt perspektiv på relationen mellan nationell politik och kommunal självstyrelse”. Samtliga teman avslutades med förberedda kommentarer, i detta fall Åsa Ehinger Berling från Sveriges Kommuner och Landsting. Det andra temat hade titeln ”Subsidiaritetsperspektivet på de svenska kommunerna”. Jörgen Hettnes, Stockholms universitet, anförande handlade om subsidiaritet i europeisk debatt och svensk förvaltning. Kommenterade gjorde Ulrika Mörtz vid Stockholms universitet. Nästa tema var ”Heterogenitet – en tillgång eller ett problem?” Thomas Aronsson och Ryszard Szulkin vid Umeå resp. Stockholms universitet tog upp synen på detta med Paula Blomqvist från

Uppsala universitet och Arbetslivsinstitutet som kommentator. Till det fjärde och sista temat med titeln "Hur stor bör en kommun vara?" hade inbjudits Poul Erik Mouritzen vid Syddansk universitet i Odense som talade om "Participation, väljaropinion, effektivitet". Bengt Jacobsson, Södertörns högskola, var kommentator. Slutdiskussionen leddes av Olof Petersson från SNS. Moderatorer under dagen var Bengt Jacobsson och Per Molander. Skriften *Självstyrelse, likvärdighet, effektivitet. Målkonflikter i den offentliga sektorn*, som är en dokumentation av seminariet, blev klar till sommaren 2005 och iordningställdes till största delen av Per Molander.

Vid mötet i områdesgruppen i mars presenterade en av gruppens ledamöter, Lennart Schön, en PM om ett perspektiv 40 år framåt. Denna PM låg sedan till grund för det första temat "Globalisering och framtid", vid RJs framtidsseminarium den 7 oktober (som finns beskrivet på annat håll i årsberättelsen). Även Shirin Ahlbäck Öberg och Gunnar Wetterberg deltog under detta avsnitt. Ett kommande seminarium i områdesgruppens regi skall handla om hur man skall få dynamik i den offentliga sektorn. Som diskussionsunderlag hade Mats Benner från Forskningspolitiska institutet i Lund ombetts skriva en PM "Innovationer i offentlig sektor", vilken han presenterade vid det därpå följande sammanträdet i augusti.

Till årets sista sammanträde hade Gunnar Eliasson, P-O Edin och Sven-Olof Lodin från Skatteakademien inbjudits. Kontakter mellan dessa personer och stiftelsen hade tagits tidigare, vilket hade resulterat i en PM om nuvarande svensk skatteforskning som presenterades. Skatteakademien har konstaterat att svensk skatteforskning, särskilt den skatteenomiskt inriktade, har minskat i omfattning under det senaste decenniet. En inventering av svensk skatteforskning samt en jämförelse med internationella skattesystem finns det således ett stort behov av. RJ var i hög grad inblandad i den skattereform som genomfördes i början av 1990-talet genom den tidigare områdesgruppen för skatteforskning. Det finns en ambition att ta upp denna fråga på nytt varför diskussionerna kommer att fortsätta under nästa år.

Mats Svegfors, landshövding i Västmanlands län, leder arbetet i Ansvarskommittén som är en parlamentarisk kommitté som skall undersöka den nuvarande samhällsorganisationens förutsättningar att klara de offentliga välfärdsåtagandena. Uppdraget är att i en första etapp identifiera, belysa och övergripande analysera de samhällsförändringar som skulle kunna föranleda förändringar av strukturen och uppgiftsfördelningen mellan staten, landstingen och kommunerna. I etapp två avses att göra en fördjupad analys och bedömning av strukturen och uppgiftsfördelningen samt där det är motiverat föreslå förändringar. Områdesgruppen har fått fortlöpande redogörelser av arbetet i denna för framtidens samhälle viktiga kommitté. Arbetet skall vara klart den 28 februari 2007 då kommitténs betänkande skall överlämnas.

Områdesgruppen var representerad genom Kerstin Stigmark vid ett seminarium vid Nuffield Foundation i London i februari, vilket var en direkt uppföljning av idéskissen med titeln "The balance of funding between the individual and the state" som Peter Robinson, Institute of Public Policy Research

hade presenterat vid ett möte med områdesgruppen några månader tidigare. Han och hans brittiska kolleger önskade samarbete med svenska forskare kring ett komparativt inriktat projekt som handlar om pensionssystemens förändring i fyra europeiska länder (Storbritannien, Nederländerna, Tyskland och Sverige).

Under året har det förekommit diskussioner i områdesgruppen om universitets- och högskolesektorns tillstånd. Inom områdesgruppens budget har två ansökningar som behandlar detta ämne beviljats medel. Den ena ansökan är från Högskoleverket och handlar om "Former för forskningsanknytning – förslag till en empirisk studie". Denna studie anknyter väl till de problemkomplex som diskuterats i områdesgruppen. Ett centralt inslag i den svenska högskolemodellen är att all utbildning skall knytas till forskning oavsett om utbildningen bedrivs vid ett forskningsorienterat universitet eller en högskola med utbildning som huvuduppgift. Högskoleverket har i nära samverkan med Universitet 2010 initierat ett projekt, vars syfte är att på empirisk grund kartlägga hur den så kallade forskningsanknytningen manifesteras i den konkreta undervisningssituationen. Fyra ämnen har valts ut som skall studeras parvis – ett universitet och en högskola – utifrån olika parametrar. Därmed ges en fast grund för diskussionen om forskningsresursernas fördelning i landet också i perspektiv av Bolognaprocessens genomförande i Sverige.

Den andra ansökan rörde verksamhet med anknytning till projekt Universitet 2010. Denna grupp tillkom för att främja en bättre samverkan mellan forskningsfinansiärer och universitet och högskolor. Den senaste forskningspolitiska propositionen angav en färdriktning som överensstämde med det synsätt som låg bakom tillkomsten av Universitet 2010. En huvudfråga för Universitet 2010 är: Hur bör det framtida forsknings- och utbildningslandskapet se ut i Sverige som alltmer integreras med, men även alltmer deltar i konkurrens med länder såväl i Europa som i övriga världsdelar?

En forskargrupp vid Centrum för Bank och Finans (Cefin) vid KTH under ledning av professor Stellan Lundström har utarbetat ett forskningsprogram inom området "Finansiella aspekter på demografin". Det övergripande syftet med detta program är att fördjupa kunskaperna om den finansiella sektorns roll i samhällsbyggandet. Finansiellt perspektiv på demografin är en fråga av största strategiska vikt för bank och finansindustrin. Förslaget till forskningsprogrammet har utvecklats som ett resultat av en dialog mellan forskare och industriföreträdare i linje med den tillämpade forskningen vid Centrum för Bank och Finans. Forskningsgruppen har tidigare skrivit en forskningsskiss som behandlar välfärdsstatens framtida villkor och utformning. Detta forskningsprogram anknyter väl till inriktningen inom områdesgruppens verksamhet.

Stiftelsens styrelse har beslutat att en ny områdesgrupp skall inrättas med start år 2006: Områdesgruppen för forskning om förmodernitet. I den PM som förelades styrelsen vid dess decembersammanträde – "Tankar och traditioner i bruk, återbruk och omvandling – från antiken till upplysningen" – konstaterade Eva Österberg och Kjell Blückert att det finns skäl att överväga en områdesgrupp som tar särskilt ansvar för humanistisk och religionsvetenskaplig

forskning på områden där det dels finns intressanta forskningsteman av relevans för flera discipliner, dels finns skäl att rädda/stärka den vetenskapliga kompetensen. Det gäller att inte förlora de kunskaper och perspektiv som gör det möjligt för oss att genom ”de långa linjernas strategi” kritiskt granska också vår egen tid. Stiftelsens ordförande och VD samt forskningssekreterare Kjell Blücker har uppdraget att arbeta med denna grupp.

Samarbete med riksdagen

Ett av RJs åtaganden som avslutades under året gällde publiceringen av tidigare utgivet och/eller hemligt material från riksdagens hantering av unionsfrågan under våren och sommaren 1905. Detta har skett i form av ett stort bokverk i två delar – *Unionsupplösningens riksdagar* – och omfattar förutom tidigare hemliga protokoll, de anteckningar som gjordes av de tjänstemän som tjänstgjorde som sekreterare, främst Sam Clason, Johan Magnus Stuart och Samuel Wåhlin. Vidare har personliga anteckningar från ledande politiker såsom Christian Lundberg, Karl Staaff, Harald Hjärne med flera medtagits. Materialet, som till viss del är utnyttjat av forskningen, är nu lättillgängligt för ny forskning kring detta dramatiska skede. Projektets vetenskapliga ledare har varit professor Evert Vedung, medan biträdande avdelningschef Margareta Brundin, riksdagen, ansvarat för utgivningen. Hon har lett en arbetsgrupp bestående av, utöver Brundin och Vedung, kammarsekreterare Ulf Christoffersson, Louise Edlund och Margareta Eliason, riksdagen, arkivråd Leif Gidlöf, Riksarkivet, f. kanslichef Magnus Isberg, riksdagen, doktorand Gustav Pettersson, Uppsala universitet och forskningsdirektör Mats Rolén, RJ.

Unionsupplösningens riksdagar presenterades under symposiet ”När kartor ritas om – om secessioner i Norden” den 14 september i riksdagens förstakammarsal. Detta var ett samarrangemang mellan Sveriges riksdag och RJ med undertiteln: ”Vad kan vi lära av den fredliga unionsupplösningen mellan Sverige och Norge?”. Programmet inleddes av talman Björn von Sydow, som uttryckte sin uppskattning över att hundraårsmarkeringen kunnat utnyttjas för att genom böcker och utställningar öka kunskaperna både om unionens upplösning och Norges och Sveriges moderna historia. Han riktade sedan ett särskilt välkommen till Stortingets president Jørgen Kosmo och hans delegation, som var hedersgäster vid arrangemanget. Kosmo gav i ett inlägg sin syn på de historiska och aktuella relationerna mellan länderna, och underströk att den så kallade hundraårsmarkeringen genomförts på ett seriöst och balanserat sätt, utan nationella övertoner. Professor Evert Vedung förklarade sedan varför inte Norges secession 1905 ledde till krig. Han menade att unionens tid redan var ute, vilket de flesta i riksdagen var medvetna om, detsamma gällde kungafamiljen. Ordväxlingarna och förhandlingarna från den 8 juni till Karlstadsöverenskommelsen den 23 september avspeglade Sveriges harm över det sätt som Stortinget ensidigt hade hanterat frågan – det gällde att lösa detta på ett för Sverige värdigare sätt. Det vapenskrammel som förekom var i stort sett

ett spel för galleriet, om än ett farligt sådant. De europeiska stormakterna tillskyndade likaledes en fredlig och värdig lösning. Professor Ole Kristian Grimnes, Universitetet i Oslo, delade Vedungs principiella uppfattning att unionens tid varit ute; Norge var redo att stå på egna ben. Spänningen mellan länderna avspeglade till betydande del djupa ideologiska skillnader mellan ett demokratiskt och radikalt Norge och Sverige präglad av konservatism och en kvardröjande personlig kungamakt. Professor Max Engman, Åbo Akademi, gjorde i sitt inlägg en jämförelse med Finlands lösgöring från det ryska riket. Han underströk bland annat att denna långt mer dramatiska händelse skedde i en helt annan storpolitisk kontext; i en tid präglad av revolutioner och stormaktskrig. Det avslutande nordiska exemplet var relationerna mellan Danmark och Schleswig 1864–1920. Museiinspektör fil.dr Inge Adriansen, Sønderborgs Museum, beskrev innebörden av denna känsliga gränsbygdskonflikt – med rötter i nationella stämningar hos såväl dansk- som tyskspråkiga i skuggan av ett framväxande Preussen/Tyskland – och hur den har hanterats på den politiska och lokala nivån under drygt 140 år. Symposiet avslutades med ett panelsamtal mellan föreläsarna kring fredliga statsupplösningar och vad vi kan lära för framtiden. Moderator under symposiet var forskningsdirektör Mats Rolén.

Stiftelsen Skapande Människa (SSM) har under året haft fyra protokollförda sammanträden. Styrelsens sammansättning har varit oförändrad: Birgitta Dahl, (f. talman, ordförande), Rutger Barnekow (f. bankdirektör), Tom Beyer (VD för Stockholmsmässan), Peje Emilsson (VD för Kreab), Tjia Torpe (VD för Iris AB) och Sven Unger (advokat). Till styrelsens sammanträden har utvecklingsstrateg Bo Andér, producent Mats Brodén och docent Henrik Karlsson adjungerats. I årets stipendiekommitté har ingått Mats Brodén, ordförande, filosofen Sven-Olof Wallenstein, professor Elin Wikström (Konsthögskolan i Umeå), filosofen Frederika Spindler (Södertörns högskola), med.dr Eva Wikström-Jonsson (Karolinska Institutet) samt Bo Andér och Henrik Karlsson. Stiftelsens sekretariat har bestått av Bo Andér i enlighet med avtal med Kulturförvaltningen Stockholms stad samt Mats Brodén.

Årets tre stipendier à 100 000 kr utdelades till genusforskaren och poeten Hanna Hallgren, socialantropologerna Paolo Favero och Shahram Khosravi gemensamt samt till arkitekten Jonas Runberger. Stipendierna utdelades i samband med seminariet ”Den kreativa och hållbara staden”, arrangerat av årets värd Kungl. Tekniska Högskolan i Stockholm den 12 oktober. Antalet sökande var i år 164. På initiativ av SSM inbjöds forskningsstiftelser, fonder och andra forskningsfinansiärer till ett möte den 26 augusti för att diskutera det framtida stödet till området konst och vetenskap, framför allt postdoc-stipendier. En arbetsgrupp bildades med uppdrag att utforma förslag till en gemensam informationstext att användas av alla finansiärer. Gruppen framlägger förslag i januari 2006. Inför SSM:s sista verksamhetsår 2006 har styrelsen beslutat utge en dokumentationsskrift som presenterar samtliga stipendiater 1997–2006 och inlett samtal med Riksbankens Jubileumsfond angående SSM:s intellektuella och materiella arv efter 2006.

Internationella engagemang

Riksbankens Jubileumsfond har under den senaste tioårsperioden finansierat två bilaterala nordiska forskningsprogram: *Projekt 1905* med jämförande studier av Norges och Sveriges historia under 1800- och 1900-talen och *Svenskt i Finland-finskt i Sverige*. Det förra programmet har under 2005 – i samband med hundraårsmarkeringen av den svensk-norska unionens fredliga upplösning – redovisats i form av en rad böcker, artiklar, konferenser och utställningar. Från det senare programmet utkommer under 2006 fyra stora tematiska antologier, utöver den sedvanliga vetenskapliga publicering som förevarit. RJ har aktivt tagit del i genomförandet av de båda programmen såväl forskningsadministrativt som ekonomiskt. Projekt 1905 har stötts med drygt 5 miljoner kronor och Svenskt i Finland – Finskt i Sverige med ca 11 miljoner kronor.

Erfarenheterna från de båda programsatsningarna har varit goda (se utvärderingen av Svenskt i Finland, april 2005) och publikationerna från det svensk-norska programmet har bemötts positivt såväl inom som utom akademien. Forskningsprogrammen har genom sina vunna resultat och arbetsformer inspirerat forskarsamhället till fortsatta och bredare forskningsinsatser. RJ har därför under de senaste två åren fört diskussioner med ledande forskare i Norden med fokus på att vidga perspektiven i riktning mot frågor som ökar vår förståelse av bildandet av "Stornorden", det vill säga dagens Norden plus de baltiska staterna, Polen och Tyskland sedan 1800. Bakom initiativet finns såväl inomvetenskapliga som forskningsstrategiska och samtidspolitiska motiv. Fortfarande saknas kvalificerade synteser och forskning om "Stornorden" (som i sig behöver problematiseras) inte minst från ett "utifrån" perspektiv. Till de forskningsstrategiska motiven har nödvändigheten att genom etableringen av internationella projekt, rörlighetsprogram osv. generera idéer till de starka och slagkraftiga projekt, som kommer att vara ett måste, om humanister och samhällsvetare från Stornorden skall kunna hävda sig i konkurrensen om anslag från exempelvis Europeiska forskningsrådet.

RJ intensifierade därför hösten 2004 arbetet med att undersöka förutsättningarna vetenskapligt och ekonomiskt för ett större forskningsprogram med arbetsnamnet *Formeringen av Stornorden efter 1800*. Förberedelsernas första fas omfattar perioden fram till 31 december 2005. Arbetet samfinansieras med Östersjöstiftelsen och Centrum för Östersjö- och Östeuropaforskning vid Södertörns högskola (CBEES). Projektledare är fil.dr Torbjörn Eng, under ledning av forskningsdirektör Mats Rolén. I planeringen medverkar även kanslichef fil.dr Agneta Emanuelsson-Blanck, Östersjöstiftelsen och professor Tomas Lundén, föreståndare vid CBEES. Verksamheten har innefattat en omfattande kartläggning av tidigare forskning kring det aktuella problemområdet, däribland tidigare programsatsningar och deras utfall. I maj 2005 genomfördes en större internationell workshop i Sigtuna under medverkan av forskare från Sverige, Norge, Island, Danmark, Finland, Ryssland, Estland, Polen och Tyskland, som utgjorde en viktig del av forskningskartläggningen.

De medverkande kom att lämna viktiga bidrag till det fortsatta programarbetet. Efter en referensrunda bland deltagarna i Sigtunakonferensen, avslutades programskrivningen i början av oktober 2005.

Utifrån programdokumentet togs under perioden oktober–november 2005 kontakt med ett antal finansiärer. Målsättningen är att bilda ett konsortium där deltagarna tillsammans bidrar med 20–25 miljoner kronor, att användas under en fyraårsperiod. Riksbankens Jubileumsfond har genom beslut den 27 oktober anslagit 5 miljoner kronor till verksamheten. Östersjöstiftelsen kommer genom anslag till CBEES att finansiera programmets koordinering under fyra år och ett antal konferenser och workshoppar. De ännu ej avslutade internationella förhandlingarna får sedan utvisa vilka övriga finansiärer som beslutat ingå i konsortiet, med vilka belopp och till vilka ändamål. Avsikten är att utlysa forskningsmedel inom ramen för programmet under våren 2006 och att beviljade anslag disponeras från och med 2007.

Sveriges nederlag i finska kriget 1808–1809, officiellt bekräftat i freden i Fredrikshamn den 17 september 1809, innebar att riket delades. 1809 är sålunda ett viktigt år i Finlands och Sveriges historia. De inrikespolitiska följderna i Sverige av nederlaget var mycket påtagliga redan våren 1809. Kungen störtades genom en statskupp, en ny och förhållandevis liberal konstitution utarbetades, en delvis ny länsindelning infördes etc. Inom ramen för den nya författningen inrättades även en numera så klassisk institution som *Riksdagens ombudsman (JO)*. För Finland innebar sprängningen av riket på ett sätt första steget på vägen mot att bli en egen nation. Vid lantdagen i Borgå 1809 tillförsäkrades Finland en relativt självständig ställning som autonomt storfurstendöme i det ryska imperiet, samtidigt som kronprins Karl Johan lade band på Sveriges revanschistiska strävanden österut genom den s.k. 1812 års politik.

Från såväl finsk som svensk sida har olika aktörer sedan ett par år tillbaka uppmärksammat att vi närmar oss år 2009 och därmed tvåhundraårsminnet av händelserna 1809. För Finlands del står av allt att döma landets väg till självständighet i fokus. Den processen började mycket påtagligt 1809 och 1812 – vilket naturligtvis var föga synligt i samtiden. I Sverige minns vi att krigsåren 1808–1809 innebar en smärtsam förlust av *en tredjedel av riket*, men att dessa händelser, som i hög grad var beroende av det storpolitiska skeendet, också gav drivkraften till viktiga konstitutionella förändringar: enväldets slut, växande inflytande för riksdagen, anpassning till rollen som en storpolitiskt tämligen obetydlig småstat. 1809 års riksgrens är (i stort sett) fortfarande gällande.

Finland och Sverige har sålunda varit åtskilda i snart tvåhundra år. Mycken finsk forskning har ägnats åt att se hur Finland utvecklats under denna långa tid. För 1800-talets del har stort intresse riktats mot nationsbygget, framväxten och den medvetna konstruktionen av en finsk kulturell identitet. I Sverige har förlusten av Finland ägnats långt mindre forskning. Vad betydde den ekonomiskt och politiskt? En tredjedel av riket gick alltså de facto förlorat, vilket fick betydande konsekvenser på såväl makro- som mikronivå; huvud-

staden hamnade nu i utkanten av riket, statsinkomsterna sjönk, och de åländska fiskarna och bönderna fick nu börja med utrikeshandel, lite tillspetsat uttryckt.

Ett område som ägnats liten uppmärksamhet är den gemensamma svensk-finska kulturens betydelse i Sverige. Det finns nämligen skäl att närmare studera utvecklingen av svensk-finska gemensamheter efter 1809. Vidare är tiden mogen att ställa frågor som: Vad fanns det av gemenskaper mellan länderna 1809, 1917 och i dag? Det vore väl värt att testa hypotesen att vi var mera lika 1917 än 1809. Detta är den typ av frågor som bör underkastas en kritisk-komparativ forskning. Aktuella undersökningar indikerar också att Finland och Sverige den dag som i dag är, och sannolikt även 2009, är mycket lika i en rad avseenden. Bland annat räckte det, när Finland och Sverige samtidigt gick med i EU, med *en* översättning till svenska av alla de tiotusentals dokumenten för två länder som varit separerade i nära tvåhundra år. Det gemensamma historiska arvet, goda grannkontakter, typisk syskonosämja har underhållit gemensamma och mycket ”sega” socio-kulturella strukturer av betydelse för snart sagt alla samhällsområden.

År 2005 var det hundra år sedan den norsk-svenska unionen fick sin fredliga upplösning. Från norsk sida hade man i god samförståndsanda med Sverige sedan flera år tillbaka använt ordet ”hundraårsmarkeringen” för de nationella och bilaterala aktiviteter som skulle genomföras. Som framgår nedan har RJ under ett årtionde stött historieforskning om relationerna mellan de båda länderna. För att markera detta förlade RJ sin planeringskonferens för styrelsen och beredningsgrupperna den 7–8 februari till Voksenåsen i Oslo, varvid en del av programmet ägnades åt en presentation av de av stiftelsen stödda forskningsprojekten om Norges och Sveriges historia efter 1814.

Redan i slutet av 1980-talet uppvaktade historieprofessorerna Francis Sejersted, Oslo och Göran B. Nilsson, Linköpings universitet, Norges och Sveriges dåvarande kulturministrar Lars Roar Langslett respektive Bengt Göransson och föreslog dem att de båda länderna borde stödja utgivningen av ett större samlat norsk-svenskt historieverk i anslutning till hundraårsminnet av unionens fredliga upplösning 2005. Genom ministerskiftet i båda länderna kom idén att bli vilande några år. Inom forskarsamfundet var emellertid intresset fortsatt levande för att göra en ny och samlad forskningsinsats. Professorerna Stig Ekman, Stockholm, Göran B. Nilsson och Ole Kristian Grimnes, Oslo, inbjöd kolleger från olika discipliner till ett arbetsmöte på Voksenåsen i början på 1990-talet. Det blev starten till en rad återkommande möten – vanligen på Voksenåsen – mellan norska och svenska forskare intresserade av de båda ländernas historia under 1800- och 1900-talen. I det nätverk som då bildades ingick en rad ledande historiker och statsvetare. Verksamheten fick även visst ekonomiskt stöd från Riksbankens Jubileumsfond och från Norges forskningsråd. Genom forskarnätverket – vanligen kallat ”referensgruppen” – lanserades ett förslag om att de båda länderna borde låta utge ett stort komparativt jubileumsverk i två band. Ansträngningarna kröntes med framgång år 1998, när de svenska och norska regeringarna anslog 5 miljoner kronor var-

dera till ett jubileumsverk med publicering under år 2005. Det svenska utbildningsdepartementet uppdrog sedan åt Voksenåsen AS att, i samverkan med RJ, ansvara för projektets genomförande och för kontakterna med Utdannings- og Forskningsdepartementet. Professorerna Bo Stråth, European University Institute, Florens, och Francis Sejersted, Universitetet i Oslo, kontrakterades som författare.

Historieverket utkom i slutet av maj 2005 och förevisades offentligt första gången den 7 juni under den av Stortinget arrangerade högtidsfesten i Oslo konserthus. Då utdelades klassuppsättningar till tre skolklasser i vardera Norge och Sverige, som pris en affischtävling på temat unionsupplösningen 1905, arrangerad av de båda ländernas regeringar.

Bokverket är utgivet i sin helhet på både norska och svenska i en praktutgåva och en standardutgåva. Verket har samlingstiteln *Sverige och Norge under 200 år*, med undertitlarna: Bo Stråth, *Union och demokrati. Sverige och Norge 1814–1905* och Francis Sejersted, *Sosialdemokratins tidsålder. Sverige och Norge under 1900-talet*.

Den 8 juni skedde den officiella lanseringen av verket på Voksenåsen vid seminariet "Union och demokrati". Voksenåsens generalsekretare Karl Einar Ellingsen, som under många år haft en central administrativ roll i projektet, hälsade välkommen, varefter seminariet öppnades av statsrådet Kristin Clemet. Professor Bo Stråth presenterade sedan sin del av historieverket, *Union och demokrati*. Därpå följde en paneldiskussion med professor Ida Blom, Universitetet i Bergen, docent Inger Hammar, Lunds universitet, professor Trond Nordby, Universitetet i Oslo, professor Øystein Sørensen, Universitetet i Oslo och professor Evert Vedung, Uppsala universitet. Direktör Erik Rudeng från Institusjonen Fritt Ord var ordförande. Eftermiddagen inleddes med att professor Francis Sejersted presenterade *Sosialdemokratiets tidsalder. Norge og Sverige i det 20. århundre*. Därefter följde en ny paneldiskussion, nu med docent Torbjörn Nilsson, Södertörns högskola, dr art Svein Ivar Angell, forskningsleder Grethe Brochmann, Universitetet i Oslo, professor Thomas Hylland Eriksen och instituttleder Eva Jakobsson, Universitetet i Stavanger. Samtalet leddes av journalist Björn Lindahl. "Norsk-svenske relasjoner før og nå" var rubriken på den sista programpunkten. Där samtalade forskningsdirektör Mats Rolén med Bengt Göransson och Lars Roar Langslet, som båda var kulturministrar när idén om ett jubileumsverk första gången fördes på tal. Samtalet kom att handla om allt från spektakulära ekonomiska relationer mellan länderna (Telia-Telenor), ländernas förhållande till EU, kulturutbyte och mellanfolkligt samarbete. Dagen avslutades sedan av VD Dan Brändström, som gladdes åt de givande diskussionerna och att hundraårsmarkeringen resulterat i att vi nu fått ett mycket kvalificerat historieverk.

Det första exemplaret av fyra i den exklusiva numrerade utgåvan av jubileumsverket överlämnades till Norges och Sveriges konungar av professorerna Francis Sejersted och Bo Stråth vid en högtidlig ceremoni på Voksenåsen den 11 juni 2005. VD Dan Brändström och forskningsdirektör Mats Rolén överlämnade sedan den 14 juni motsvarande utgåvor i samma serie till riks-

dagens talman Björn von Sydow, statsminister Göran Persson och riksmarskalk Ingemar Eliasson.

Historieprojektets s.k. referensgrupp har sedan mitten av 1990-talet letts av professorerna Stig Ekman, Stockholms universitet, och Øystein Sørensen, Universitetet i Oslo. De båda blev sedermera, när verksamheten år 1999 blev mera fast organiserad, projektledare i vardera landet. Genom anslag från RJ och Norge 2000/Hundraårsmarkeringen 2005, anställdes samma år en projektkoordinator, doktorstipendiat Ruth S. Hemstad, Historisk institutt, Universitetet i Oslo. Inom ramen för Projekt 1905 togs initiativ till en rad nya forskningsuppgifter kring såväl själva unionsupplösningen som olika komparativa studier rörande samhällsutvecklingen i Norge och Sverige efter 1814. Forskningarna har avrapporterats i form av en mängd föredrag (med kulmen under 2005), uppsatser, artiklar och examensarbeten (hovedfag och doktors-examina). De flesta av projektets publikationer finns även i digital form på www.hf.uio/hi/Projekt1905

En viktig uppsummering av forskningen finns i de två antologierna 1905 – unionsupplösningens år. Nya perspektiv på ett svensk-norskt drama och Goda grannar eller morska motståndare. Sverige och Norge från 1814 till idag (båda redigerade av Øystein Sørensen & Torbjörn Nilsson), vilka utkom i april 2005. Den första behandlar unionsupplösningen, medan den andra innehåller jämförande tematiska studier mellan de båda länderna avseende 1800- och 1900-talen. Antologierna lanserades i Norge vid en konferens på Norsk Folkemuseum den 28–29 april. Med finansiellt stöd från RJ, skedde en gemensam lansering av jubileumsverket och antologierna vid en öppen konferens på Nordiska museet den 18 maj i Sverige: ”100 år efter unionsupplösningen”.

Projekt 1905 avslutades med ett seminarium på Voksenåsen den 9 december 2005. Vid seminariet gav projektledarna Stig Ekman och Øystein Sørensen personliga vittnesbörd över projektets tillkomst och hur verksamheten utvecklats över tid. De framhöll därvid särskilt projektkoordinatören Ruth S. Hemstads utomordentliga insatser för att hålla samman projektet och ta nya initiativ. Hemstad gav sedan en bred presentation över all den forskning och de många utåtriktade arrangemang och samarbeten som ingått i projektet. Hon uppehöll sig särskilt vid de omfattande forskningskommunikativa insatser som gjorts. Projektet hade dessutom initierat en delvis nydanande samverkan med nationalbiblioteken, riksarkiven och de centrala kulturhistoriska museerna i de båda länderna. Viktiga exempel på detta är den Internetplats, som invigdes 2004: www.nb.no/baser/1905 som byggts upp av Nasjonalbiblioteket, Kungl. Biblioteket, Riksarkivet i Norge, Riksarkivet i Sverige och Projekt 1905. Bjørn Arne Steine, Historisk institutt och Espen Ore, Nasjonalbiblioteket gav inblickar i arbetet och underhållet av portalen.

Projekt 1905 har samverkat med flera intressanta utställningar under året. Dit hör ”Broderfolkenes vel – Brødrafolkens væl”, på Maihaugen på Lillehammer, som öppnades den 18 februari och sedan flyttades till Livrustkammaren i Stockholm med premiär den 3 november. En central utställning är

”Nordmenn og svensker – Norrmän och svenskar”, som öppnades på Norsk Folkemuseum den 28 april och sedan flyttades till Nordiska Museet där den öppnades den 28 oktober. Berit Rönnstedt, avdelningschef vid Nordiska museet och Ann Grönhammar, intendent vid Livrustkammaren, berättade livfullt om de senaste årens stimulerande samarbete med norska kolleger i det så kallade förmedlingsprojektet.

RJ har stött flera andra projekt med anknytning till hundraårsmarkeringen. Dit hör två seminarier (i februari respektive april) på temat *1905 i världen* vilka arrangerats av Institutjonen Fritt Ord, Försvarshögskolorna i Norge och Sverige och Utrikespolitiska institutet. RJ har även givit anslag till journalist Odd Inge Skjævesland för arbetet med boken *Ministerhotellet. Unionens glemte maktarena*. RJ har vidare medverkat som delfinansiär av en dvd för skolelever i Norge och Sverige. Dvdn har titeln: *Sverige og Norge – Solospill og samspill siden Napoleon I. Men hvor gikk Finland?* Projektet har genomförts av Voksenåsen AS och Stiftelsen Akershus Festning for Konst og Kultur.

Projekt 1905 har stötts av Hundreårsmarkeringen 2005 A/S med totalt 3,9 miljoner NOK. RJ har under åren 1996–2005 genom olika beslut beviljat sammanlagt 4,45 miljoner kronor i anslag. Stiftelsen har även givit ekonomiskt stöd till tryckningskostnaderna av den svenska utgåvan av historieverket med 800 000 kr och verkat för att säkra förbeställningar och information om verket.

Det bilaterala forskningsprogrammet ”Svenskt i Finland – finskt i Sverige” (Kahden poulén Pohjanlahtea) har i enlighet med tidigare planering utvärderats av f. generaldirektör Kari Tarkiainen (ordförande), professor emeritus Olof Ruin och docent Anne Nesser. Fil.dr Torbjörn Eng har varit utvärderingsgruppens sekreterare. De presenterade sin evalueringsrapport (Publications of the Academy of Finland 5/05) vid ett seminarium på Finlands akademi den 8 april.

Utvärderarna gav generellt sett programsatsningen ett högt betyg och menade att denna modell, med vissa smärre modifieringar, med fördel kan användas även i framtida internationella forskningsprogram. Till det mest positiva hör det goda samarbete över nations- och vetenskapsgränserna, som successivt etablerats mellan de sjutton ingående projekten. Den vetenskapliga publiceringen har varit tillfredställande, även om flera doktorsavhandlingar genom den korta programtiden (tre år) inte hunnit avslutas. Utvärderarna framhåller särskilt de fyra tematiska antologierna, som är under publicering på svenska och finska, vilka förväntas ge stor spridning åt forskningsresultaten. Deras kritiska synpunkter gällde framför allt den som de ansåg alltför korta tiden mellan utlysning och ansökningsdatum. Detta var en nackdel särskilt för de svenska forskarna. Styrgruppen ansågs ha gjort ett gott arbete, men utvärderarna var tveksamma till dess strategiska beslut att skära ned projektbudgetarna för att därigenom kunna bevilja så många projekt som möjligt. Utvärderingen föreslog vidare att man i ett kommande program borde avsätta större resurser för utåtriktad kommunikation och renodla rollen som

programledare/koordinator: denna befattning behöver inte kombineras med egen forskning i programmet.

Sedan flera år tillbaka deltar Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond mycket aktivt i det europeiska stiftelsesamarbetet inom The European Foundation Centre (EFC), Haag-klubben, The Network of European Foundations for Innovative Cooperation (NEF), Madariaga European Foundation och European Cultural Foundation.

Årets "Annual General Assembly and Conference" med EFC ägde rum i Budapest den 4–6 juni. Konferensen samlade 500 deltagare från sextioalet länder till årsmötesförhandlingar, debatter och seminarier under rubriken "Making the Union Work for All Citizens". VD Dan Brändström, som sedan föregående års konferens fungerat som ordförande i EFC, inledde konferensens första öppningssession, samt höll ett anförande om EFC:s 15-årsjubileum där han avtackade John Richardsson, EFC:s verkställande direktör under skapandet och uppbyggnaden av stiftelsesamarbetet. Ordförandeskapet pågår under en tvåårsperiod. Nästa års konferens äger rum i Bryssel den 26–28 maj 2006. Under året har Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond ingått ett treårigt samarbete med Compania di San Paolo och Gulbenkian Foundation.

Riksbankens Jubileumsfond stöder sedan drygt tio år Collegium Budapest – ett institut för avancerad forskning inom alla vetenskaper – som bereder plats för gästforskare att ägna sig åt sina egna projekt i en stimulerande mångdisciplinär miljö. År 2002 beslöt RJs styrelse om fortsatt driftstöd för ytterligare en femårsperiod tillsammans med andra finansiärer. Statssekreterare Charles Kleiber, Schweiz, är ordförande i kollegiets styrelse, RJs VD Dan Brändström är en av två vice ordförande.

Sedan några år tillbaka har Riksbankens Jubileumsfond ett väl utvecklat samarbete med Wissenschaftskolleg zu Berlin. Detta samarbete har även vidareutvecklats inom ramen för ett särskilt ingånget avtal. RJs förre ordförande professor Stig Strömholm har varit ledamot i Stiftungsrat für Wissenschaftsstiftung Ernst Reuter, som är den stiftelse som finansierar kollegiet. Från och med år 2005 har VD Dan Brändström intagit denna plats.

Kollegiets samarbetsområde "AGORA – Europäische Netzwerke: Die Vollendung Europas – Die Rolle von Wissenschaft und Kultur" får fortsatt stöd av RJ, liksom gästprofessuren i Dag Hammarskjölds namn vid Nordeuropa-Institut, Humboldt-Universität zu Berlin, som för närvarande innehas av professor Sten Berglund, Samhällsvetenskapliga fakulteten Örebro universitet. En motsvarande professur för tyska forskare inrättad i Ernst Cassirers namn med ett därtill hörande program har beslutats av VolkswagenStiftung. Denna professur är placerad vid SCASSS i Uppsala. Läsåret 2004/05 uppehölls denna tjänst av Hans Joas, direktor vid The Max Weber Center for Advanced Cultural and Social Studies, Erfurt, och professor i sociologi, University of Chicago. Under september 2005 tillträdde Hans-Peter Krüger, professor i politisk filosofi och filosofisk antropologi, Universität Potsdam, denna gästprofessur. Professor Diana Mishkova, beviljades år 2004 medel av RJ och andra finansiärer för ett nytt projekt "We, the People – Visions of National

Peculiarity and Political Modernities in the Europe of Small Nations”. Projektet är förlagt till Center for Advanced Study Sofia och man samarbetar bland annat med forskare på SCASSS i Uppsala. Under året har medel beviljats för ytterligare workshops i anslutning till projektet.

Det samarbete som inleddes med Stellenbosch Institute for Advanced Studies (STIAS) under 2001 har ytterligare utvecklats och fördjupats under det gångna året. I samband med detta samarbete har RJ under 2005 beslutat att stödja Dr Ursula van Beeks projekt ”The Quality of Young Democracies” under ett tredje år.

Sedan 2003 stöder RJ en internationell masterutbildning vid universitetet i Bologna som utbildar handläggare inom frivilligorganisationer och stiftelser. Programmet leds av professor Giuliana Gemelli, Historiska institutionen, och har titeln: Master in Social Philanthropy (MISP). VD Dan Brändström medverkar som föreläsare vid ett tillfälle under varje kurs. RJ svarar vidare för värdskap och handledning åt en masterstudent under två månader varje läsår. Årets stipendiat var Sisay Gebre-Egziabher, B.A., Addis Abeba. Under vistelsen i Sverige under maj och juni 2005 fick han följa arbetet inom RJ och flera andra stiftelser och delta i seminarier vid universiteten i Uppsala och Umeå, Ersta Sköndal Högskola och Handelshögskolan i Stockholm. Gebre-Egziabher fick nära följa arbetet i områdesgruppen för forskning om civilsamhället. Samarbetet med MISP fortsätter under 2006 med att RJ tar emot ytterligare en stipendiat. Vidare ska områdesgruppen för forskning om civilsamhället besöka universitetet i Bologna.

Riksbankens Jubileumsfond träffade den 6 februari 2003 ett avtal med Johns Hopkins University, Institute for Policy Studies (IPS), Baltimore, om ett femårigt ”fellowship programme” avseende urbana studier. Överenskommelsen avser en stipendiat per läsår och omfattar tiden 2003/04–2008/09. Den följer den modell för RJs stöd för forskarvistelser som används med Stanford University och andra ledande utländska lärosäten. RJs ekonomiska åtaganden uppgår till 32 450 USD per år.

Stipendiet har annonserats via RJs hemsida, utskick till universiteten och vid särskilda seminarier i april 2004 vid Nordregio, Stockholm, Umeå universitet, Chalmers tekniska högskola och Lunds universitet. Vid dessa medverkade programdirektören vid IPS, professor Sandra J. Newman, forskningsdirektör Mats Rolén och forskningssekreterare Kjell Blückert.

IPS och RJ har den 22 juni 2005 beslutat att utdela det andra stipendiet till teknologie licentiat Maria Berg, Chalmers tekniska högskola. Berg arbetar med en doktorsavhandling med titeln ”The Path between Home and the Public Transport Stop – A Quality Tool in Urban Planning”.

I juli 2006 arrangeras det andra så kallade Euroscience Open Forum (ESOF 2006). Evenemanget äger rum i München och är europeisk motsvarighet till de årliga och mycket välbesökta AAAS-konferenserna i USA, vilka är en mötesplats för forskare, medier och praktiker. Sverige svarade för ett utmärkt värdskap för den första konferensen i Stockholm i augusti 2004, varvid RJ var

en av finansiärerna. Som en avrundning av det svenska engagemanget, som i hög grad handlade om kommunikation mellan forskarvärlden och det omgivande samhället, har RJ beslutat att bidra med 900 000 kr till genomförandet av konferensen i München. Konferensen ESOF 2006 genomförs av Wissenschaft im Dialog, Robert Bosch Stiftung och Stifterverband für die Deutsche Wissenschaft.

I år anordnades Tällberg Forum för 25:e året. Arrangemanget genomfördes av Tällberg Foundation, grundad av Bo Ekman. Symposiet samlade 450 deltagare från 70 länder. Sammankomsten har utvecklats till ett pågående, öppet samtal mellan personer i ledande ställning rörande de övergripande strategiska frågorna som näringslivet och samhället i stort står inför. 2005 års forum hade rubriken: "How on Earth Can We Live Together? Exploring Frameworks for Sustainable Global Interdependence". RJ har bidragit med anslag till utgivningen av tre böcker som utarbetats inför och utifrån diskussionerna vid symposiet: *Visions from the Present, Response to Globalization: Promising Practices in Building the New Society* och *How on Earth can we Live Together: Reflections from the Tällberg Forum 2005*.

RJ har under året fortsatt sina internationella engagemang när det gäller forskning och debatt i spänningsfältet kultur och utveckling. En viktig del i dessa aktiviteter har skett inom ramen för ett fördjupat samarbete med European Cultural Foundation (ECF) i Amsterdam. Detta har bland annat lett till att RJ gått in i projektet *A Soul for Europe*, som syftar till att stärka den mellanfolkliga gemenskapen i Europa genom ökat samarbete och riktade satsningar inom kulturområdet. Projektet stöds av RJ, ECF, EU-kommissionen och Gulbenkian Foundation med flera. Ett annat exempel är RJs och ECF:s årliga stipendium – *Culture Policy Research Award* – till en yngre forskare inom det kulturpolitiska området. Stipendiet är på € 10 000 och tilldelades *Jaka Primorac*, Research Fellow, vid the Institute for International Relations i Zagreb. Hon mottog stipendiet den 6 juni i form av en symbolisk jättecheck under den avslutande sessionen av 2005 års EFC Annual General Assembly i Budapest. Stipendieutdelare var forskningsdirektör Mats Rolén. Vidare har VD Dan Brändström under året invalts i ECF:s Advisory Board.

Det mest omfattande samarbetet med ECF har gällt det kulturpolitiska "laboratoriet" – ett initiativ som togs av ECF i ett "EU-politiskt dödsläge" för att genom information och forskning om kulturområdet stimulera till ökad mobilitet såväl av människor som idéer. Under 2004 stod det klart att ECF, efter ett omfattande och tidsödande internationellt lobbyarbete, lyckats säkra finansieringen av projektet för en pilotfas på fyra år. Bland finansiärerna märks, förutom ECF och RJ, Compagnia di San Paolo, Robert Bosch Stiftung, Fritt Ord, Kulturstiftung des Bundes med flera, samt kulturministerierna i Luxemburg, Norge, Polen och Cypern. I slutet av 2004 kunde därmed de egentliga förberedelserna påbörjas. The Lab, som arbetsnamnet då var, är ett slags nätverksinstitut, som framför allt skall utnyttja IT. The Lab's Steering Committee, som leds av forskningsdirektör Mats Rolén, har under året beslutat att använda namnet "LabforCulture – Sharing Culture Across Europe". LabforCul-

ture är inget forskningsinstitut, utan snarare en kvalificerad redaktion, som samverkar med forskare, kulturarbetare, praktiker och privata och offentliga organisationer. Man kommer dock att i viss utsträckning lägga ut forskningsuppdrag. Verksamheten kommer också att innefatta ett antal internationella konferenser och workshops varje år. LabforCultures viktigaste redskap är en avancerad Internetportal, som kommer att bli en användbar kanal för forskningsinstitut och de ”kulturobservatorier” som finns i olika länder – till gagn för hela kulturområdet. LabforCulture har en viktig partner i Bundeszentrale für Politische Bildung i Berlin, som vid årsskiftet 2005/06 lanserar ett dagligt elektroniskt nyhetsbrev om kultur och kulturdebatt i Europa: *The Public European Space*.

Ett annat viktigt internationellt samarbetsprojekt är *World Cultures Report*, en kommande årsbok som ges ut med stöd från bland annat Sida och RJ. Den första årgången utkommer på det engelska förlaget Sage i september 2006. Projektet leds av professor Helmut Anheier vid Center for Civil Society, UCLA och London School of Economics och professor Raj Isar, Jean Monet, professor vid American University, Paris. Den första årgången bär titeln: *Culture and Conflicts* och innehåller närmare 40 artiklar författade av världsledande forskare.

Som framgår i flera avsnitt i årsberättelsen, deltar RJ i samarbetsprojekt med flera europeiska stiftelser. Ett exempel på detta är samarbetet med Robert Bosch Stiftung i finansieringen av kulturforskningsportalen LabforCulture vid European Cultural Foundation, Amsterdam. Ett annat är ett treårigt stipendieprogram för yngre medarbetare i stiftelser och frivilligorganisationer i länder i Central- och Östeuropa – *International Fellowship Programme for CEE Foundations and NGO:er*. Programmet omfattar tio stipendier per år och består av dels seminarier och kurser, dels praktiktjänstgöring vid stiftelser eller NGO:er i Nord- och Västeuropa. Verksamheten leds av Witold Gnauck, projektledare vid Bosch Stiftung, Berlin. Bakom satsningen står, förutom Bosch och RJ, Charles Stewart Mott Foundation, Bernhard van Leer Foundation och Deutsche Stiftung Umwelt (DBU). RJ representeras av forskningsdirektör Mats Rolén.

Förvaltningsberättelse

Stiftelsens ändamål och stadgar

Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond (RJ) är en fristående stiftelse som har till ändamål att främja och understödja vetenskaplig forskning. Stiftelsen grundades 1962 genom ett beslut i riksdagen och genom en donation från Sveriges riksbank, som därmed ville uppmärksamma bankens 300-årsjubileum 1968 och samtidigt främja ”ett angeläget nationellt ändamål”. Efter ett par års utredande beslöt riksdagen den 2 december 1964 att fastställa stadgarna för stiftelsen. Den årliga avkastningen av *Jubileumsdonationen* skulle användas till att främja vetenskaplig forskning med anknytning till Sverige. De första anslagen utdelades vid styrelsens andra sammanträde den 7 oktober 1965.

Den 1 januari 1988 fick Riksbankens Jubileumsfond nya stadgar (RFS:1), vilka innebar att stiftelsen blev en självständig finansiell aktör. I denna skapnad startades verksamheten med ett kapital om 1,5 miljarder kronor. Under åren därefter har ytterligare donationer erhållits. Beträffande på vilket sätt ändamålet skall främjas, anges i de i dag gällande stadgarna bland annat:

- att företräde skall ges åt forskningsområden, vilkas medelsbehov inte är så väl tillgodosedda på annat sätt,
- att fondens medel speciellt skall användas för att stödja stora och långsiktiga forskningsprojekt,
- att nya forskningsuppgifter som kräver snabba och kraftiga insatser särskilt skall uppmärksammas,
- att fonden skall söka främja kontakter med internationell forskning.

Riksdagen beslöt under 1993 att ytterligare en donation, om 1,5 miljarder kronor, *Kulturvetenskapliga donationen*, skulle tillföras stiftelsen. Till beslutet var fogad en promemoria i vilken bland annat följande användningsområden angavs:

- etablering av forskningscentrum eller forskningsområden med internationell slagkraft,
- stöd till projekt och program som innebär gränsöverskridanden mellan discipliner,
- etablering av nätverk eller fastare samverkansformer nationellt och internationellt, bland annat genom etablering av ett internationellt forskarutbytesprogram,
- befordran av forskarutbildning och forskarrekrutering,
- främjande av forskarrörlighet internationellt och mellan universitet/högskolor och andra verksamheter.

Under 2005 har styrelsen beslutat om en språklig modernisering av stiftelsens stadgar och därtill gjort en ändring avseende finansförvaltningen. Riksdagens slutgiltiga fastställelse av stadgeöversynen äger rum under våren 2006.

När nuvarande stadgar fastställdes var en av de mer genomgripande förändringarna att RJs finansiella förvaltning övergick från Riksbanken till stif-

telsens styrelse. Den grundläggande tanken bakom utformningen av bestämmelserna var att ge styrelsen stor frihet att besluta om medelsförvaltningen och därmed tillåta ”i princip alla ändamålsenliga transaktioner som normalt kan anses ingå i en utvecklad förvaltning på tillgångsmarknader”¹.

Stadgarnas bestämmelser om medelsförvaltningen utformades utifrån de förutsättningar som stod till buds vid tidpunkten för beslutet och har därefter fungerat som ett övergripande regelverk för den placeringspolicy som varje år fastställs och beslutas av RJs styrelse. Sedan dess har finansmarknaderna i Sverige och internationellt genomgått stora förändringar och nya alternativa investeringsformer har tillkommit och successivt accepterats bland investerarna. Mot bakgrund av detta har RJs styrelse beslutat om en anpassning av stadgarnas bestämmelser kring finansförvaltning så att RJ fortsättningsvis ges möjlighet att investera i samtliga finansiella instrument och strukturer som förekommer på marknaden.

Årets verksamhet

Styrelsen för Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond har i första hand till uppgift att besluta i frågor som rör anslagsbeviljning till forskningsprojekt, budget, riktlinjer för den finansiella verksamheten och delegationsregler. Med anledning av hundraårsmarkeringen av 1905 års unionsupplösning mellan Sverige och Norge förlades en styrelsekonferens i februari till svenskhemmet Voksenåsen i Oslo.

Styrelsen har sammanträtt fyra gånger under året. Förutom två ledamöter som ingår i finanskommittén ingår resterande ledamöter i beredningsgrupper tillsammans med representanter från universitet och högskolor. Dessa grupper bereder forskningsansökningarna vid två heldagssammanträden per år och lägger förslag till styrelsen. För beredning av programansökningarna anordnades hearingar under två dagar för de fem program som gick vidare till andra omgången. Styrelsen beslöt den 8 december om ersättare till två ledamöter i beredningsgrupperna inför 2006. En styrelseledamot avsade sig sitt uppdrag varför beslut om ersättare tagits. Under året kunde anslag till sammanlagt 1 program och 42 projekt beviljas. 36 fortsättningsprojekt beviljades respektive fortsatte arbetet utifrån tidigare års beviljade medel.

Styrelsens arbetsutskott har sammanträtt fem gånger under året. Till arbetsutskottet har styrelsen bland annat delegerat att besluta om anslag till forskningsplanering, konferenser, seminarier, workshops, uppbyggande av vetenskapliga nätverk, forskningsplanering och dylikt. Under året beviljades 79 ansökningar om sådana anslag.

Från och med år 2005 finns fyra former av stöd till forskningsprojekt: forskningsinitiering, infrastrukturellt stöd, projekt och program. De största förändringarna som detta medför är övergången till att enbart bevilja engångsanslag och satsningen på program, det vill säga en större grupp kvalifi-

¹Bestämmelser och riktlinjer för Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfonds verksamhet, Riksbanken 1987-10-08.

cerade forskare som arbetar under en längre tid (6–8 år). I och med etablerandet av programanslag har RJ slutit ett partnerskapsavtal med Stockholms universitet som är värd för det första programmet enligt denna ordning.

Stiftelsen arrangerar symposier och seminarier, ibland tillsammans med andra forskningsstödjande organ inom eller utom landet. RJ samarbetar regelbundet med riksdagen i sådana arrangemang. I år märks bland annat konferensen ”När kartor ritas om – om secessioner i Norden”. Stiftelsen har under året även utgett ett antal skrifter.

RJs finanskommitté som utökats med en ny extern ledamot har under året sammanträtt vid åtta tillfällen.

RJ utvärderar och följer fortlöpande upp de projekt som beviljas medel. Efter avslutad projekttid skall en ekonomisk redovisning insändas till stiftelsen jämte en kort redogörelse för den vetenskapliga verksamheten samt de skrifter som projektet publicerat. Varje år görs dessutom mer omfattande projektbesök av respektive beredningsgrupp. Under året har 23 projekt besökts.

Ett antal stipendier har under året delats ut från Erik Rönnbergs donationer för medicinsk forskning och från Nils-Eric Svenssons fond för främjande av ömsesidigt forskarutbyte inom Europa.

RJ finansierar för närvarande fyra forskarskolor: en i moderna språk, en i matematik med ämnesdidaktisk inriktning och en i Stilla Havsasienstudier, samt en forskarskola med avsikten att stärka den vetenskapliga kompetensen bland de museianställda.

Sedan ett antal år inrättar RJ så kallade områdesgrupper inom forskningsfält som bedöms som angelägna men ännu är svagt utvecklade eller inte är tillräckligt uppmärksammade, för att initiera och stimulera ny forskning. I varje grupp ingår cirka tio forskare och två politiker. Fyra sådana grupper har varit verksamma under året: Områdesgruppen för forskning om kultur, säkerhet och hållbar samhällsutveckling, Områdesgruppen för forskning om civilsamhället, Områdesgruppen för forskning om offentlig ekonomi, styrformer och ledarskap samt Områdesgruppen för forskning om Kunskapssamhället. Den sistnämnda gruppen har avslutat och rapporterat sitt arbete till styrelsen och beslut har tagits om en ny områdesgrupp, Områdesgruppen för forskning om förmodernitet, som kommer att lanseras under 2006.

Stiftelsen är genom engagemanget i European Foundation Centre (EFC), Network of European Foundations for Innovative Corporations (NEF), European Cultural Foundation (ECF) och Collegium Budapest med dess gästhem i Raoul Wallenbergs namn med flera sammanslutningar en aktiv medaktör inom det europeiska samarbetet, framför allt inom de sociala och kulturella områdena. Under de senaste åren har särskilt samarbetet med Tyskland utvidgats, framför allt genom att RJ kontinuerligt samarbetar med Volkswagen Stiftung, Humboldt Universität och Wissenschaftskolleg zu Berlin.

Jubileumsåret

Under 2005 har RJ firat sitt fyrtioårsjubileum på flera olika sätt. En bilaga som distribuerades med *Dagens Nyheter* och *Svenska Dagbladet* presenterade ett urval av den forskning som stiftelsen stöder. Bilagan inleddes med ett anförande som skrivits av EU-kommissionären Margot Wallström och med en ledare skriven av talmannen Björn von Sydow. ”Nästa Steg?” var titeln på det framtidsseminarium som stiftelsen anordnade för att avsluta jubileumsåret. Det arrangerades i Kulturhusets hörsal för att fira 40-årsdagen av stiftelsens första styrelsemöte 1965, men också för att vända blickarna framåt inför kommande decennier. Moderatorer var Sverker Sörlin och Emma Stenström. Dagen avslutades med att Eva Österberg RJs ordförande och Anders Mellbourn (STINT) delade ut sju Pro Futura II-stipendier till unga och lovande forskare inom humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning. Till ceremonin spelades en specialkomponerad fanfar.

I anslutning till framtidsseminariet lanserades även RJs uppdaterade logotyp. I samband med flytten av kansliet vid årsskiftet, till nyrenoverade lokaler vid Kungsträdgårdsgatan 18, får således stiftelsen både nya lokaler och uppfärskad profil.

Resultat och ställning

För helåret 2005 redovisar stiftelsen ett resultat på 562 miljoner kronor (514) exklusive ej realiserade vinster. Marknadsvärdet på stiftelsens placeringar utvecklades positivt, varför resultatet inklusive ej realiserade vinster uppgår till 1 597 miljoner kronor (758). Under året beviljade RJ 298 miljoner kronor (253) till forskningsmedel samt avsatte 18 miljoner kronor (16) för att bevara det reala värdet på donationerna.

Stiftelsens direktavkastning i form av ränteintäkter, utdelningar och driftsöverskott från fastigheter uppgick till sammanlagt 245 miljoner kronor (244).

RJs administrationskostnader och finansiella kostnader uppgick till 33 miljoner kronor (28) vilket motsvarar 0,4 % av genomsnittligt eget kapital.

RJs styrelse har från och med 2003 fastställt en placeringspolicy med mål att på lång sikt uppnå en genomsnittlig real avkastning om minst 4 %. Detta bedöms skapa förutsättningar för en realvärdesäkring av stiftelsens förmögenhet och en aktiv utdelningspolitik i syfte att främja och understödja vetenskaplig forskning. Avkastningsmålet har fram till och med 2005 överträffats med mycket stor marginal. Realavkastningen uppgick för perioden den 1 januari 2003–31 december 2005 till ca 51,6 % jämfört med avkastningskravet på 12,5 % realt.

År 2005 uppgick stiftelsens totalavkastning till 21,2 % samtidigt som inflationen endast var 0,9 %. Detta innebär att stiftelsens reala avkastning under 2005 uppgick till 20,3 % vilket överstiger det långsiktiga målet med 16,3 procentenheter motsvarande en överavkastning på drygt 1,2 miljarder kronor. (Se även diagram 1–4 för historik.)

Under året utvecklades aktiemarknaderna positivt tack vare ökade företagsvinster och sänkt riskpremie, trots blandade konjunktursignaler och kraftigt stigande råvarupriser. Vidare sjönk de svenska obligationsräntorna främst som en följd av låg inflationsnivå och ändrade regler för pensionsfonder och livbolag (s.k. tjänstepensionsdirektivet) vilket ledde till en ökad efterfrågan på obligationer med lång löptid. Drygt hälften av tillgångarna, i genomsnitt 52 %, var investerade i börsnoterade aktier som var den tillgångsklass som gav högst avkastning under året. Taktisk allokering bidrog positivt till totalavkastningen jämfört med RJs referensportfölj främst genom en övervikt i aktier. I syfte att möjliggöra något större investeringar i aktier och alternativa placeringar minskades andelen räntebärande tillgångar från 37 % i början av året till 35 i slutet av perioden.

Stiftelsens aktieportföljer gav under året en totalavkastning på 38,6 %. Totalavkastningen på svenska aktier var 36,1 % och på utländska aktier 43,0 % exklusive valutasäkringar. Under året steg aktieindex (inklusive utdelningar) i Sverige med 36,7 % och Europaindex med 30,5 %. Placeringsstrategin att ha svenska och europeiska aktier gav under året en avkastning som översteg världsindex (MSCI World) som avkastade 30,7 % i svenska kronor. Under året var avkastningen särskilt stark i den europeiska aktieportföljen som överträffade Europaindex med 12,4 procentenheter tack vare ett mycket framgångsrikt aktieurval.

RJs ränteportfölj gav under perioden en avkastning på 3,8 % tack vare värdestegringar på obligationsinnehaven. Durationen i ränteportföljen har under året varierat mellan 2,6 och 3,0 år. Vid utgången av 2005 var den femåriga statsobligationsräntan 3,1 % jämfört med 3,3 % i början av året. Räntan på tre månaders statskuldväxlar har under samma period sjunkit till 1,7 % från 2,0 %. Vid nuvarande räntenivå är förväntad avkastning på svenska räntebärande placeringar lägre än stiftelsens långsiktiga avkastningskrav.

Stiftelsens fastigheter gav inklusive värdestegringar en avkastning på 13,5 %. I mitten av året påbörjades en omfattande ombyggnation av fastigheten Styrpinnen på Kungsträdgårdsgatan i centrala Stockholm efter att flera lokaler i huset blivit vakanta. Konkurrensen om hyresgäster på den kommersiella marknaden i Stockholm City kräver ändamålsenliga och modernt utformade lokaler – egenskaper som denna fastighet inte uppvisade innan ombyggnaden. En del av fastigheten kommer att inhysa stiftelsens kansli som flyttade in i början av 2006. Fastighetsportföljen är till en del lånefinansierad med en rörlig räntekostnad som uppgick till 2,0 %. Under året gjordes inga köp eller försäljningar av fastigheter.

I syfte att höja effektiviteten och möjliggöra en bredare och mer aktiv investeringsverksamhet gjordes en utvärdering av fastighetsförvaltare. Detta resulterade i en upphandling och tecknande av kontrakt med Aberdeen Property Investors AB, som är ett kapitalförvaltningsbolag specialiserat på fastigheter. Avtalet träder i kraft den 1 januari 2006. Målet är att driva en effektiv verksamhet med fokus på avkastningen i fastighetsportföljen.

Under första kvartalet genomfördes en översyn av tillgångsslaget hedgefonder i syfte att förbättra investeringsprocessen. Slutsatsen blev att RJ kommer att fortsätta att investera i individuella hedgefonder samt att en optimal portfölj sannolikt bör innehålla fler investeringar för att få en ökad riskspridning på olika investeringsstilar och förvaltare. Från andra kvartalet ökade antalet innehav till ett tiotal fonder som i slutet av året utgör drygt 5 % av tillgångarna. Avkastningen i tillgångsslaget uppgick under året till 10,3 %. Den årliga snittavkastningen på RJs investeringar i hedgefonder är från starttidpunkten i oktober 2001 cirka 9 %.

För att ge ytterligare information om stiftelsens ställning kompletteras redovisningen liksom tidigare med en balansräkning där tillgångar och skulder är upptagna till marknadsvärden. Dessutom kompletteras resultaträkningen med posten "Förändring av ej realiserade vinster" som tillsammans med resultatet från avyttring och nedskrivning av finansiella instrument netto gav ett positivt resultatbidrag på 1 438 miljoner kronor (537). Vid utgången av året uppgick marknadsvärdet på stiftelsens tillgångar till ett värde som överstiger det bokförda värdet med 2 050 miljoner kronor (1 042 miljoner kronor).

RJs eget kapital ökade under året från 6 426 miljoner kronor till 6 691 miljoner kronor. Stiftelsens förmögenhet (eget kapital värderat till marknadsvärde) ökade från 7 469 miljoner kronor till 8 741 miljoner kronor. I slutet av 2005 utgjorde balanserat resultat 15,5 gånger årets beviljade forskningsmedel jämfört med styrelsebeslutet om ett belopp som lägst motsvarar tre års utdelning av forskningsmedel i normal omfattning.

Av stiftelsens totala placeringar värderade till marknadsvärde vid utgången av 2005 utgjorde andelen aktier 52 % (51 %), fastigheter 8 % (8 %), räntebärande placeringar 35 % (37 %) och hedgefonder 5 % (4 %).

Av tillgångarna var 21 % denominerade i utländska valutor medan exponeringen mot dessa valutor endast uppgick till 10 % efter avdrag för utestående valutaterminskontrakt vars nominella belopp per den 31 december 2005 uppgick till 941 miljoner kronor. RJ använder sig av valutaterminer för att minska stiftelsens känslighet för framtida valutakursförändringar i enlighet med en policy som innebär att 50 % av valutaexponeringen säkras till svenska kronor. Under året uppgick nettoresultatet på valutaterminer till -43 miljoner kronor (11). Den svenska kronan försvagades med cirka 4 % mot euron och med 7 % mot det brittiska pundet. En förklaring till den försvagade kronan är att Riksbanken i juni oväntat sänkte reporäntan till den rekordlåga nivån 1,5 %.

Finansiellt resultat

Från resultaträkningen (och de olika noterna) kan en sammanställning göras som enbart består av finansiella poster till marknadsvärde. Dessa poster har grupperats i en tabell (se tabell 1) efter typ av tillgång.

Tabellen Finansiellt resultat visar att stiftelsens aktieportföljer gav ett positivt resultat om 1 416 miljoner kronor.

För stiftelsens fastigheter redovisas ett resultat om 81 miljoner kronor efter räntekostnader.

De räntebärande placeringarna gav 2005 ett positivt resultat om 106 miljoner kronor.

Stiftelsens innehav av andelar i hedgefonder gav under året ett positivt resultat om 39 miljoner kronor.

Det samlade finansiella resultatet för 2005 uppgick till 1 597 miljoner kronor efter kostnader vilket motsvarar en förräntning om 21,4 % (11,2 %) räknat på eget kapital vid årets ingång.

Det finansiella resultatet skall efter en avsättning för att bevara det reala värdet av stiftelsekapitalet täcka forskningsmedel om 298 miljoner kronor samt administrationskostnader om 30 miljoner kronor. Överskottet uppgår till 1 272 miljoner kronor.

Den finansiella verksamheten – tio år i sammandrag

Den 1 januari 1988 fick Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond nya stadgar som innebar att stiftelsen blev en självständig finansiell aktör. För att kunna bibehålla en stabil nivå på anslagna forskningsmedel lade styrelsen år 2003 upp som långsiktigt mål att den reala (inflationsjusterade) årsavkastningen skall överstiga 4 % över tiden. Mellan åren 1996 och 2005 har detta mål uppnåtts med god marginal. Under tioårsperioden har forskningsmedel motsvarande 3 093 miljoner kronor beviljats.

Nedan redovisas – i form av stapeldiagram – utvecklingen under de tio senaste åren av fyra grundläggande finansiella mått – den totala avkastningen, den reala avkastningen (inflationsjusterad), eget kapital till marknadsvärde samt årliga beviljade forskningsmedel.

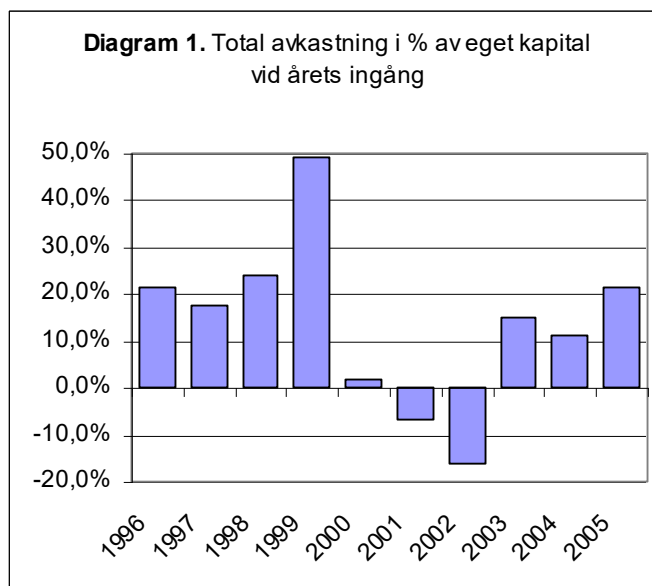

Diagram 2. Real avkastning i % av eget kapital
vid årets ingång

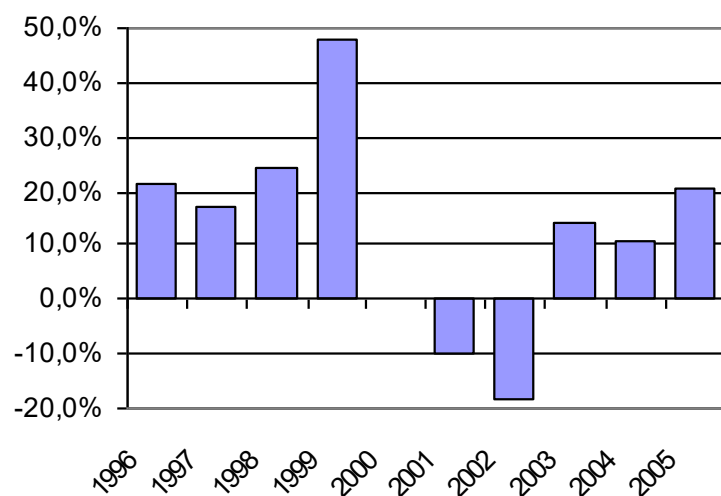
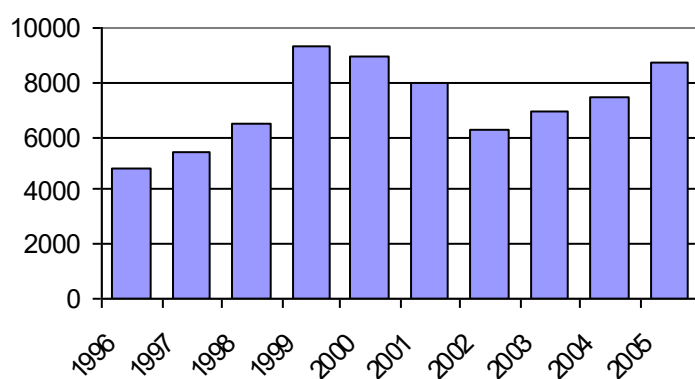
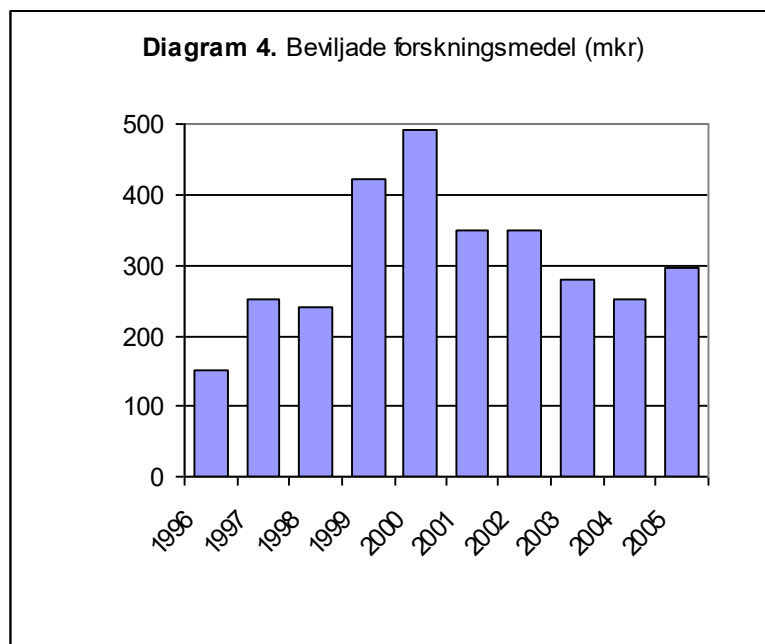

Diagram 3. Marknadsvärderat eget kapital (mkr)

Tabell 1. Finansiellt resultat (KSEK)

Tillgång	Intäkt/kostnad	2005	2004
<i>Fastigheter</i>	Intäkter	35 698	37 897
	Avskrivningar	–6 115	–6 114
	Restitution av skatt	164	–90
	Räntekostnader	–1 676	–1 485
	Övriga kostnader	–18 880	–18 564
	Förändring av ej realiserade vinster	99 115	6 614
	Pågående nyanläggningar och förskott, Styrpinnen 23*	–27 198	
Summa fastigheter		81 108	18 258
<i>Aktier</i>	Utdelningar	112 552	102 819
	Realisationsvinster/förluster	233 951	39 356
	Återföring nedskrivningar	165 115	345 955
	Nedskrivningar	–20 967	–165 115
	Förändring av ej realiserade vinster	925 103	254 823
Summa aktier		1 415 754	577 838
<i>Hedgefonder</i>	Utdelningar	–	12 925
	Realisationsvinster/förluster	12 812	4 658
	Förändring av ej realiserade vinster	26 459	–4 320
Summa hedgefonder		39 271	13 263
Räntebärande			
<i>Bankmedel</i>	Ränteintäkter	2 322	3 602
	Valutakursvinster/förluster	3 865	–761
<i>Certifikat</i>	Ränteintäkter	16 675	24 722
<i>Obligationer</i>	Ränteintäkter	95 306	80 917
	Realisationsvinster/förluster	13 006	68 221
	Förändring av ej realiserade vinster	–24 949	–13 063
Summa räntebärande tillgångar		106 225	163 638

* Se kommentar till not 24.

		2005	2004
Valutaterminer	Ränteintäkter	1 422	68
	Räntekostnader	–7 419	–
	Valutakursvinster/förluster	–45 835	11 242
	Förändring av ej realiserade vinster	8 734	–
	Återföring nedskrivningar	–	60
Summa valuta- terminer		–43 098	11 370
Finansiella kostnader		–2 264	–2 084
Finansiellt resultat		1 596 996	782 283

Resultaträkning (KSEK)

	Not	2005	2004
<i>Stiftelsens intäkter</i>			
Utdelningar (aktier, hedgefonder)	1	112 552	115 744
Ränteintäkter	2	115 725	109 309
Resultat fastigheter	3	10 704	13 219
Resultat från avyttring och nedskrivning av finansiella instrument	4	403 917	293 075
<i>Stiftelsens kostnader</i>			
Valutakursresultat m.m.	5	–38 739	11 446
Finansiella kostnader	6	–2 264	–2 084
Personalkostnader	7,8,9	–20 557	–18 497
Externa kostnader	10	–9 244	–6 616
Avskrivningar inventarier		–536	–333
Räntekostnader	11	–9 095	–1 485
Årets resultat	23	562 463	513 778
Förändring av ej realiserade vinster			
	12	1 034 462	244 054
Förändring av eget kapital till marknads- värde före beviljade forskningsmedel	24	1 596 925	757 832

Balansräkning (KSEK)

	Not	2005-12-31		2004-12-31	
		Bokförda värden	Marknadsvärden	Bokförda värden	Marknadsvärden
Tillgångar					
<i>Anläggningstillgångar</i>					
Materiella anläggningstillgångar					
Fastigheter	14,15	325 410	722 000	331 525	629 000
Pågående nyanläggningar och förskott	16	27 198	*		
Inventarier	17	1 252	1 252	557	557
Summa materiella anläggnings-tillgångar		353 860	723 252	332 082	629 557
* Marknadsvärdet för pågående nyanläggningar bedöms ingå i marknadsvärdet för "Fastigheter".					
Finansiella anläggningstillgångar					
Obligationer	18	2 021 800	2 081 444	1 824 531	1 909 124
Aktier	19	3 189 522	4 738 783	3 308 769	3 932 927
Hedgefonder	20	424 021	486 619	275 788	311 927
Summa finansiella anläggnings-tillgångar		5 635 343	7 306 846	5 409 088	6 153 978
Summa anläggningstillgångar		5 989 203	8 030 098	5 741 170	6 783 535
<i>Omsättningstillgångar</i>					
Övriga kortfristiga fordringar	21	44 042	44 042	249 990	249 990
Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter	22	47 910	47 910	45 643	45 643
Certifikat		979 814	979 814	843 724	843 724
Valutaterminer	25	0	8 734		
Kassa och bank		60 257	60 257	136 574	136 574
Summa omsättningstillgångar		1 132 023	1 140 757	1 275 931	1 275 931
Summa tillgångar		7 121 226	9 170 855	7 017 101	8 059 466
Eget kapital och skulder					
<i>Bundet eget kapital</i>					
Stiftelsekapital	23,24	2 392 078	2 392 078	2 381 836	2 381 836
<i>Fritt eget kapital</i>					
Kulturvetenskapliga donationen	23,24	1 729 807	1 729 807	1 722 401	1 722 401
Balanserat resultat	29	2 569 056	4 618 685	2 322 124	3 364 489
Summa eget kapital		6 690 941	8 740 570	6 426 361	7 468 726

	Not	2005-12-31		2004-12-31	
		Bokförda värden	Marknadsvärden	Bokförda värden	Marknadsvärden
<i>Avsättningar</i>					
Avsättningar för pensioner		2 131	2 131	2 205	2 205
Summa avsättningar		2 131	2 131	2 205	2 205
<i>Långfristiga skulder</i>					
Inteckningslån		85 100	85 100	85 100	85 100
Summa långfristiga skulder		85 100	85 100	85 100	85 100
<i>Kortfristiga skulder</i>					
Beviljade ej utbetalda forskningsmedel		263 532	263 532	224 230	224 230
Leverantörsskulder		13 046	13 046	3 256	3 256
Övriga kortfristiga skulder	26	59 177	59 177	267 944	267 944
Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	27	7 299	7 299	8 005	8 005
Summa kortfristiga skulder		343 054	343 054	503 435	503 435
Summa skulder och avsättningar		430 285	430 285	590 740	590 740
Summa eget kapital och skulder		7 121 226	9 170 855	7 017 101	8 059 466
<i>Ställda säkerheter</i>					
Fastighetsinteckningar	28	90 611		90 611	
<i>Ansvarsförbindelser</i>					
Beviljade anslag att utgå ur kommande års avkastning		28 355		49 830	

Kassaflödesanalys (KSEK)

	2005	2004
Kassaflöde från den löpande verksamheten		
Årets resultat	562 463	513 778
<i>Justeringar för poster som ej ingår i kassaflödet:</i>		
Avskrivningar av materiella anläggningstillgångar	6 650	6 447
Återföring av nedskrivning finansiella anläggningstillgångar	-165 115	-345 955
Nedskrivningar av finansiella anläggningstillgångar	20 967	165 115
Realisationsresultat	-259 769	-112 004
Förändring av avsättningar till pensioner	-74	-81
Förändringar räntefordran	-2 595	-4 315
Förändringar ränteskuld	445	462
Kassaflöde från den löpande verksamheten före förändringar av rörelsekapital	162 972	223 447
Kassaflöde från förändringar i rörelsekapitalet		
Förändring av kortfristiga fordringar	70 186	1 596
Förändring av kortfristiga skulder	-200 128	249 099
Kassaflöde från den löpande verksamheten	33 030	474 142
Kassaflöde från investeringsverksamheten		
Förvärv av materiella anläggningstillgångar	-1 256	-605
Försäljning av materiella anläggningstillgångar	25	87
Pågående nyanläggningar och förskott	-27 198	
Förvärv av finansiella anläggningstillgångar	-2 288 245	-4 560 513
Försäljning av finansiella anläggningstillgångar	2 465 907	4 224 622
Kassaflöde från investeringsverksamheten	149 233	-336 409
Kassaflöde långfristig finansiering		
Förändring av långfristiga skulder	-	20 000
Kassaflöde långfristig finansiering	0	20 000
Kassaflöde från anslagsverksamheten		
Förändring av beviljade ej utbetalda anslag	39 302	-29 300
Årets beviljade anslag	-297 882	-252 981
Kassaflöde från anslagsverksamheten	-258 580	-282 281

	2005	2004
Årets kassaflöde	–76 317	–124 548
Kassa, bank vid årets ingång	136 574	261 122
Kassa, bank vid årets utgång	60 257	136 574

Redovisnings- och värderingsprinciper

Årsredovisningen har upprättats enligt årsredovisningslagen och Bokföringsnämndens allmänna råd. Redovisnings- och värderingsprinciper är oförändrade.

Värdering materiella anläggningstillgångar

Värdering bokförda värden

Materiella anläggningstillgångar värderas till historiskt anskaffningsvärde med avdrag för nedskrivningar och linjära avskrivningar.

Härvid tillämpas följande procentsatser för årlig avskrivning:

– Byggnader	2 %
– Inventarier	20 %
– Datorer	33,33 %

Mark värderas till historiskt anskaffningsvärde med avdrag för erforderliga nedskrivningar.

Investeringar i såväl egenutvecklad som förvärvad programvara kostnadsförs löpande.

Pågående nyanläggningar och förskott upptas till anskaffningsvärde. När arbetet färdigställts förs utgifter som är värdehöjande till balansposten fastigheter och övriga utgifter till resultaträkningen.

Värdering marknadsvärden

Marknadsvärde för fastigheter baseras på externa värderingar utförda av välrenommerade värderingsfirmor. Inventarier och datorer värderas till bokfört värde.

Värdering finansiella anläggningstillgångar

Värdering bokförda värden

Aktierelaterade värdepapper värderas individuellt till historiskt anskaffningsvärde minskat med erforderliga nedskrivningar.

Hedgefonder värderas kollektivt till historiskt anskaffningsvärde minskat med erforderliga nedskrivningar.

Räntebärande värdepapper värderas kollektivt till historiskt anskaffningsvärde minskat med erforderliga nedskrivningar. Upplupen ränta på kupongobligationer redovisas som upplupen intäkt i balansräkningen. Instrument utan kupongränta värderas till upplupet anskaffningsvärde.

Utländska värdepapper värderas utifrån anskaffningsdagens valutakurs.

Värdering marknadsvärden

Räntebärande och aktierelaterade värdepapper värderas till verkligt värde. Med verkligt värde avses senaste betalkurs på balansdagen eller om sådan saknas senaste köpkurs.

Hedgefonder värderas till verkligt värde. Med verkligt värde menas det värde som rapporterats från respektive fondförvaltare.

Utländska värdepapper värderas utifrån balansdagens valutakurs.

Värdering omsättningstillgångar**Värdering bokfört värde**

Fordringar upptas till det belopp som efter individuell prövning beräknas bli betalt.

Fordringar i utländsk valuta värderas utifrån balansdagens valutakurs.

Utestående valutaterminskontrakt värderas kollektivt enligt lägsta värdets princip (LVP). Det innebär att om tillgångskollektivet valutaterminer har negativt marknadsvärde redovisas detta som skuld och motsvarande nedskrivning görs. Skillnaden mellan terminskurs och avistakurs periodiseras över terminskontraktets löptid och redovisas som upplupen ränteintäkt.

Upplupen ränta på certifikat redovisas som upplupen intäkt i balansräkningen.

Banktillgodohavanden i utländsk valuta värderas till balansdagens valutakurs.

Värdering marknadsvärden

Som marknadsvärde används bokfört värde utom för valutaterminskontrakt som värderas till verkligt värde.

Värdering skulder

Skulder i utländsk valuta värderas utifrån balansdagens valutakurs.

Beviljade forskningsmedel

Beviljade forskningsmedel redovisas direkt mot fritt eget kapital. Beviljade medel skuldförs vid beslutstillfället.

Eget kapital

Till bokfört värde

Bokfört eget kapital utgörs av bundet och fritt eget kapital. Bundet eget kapital (stiftelsekapital) består av Jubileumsdonationen (Riksbankens donation) och Erik Rönnbergs donationer. Enligt donationsvillkoren skall realvärdet för dessa donationer upprätthållas över tiden. Detta sker genom en årlig avsättning till bundet eget kapital, med ett belopp beräknat utifrån konsumentprisindex utveckling mellan åren. Det bundna egna kapitalet är ej tillgängligt för utdelning.

Fritt eget kapital består av Kulturvetenskapliga donationen och balanserat resultat. För denna donation gäller, som framgår av donationsvillkoren, att dess hela kapital får användas för anslag till forskning. Inom ramen för fritt eget kapital görs emellertid ändå en avsättning för bevarande av donationens realvärde.

Balanserat resultat består av vinstmedel med avdrag för avsättning för bevarande av donationernas realvärden samt för beviljade forskningsmedel. Enligt styrelsebeslut 1992 skall balanserat resultat som lägst uppgå till ett belopp motsvarande tre års utdelning av forskningsmedel i normal omfattning.

Till marknadsvärde

Eget kapital till marknadsvärde motsvarar stiftelsens nettoförmögenhet vid värdering av tillgångar och skulder till marknadsvärden

Noter (belopp i KSEK)

Not 1. Utdelningar

	2005	2004
Aktier	112 552	102 819
Hedgefonder	–	12 925
Summa	112 552	115 744

Not 2. Ränteintäkter

	2005	2004
Obligationer	95 306	80 917
Certifikat	16 675	24 722
Valutaterminer	1 422	68
Bank	2 322	3 602
Summa	115 725	109 309

Not 3. Resultat fastigheter

	2005	2004
Hysesintäkter	35 698	37 897
Avskrivningar	–6 115	–6 114
Övriga kostnader	–18 879	–18 564
Summa	10 704	13 219

Av fastighetsintäkterna utgör 2 013 (2 013) en beräknad internhyra för stiftelsens egna lokaler.

Se även noterna 11, 14 och 15.

Not 4. Resultat från avyttring och nedskrivning av finansiella instrument

	2005	2004
Realisationsresultat obligationer	13 006	68 221
Realisationsresultat aktier	233 951	39 356
Återföring nedskrivning aktier	165 115	345 955
Nedskrivning aktier	-20 967	-165 115
Realisationsresultat hedgefonder	12 812	4 658
Summa	403 917	293 075

Not 5. Valutakursresultat m.m.

	2005	2004
Ej utnyttjade anslag	2 919	995
Valutakursresultat orealiserat	3 865	-761
Valutakursresultat valutaterminer	-45 835	11 242
Återföring nedskrivning valutaterminer	-	60
Restitution av skatt	164	-90
Övrigt	148	-
Summa	-38 739	11 446

Not 6. Finansiella kostnader

	2005	2004
Depåavgift	559	552
Övriga finansiella kostnader	1 705	1 532
Summa	2 264	2 084

Not 7. Löner, andra ersättningar och sociala kostnader

	2005	2004
Löner och andra ersättningar		
Styrelse och verkställande direktör	2 526	2 269
Övriga anställda	8 873	7 994
Upplupna löner	–	4
Summa	11 399	10 267
Sociala kostnader	8 573	7 743
– varav pensionskostnader	3 980	3 572

Av pensionskostnader avser 664 (654) styrelse och verkställande direktör.

Not 8. Medelantal anställda

	2005	2004
Kvinnor	8	6
Män	8	8
Summa	16	14

Not 9. Sjukfrånvaro* 2005

	Korttids- frånvaro	Långtids- frånvaro
Kvinnor	0,00 %	0,00 %
Män	0,00 %	0,00 %
Summa	0,00 %	0,00 %

* I enlighet med årsredovisningslagen skall uppdelning i åldersgrupper ej ske om dessa grupper omfattar färre än 10 anställda. Detta har medfört att ingen åldersuppdelning har skett.

Sjukfrånvaron anges i procent av gruppens totala arbetstid.

Not 10. Ersättning till revisorer

	2005	2004
Öhrlings PricewaterhouseCoopers:		
– internrevision och revisionsnära rådgivning	189	185
– övriga uppdrag	285	–
Riksrevisionen (extern revision)	183	321
Summa	657	506

Not 11. Räntekostnader

	2005	2004
Valutaterminer	7 418	–
Fastigheter	1 677	1 485
Summa	9 095	1 485

Not 12. Förändring av ej realiserade vinster

	2005	2004	Förändring
Fastigheter *	396 590	297 475	99 115
Obligationer	59 644	84 593	–24 949
Aktier	1 549 261	624 158	925 103
Hedgefonder	62 598	36 139	26 459
Valutaterminer	8 734	0	8 734
Summa	2 076 827	1 042 365	1 034 462

* Se not 24.

Not 13. Avsättning för bevarande av realvärden

Genomsnittsvärdet för konsumentprisindex år 2005 uppgår till 280,4. Motsvarande indexvärde för år 2004 är 279,2. Mellan åren 2004 och 2005 ökade således konsumentprisindex med 0,43 %.

Det uppindexerade reala stiftelsekapitalet (bundet eget kapital) skall därför ökas med $2\,381\,836 \times 0,0043 = 10\,242$ medan Kulturvetenskapliga donationen (fritt eget kapital) ökas med $1\,722\,401 \times 0,0043 = 7\,406$. Se vidare noterna 23 och 24.

Not 14. Fastigheter

	Bokfört värde	Marknads värde
*) Styrpinnen 23, Stockholm	75 793	118 000
Claus Mortensen 24, Malmö	74 338	91 000
Brännaren 7, Stockholm	15 307	52 000
Kampsången 4, Stockholm	10 468	42 000
Sländan 2, Stockholm	7 585	40 000
Trädlärkan 2, Stockholm	14 153	30 000
Rekryten 6, Stockholm	24 411	90 000
Snöklockan 1, Stockholm	20 745	68 000
Jasminen 4, Stockholm	14 243	42 000
Apelträdet 5, Stockholm	13 754	35 000
Hjorten 17, Stockholm	16 419	66 000
Sånglärkan 12, Stockholm	38 194	48 000
Summa	325 410	722 000

Fastigheterna ägs till 100 %.

* Fastigheten är under ombyggnad (se förvaltningsberättelsen, balansräkning, not 16, kommentar till not 24 och redovisningsprinciper).

Not 15. Fastigheter

	2005	2004
<i>Byggnader</i>		
Ingående anskaffningsvärden	305 718	305 718
Utgående ackumulerade anskaffningsvärden	305 718	305 718
 Ingående avskrivningar	–65 421	–59 307
Årets avskrivningar	–6 115	–6 114
Utgående ackumulerade avskrivningar	–71 536	–65 421
 Ingående nedskrivningar	–29 800	–29 800
Utgående ackumulerade nedskrivningar	–29 800	–29 800

	2005	2004
<i>Mark</i>		
Ingående anskaffningsvärden	135 128	135 128
Utgående ackumulerade anskaffningsvärden	135 128	135 128
Ingående nedskrivningar	-14 100	-14 100
Utgående ackumulerade nedskrivningar	-14 100	-14 100
Utgående restvärden enligt plan, byggnader och mark	325 410	331 525
Taxeringsvärden, byggnader	224 379	224 379
Taxeringsvärden, mark	235 755	235 755

Fastigheternas marknadsvärden framgår av not 14. Se även noterna 3, 11 och 16.

Not 16. Pågående nyanläggningar och förskott

	2005	2004
Ingående anskaffningsvärden	–	–
Årets utgifter Styrpinnen 23	27 198	–
Utgående ackumulerade anskaffningsvärden	27 198	–

Not 17. Inventarier

	2005	2004
Ingående anskaffningsvärden	3 500	3 539
Inköp	1 256	605
Försäljningar och utrangeringar	-353	-644
Utgående ackumulerade anskaffningsvärden	4 403	3 500
Ingående avskrivningar	-2 943	-3 167
Försäljningar och utrangeringar	328	557
Årets avskrivningar	-536	-333
Utgående ackumulerade avskrivningar	-3 151	-2 943
Utgående restvärden enligt plan	1 252	557

Not 18. Obligationer

Förfalloår	Nominellt värde	Bokfört värde	Marknads- värde
<i>Svenska nominalränteobli- gationer</i>			
2006	82 000	86 058	84 801
2007	270 000	284 842	283 651
2008	240 000	260 303	257 233
2009	443 000	474 429	475 115
2010	155 000	176 852	172 696
2011	125 000	136 823	139 234
2012	53 000	60 008	60 172
2014	80 000	99 040	100 034
2015	57 000	57 819	62 549
2016	10 000	10 031	9 705
2020	40 000	40 767	47 597
Summa		1 686 972	1 692 787
<i>Svenska realränte- obligationer</i>			
2008	185 000	217 335	229 935
2015	75 000	77 519	97 047
2020	35 000	32 840	52 796
2028	6 000	7 134	8 879
Summa		334 828	388 657
Summa obligationer		2 021 800	2 081 444

Not 19. Aktier

	Antal	Bokfört värde	Marknads- värde
<i>Svenska aktier</i>			
Alfa Laval	158 000	17 305	27 176
Assa Abloy B	400 000	46 660	50 000
AstraZeneca SDB	375 000	141 377	145 687
Atlas Copco A	560 000	32 874	99 120
Autoliv SDB	30 000	7 703	10 770
Axfood	50 000	7 817	11 100
Axis	250 000	3 245	14 562
Ballingslöv	83 000	5 520	13 280
Bergman & Beving B	400 000	15 599	45 600
Biotage A	228 580	2 754	2 754
Boliden	375 000	13 294	24 375
Capio	100 000	7 198	14 150
Electrolux B	350 000	49 603	72 275
Elekta B	130 000	4 338	15 340
Enea Data	2 000 000	9 700	11 800
Ericsson B	10 800 000	216 565	294 840
FöreningsSparbanken A	450 000	53 714	97 425
G&L Beijer B	200 000	13 420	35 600
Gambro B	350 000	22 573	30 275
Getinge B	400 000	26 493	43 800
Hakon Invest	9 700	747	907
Hennes & Mauritz B	650 000	120 608	175 500
Holmen B	70 000	15 838	18 375
Hufvudstaden A	500 000	16 317	26 000
Industrivärden C	177 000	15 572	35 400
Investor B	1 100 000	94 760	152 900
Invik B	31 000	1 755	2 619
Kinnevik B	310 000	16 914	23 017
Lindex	40 000	14 250	17 940
Medivir B	70 000	4 393	4 393
Millicom SDB	50 000	7 656	10 725

	Antal	Bokfört värde	Marknads- värde
MTG B	80 000	15 472	26 520
Nobia	100 000	5 996	16 100
Nokia SDB	80 000	11 560	11 560
Nordea	2 500 000	107 096	206 250
Observer	261 520	8 709	8 709
Sandvik	150 000	32 007	55 500
SCA B	210 000	53 281	62 370
Scania A	29 032	6 619	8 289
Scania B	280 000	53 425	80 500
SEB A	590 000	50 743	96 465
Securitas B	475 000	48 701	62 700
Skandia	1 100 000	45 638	52 360
Skanska B	350 000	24 401	42 350
SKF B	500 000	32 402	55 750
SSAB B	60 000	6 045	16 140
Svenska Handelsbanken A	565 000	75 141	111 305
Tele 2 B	350 000	29 838	29 838
Telelogic	1 000 000	17 562	20 400
TeliaSonera	3 600 000	124 738	153 720
Teligent	177 282	3 834	5 389
Transcom Worldwide SDB B	400 000	13 188	26 300
Wayfinder Systems	70 000	2 170	2 170
WM-Data B	850 000	14 169	21 590
Volvo B	335 000	49 872	125 458
XponCard	38 200	6 605	7 774
Ångpanneföreningen B	56 450	11 055	13 294
Summa svenska aktier		1 856 829	2 846 506

	Antal	Bokfört värde	Marknads värde
<i>Utländska aktier</i>			
Belgien			
Dexia	200 000	28 364	36 625
Fortis	155 000	27 923	39 182
KBC	60 000	31 224	44 362
Danmark			
DSV	40 000	11 874	39 199
Group 4 Securicor	1 200 000	21 434	26 905
Lundbeck	115 000	18 903	18 903
Finland			
Nokia	170 000	21 643	24 691
Nokian Renkaat	196 750	11 309	19 698
Uponor	100 000	9 594	16 921
Frankrike			
Alcatel	190 000	18 701	18 701
Danone	60 000	37 028	49 777
Iliad	49 500	12 741	24 337
Nexity	58 267	19 279	23 553
Orpea	29 000	7 755	12 647
Sanofi Aventis	100 000	57 907	69 565
Société Générale	20 000	9 827	19 535
Suez	175 000	28 573	43 267
Total	30 000	38 444	59 845
Veolia Environnement	130 000	28 975	46 733
Grekland			
Coca-Cola Hellenic Bottling	90 000	15 697	21 050
FOURLIS	25 000	1 742	2 693
Germanos	114 240	12 767	15 357
National Bank of Greece	85 000	20 662	28 766
OPAP	50 000	6 553	13 678

	<u>Antal</u>	<u>Bokfört värde</u>	<u>Marknads värde-</u>
Holland			
ING Groep	150 000	22 306	41 316
Irland			
Ryanair	550 000	30 483	42 914
Italien			
Bulgari	200 000	14 438	17 730
Enel	425 000	26 340	26 497
ENI	180 000	23 690	39 647
Saipem	300 000	19 137	39 088
Norge			
Prosafe	90 150	15 075	30 394
TGS Nopec	120 000	25 794	44 765
Yara International	170 000	14 104	19 656
Schweiz			
CS Group	90 000	24 437	36 444
Logitech	150 000	32 499	55 981
Novartis	90 000	29 638	37 559
Roche	37 000	28 964	44 120
Zürich Financial	13 000	14 849	21 999
Spanien			
BBVA	250 000	21 527	35 441
Inditex	165 000	33 308	42 733
Telefonica Moviles	350 000	29 097	29 184
Storbritannien			
AstraZeneca	100 000	36 834	38 659
CSR	304 895	20 887	38 998
Dignity	200 000	6 749	12 442
HSBC Holdings	400 000	46 229	50 999
NETeller	125 000	11 501	12 555
Peter Hambro Mining	100 000	8 801	12 613
Punch Taverns	260 000	18 475	30 165

	Antal	Bokført värde	Marknads- värde
Reckitt Benckiser	100 000	19 599	26 237
Rio Tinto	50 000	10 300	18 141
Royal Dutch Shell B	202 570	45 828	51 432
Smith & Nephew	450 000	29 430	32 930
Standard Chartered	125 000	15 783	22 121
William Hill	250 000	17 973	18 294
Tyskland			
AMB Generali	50 000	27 489	39 577
Depfa Bank	125 000	13 160	14 677
Fresenius Medical Care	42 000	21 718	35 140
Rational	20 000	13 232	21 108
RWE	75 000	26 962	44 101
SAP	20 000	25 663	28 796
Stada	84 000	11 475	21 834
Summa utländska aktier		1 332 693	1 892 277
Summa aktier totalt		3 189 522	4 738 783

Not 20. Hedgefonder

	Antal andelar	Bokført värde	Marknads- värde
Carnegie Worldwide Long/Short	33 234	50 000	50 000
Catella	446 588	50 000	54 975
Eikos	392	52 471	74 643
Exalibur	2 756	30 000	30 121
Futuris	23 740	50 390	57 442
Graal	224 450	30 000	31 396
Latitude	18 658	30 000	35 758
Lynx	204 672	30 000	33 547
Nektar	31 250	51 160	62 958
Tanglin	42 892	50 000	55 779
Summa hedgefonder		424 021	486 619

Not 21. Övriga kortfristiga fordringar

	2005	2004
Hysesfordringar m.m	425	78
Osäkra hysesfordringar	-307	-
Skattefordran	731	531
Momsfordran	88	-
Sålda ej betalda värdepapper	43 089	248 981
Övrigt	16	400
Summa	44 042	249 990

Not 22. Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter

	2005	2004
Upplupna räntor	47 476	44 881
Förutbetalda kostnader	434	762
Summa	47 910	45 643

Not 23. Eget kapital, bokfört värde

	Bundet eget kapital *	Fritt eget kapital		Eget kapital
		Kulturvetskapliga donationen	Balanserat resultat	
Eget kapital 2004-12-31	2 381 836	1 722 401	2 322 124	6 426 361
Avsättning för bevarande av donationernas realvärde	10 242	7 406	-17 648	
Årets resultat			562 463	562 463
Beviljade forskningsmedel			-297 883	-297 883
Eget kapital 2005-12-31	2 392 078	1 729 807	2 569 056	6 690 941

Not 24. Eget kapital, marknadsvärde

	Bundet eget kapital*	Fritt eget kapital		Eget kapital
		Kulturvetenskapliga donationen	Balanserat resultat	
Eget kapital 2004-12-31	2 381 836	1 722 401	3 364 489	7 468 726
Avsättning för bevarande av donationernas realvärde	10 242	7 406	-17 648	
Förändring av eget kapital till marknadsvärde			1 596 925	1 596 925
Pågående nyanläggningar och förskott Styrpinnen 23**			-27 198	-27 198
Beviljade forskningsmedel			-297 883	-297 883
Eget kapital 2005-12-31	2 392 078	1 729 807	4 618 685	8 740 570

* Jubileumsdonationen och Erik Rönnbergs donationer.

** Justering av värde för pågående nyanläggningar och förskott, Styrpinnen 23 (se även förvaltningsberättelsen).

Not 25. Valutaterminer

Köpt/såld valuta	Nominellt belopp	Marknadsvärde
Förfallomånad 2006-01		
SEK/CHF	12 210	118
SEK/EUR	170 178	1 041
SEK/GBP	41 225	296
Förfallomånad 2006-02		
SEK/CHF	59 641	942
SEK/EUR	234 462	2 527
SEK/GBP	96 555	1 331
SEK/NOK	19 323	512
Förfallomånad 2006-03		
SEK/CHF	25 650	221
SEK/EUR	214 108	1 024
SEK/GBP	42 752	643
SEK/NOK	24 760	79
Summa valutaterminer	940 864	8 734

Bokfört värde är 0 enligt lägsta värdets princip.

Not 26. Övriga kortfristiga skulder

	2005	2004
Personalens källskatt	–	658
Köpta ej betalda värdepapper	58 541	267 056
Momsskuld	–	6
Samprojekt med Vetenskapsrådet	–	25
Samprojekt med riksdagen	28	28
Samprojekt med Sida	500	106
Samprojekt med Stiftelsen framtidens kultur	65	65
Övrigt	43	–
Summa	59 177	267 944

Not 27. Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter

	2005	2004
Sociala avgifter	–	552
Intjänade ej uttagna semesterdagar	860	756
Särskild löneskatt på pensionsförsäkrings-premier	936	833
Upplupna löner	–	588
Upplupna räntor	1 153	707
Förutbetald hyresintäkt	3 522	3 480
Övrigt, fastigheter	643	889
Övriga upplupna kostnader	185	200
Summa	7 299	8 005

Not 28. Ställda säkerheter

	2005	2004
<i>För egna avsättningar och skulder</i>		
<i>Avseende skuld för inteckningslån och derivathandel</i>		
Fastighetsinteckningar	90 611	90 611
Summa	90 611	90 611

Not 29. Beviljade medel till forskning

	2005	2004
Medel från Jubileumsdonationen inkl. Nils-Eric Svenssons fond	158 917	133 631
Medel från Kulturvetenskapliga donationen	138 595	118 640
Medel från Erik Rönnerbergs donation för forskning om åldrande och åldersrelaterade sjukdomar	280	540
Medel från Erik Rönnerbergs donation för forskning om sjukdomar under de tidiga barnåren	90	170
Summa	297 882	252 981

Stockholm den 7 februari 2006

Eva Österberg
Ordförande

Majléne Westerlund Panke
Vice ordförande

Per Bill

Johan Bygge

Christina Garsten

Hans Hoff

Lennart Kollmats

Göran Alvstam

Lars Lilja

Rutger Lindahl

Kajsa Lindståhl

Siw Wittgren-Ahl

Dan Brändström
Verkställande direktör

Riksrevisionens revisionsberättelse har avgivits den 15 februari 2006.

Lennart Grufberg

Kerstin Jönsson

Donationernas marknadsvärde (belopp i KSEK)

De medel som Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond förvaltar härrör från fem olika donationer.

- Donation från Sveriges riksbank för att främja och understödja vetenskaplig forskning (Jubileumsdonationen)
- Nils-Eric Svenssons fond
- Kulturvetenskapliga donationen
- Erik Rönnbergs donation för forskning om åldrande och åldersrelaterade sjukdomar
- Erik Rönnbergs donation för forskning om sjukdomar under de tidiga barnaåren

(För en mer utförlig beskrivning av ändamålen för de olika donationerna hänvisas till avsnittet ”Den forskningsstödande verksamheten”).

Samtliga medel som donerats till Riksbankens Jubileumsfond samförvaltas. Avkastningen från de olika donationerna skall emellertid gå till olika ändamål. Stiftelsens totala avkastning på förvaltade medel måste därför fördelas på de olika donationerna.

Vid ingången av år 2005 var marknadsvärdet för de olika donationerna följande:

1. Jubileumsdonationen inkl. Nils-Eric Svenssons fond	5 102 688	(68,3207 %)
2. Kulturvetenskapliga donationen	2 344 095	(31,3855 %)
3. Erik Rönnbergs donation för forskning om åldrande och åldersrelaterade sjukdomar	16 769	(0,2245 %)
4. Erik Rönnbergs donation för forskning om sjukdomar under de tidiga barnaåren	5 174	(0,0693 %)
Totalt eget kapital till marknadsvärde 2004-12-31	7 468 726	

Riksbankens Jubileumsfonds totala avkastning år 2005 (bokföringsmässigt resultat + förändring av ej realiserade vinster = 562 463 + 1 034 462 = 1 596 925) skall proportioneras ut på de olika donationerna. En korrigering behöver också göras för pågående nyanläggningar och förskott, vilka totalt uppgår till -27 198.

1. *Jubileumsdonationen inklusive Nils-Eric Svenssons fond*

Ingående värde	5 102 688
Andel av årets totala avkastning	1 091 030
Årets anslag	-158 917
Andel av pågående nyanläggningar och förskott (not 24)	-18 583
Marknadsvärde 2005-12-31	6 016 218

Anslagen från Nils-Eric Svenssons fond har inte någon direkt koppling till avkastningen på förvaltade medel. Styrelsen för Riksbankens Jubileumsfond har förbundit sig att se till att anslagen per år kan uppgå till ett visst belopp, som för år 2005 är 300. Donationen skall anses vara förbrukad vid utgången av år 2015. I denna sammanställning har därför Nils-Eric Svenssons fond slagits ihop med Jubileumsdonationen.

2. *Kulturvetenskapliga donationen*

Ingående värde	2 344 095
Andel av årets totala avkastning	501 203
Årets anslag	-138 595
Andel av pågående nyanläggningar och förskott (not 24)	-8 536
Marknadsvärde 2005-12-31	2 698 167

3. *Erik Rönnerbergs donation för forskning om åldrande och åldersrelaterade sjukdomar*

Ingående värde	16 769
Andel av årets totala avkastning	3 585
Årets anslag	-280
Andel av pågående nyanläggningar och förskott (not 24)	-61
Marknadsvärde 2005-12-31	20 013

4. *Erik Rönnerbergs donation för forskning om sjukdomar under de tidiga barnåren*

Ingående värde	5 174
Andel av årets totala avkastning	1 107
Årets anslag	-90
Andel av pågående nyanläggningar och förskott (not 24)	-19
Marknadsvärde 2005-12-31	6 172
Totalt eget kapital till marknadsvärde 2005-12-31	8 740 570